

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 31 stycznia 2020 r.

Poz. 660

UCHWAŁA NR XIX/204/2019 RADY MIEJSKIEJ W POŁCZYNIE-ZDROJU

z dnia 19 grudnia 2019 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.) i art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.), po uzyskaniu opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2019 - 2023 Gminy i Miasta Połczyn - Zdrój” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Połczyna-Zdroju.

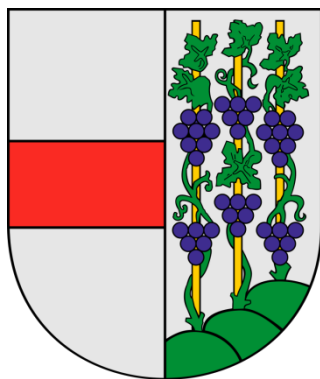
§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady

Janusz Podpora

Załącznik do uchwały Nr XIX/204/2019
Rady Miejskiej w Połczynie-Zdroju
z dnia 19 grudnia 2019 r.

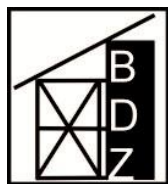
GMINA POŁCZYN-ZDRÓJ WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI na lata 2019 - 2023

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

BIURO
DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW
W SZCZECINIE

Instytucja Kultury
Samorządu Województwa
Zachodniopomorskiego

GMINA POŁCZYN - ZDRÓJ WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

na lata 2019 - 2023

Opracowanie:

Biuro Dokumentacji Zabytków

w Szczecinie

Maria Witek

Szczecin 2019

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

SPIS TREŚCI

Wstęp	s. 4
1. Podstawa prawna i cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	s. 6
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 7
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Połczyn-Zdrój	s. 16
4. Charakterystyka krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Gminy Połczyn-Zdrój	s. 41
5. Ochrona krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Gminy Połczyn-Zdrój ustanowienia prawne	s. 61
6. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w świetle działań Gminy Połczyn-Zdrój	s. 66
7. Ocena stanu zachowania i funkcjonowania dziedzictwa kulturowego Gminy Połczyn-Zdrój	s. 79
8. Cele i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Połczyn-Zdrój ...	s. 84
9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	s. 93
10. Kryteria oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 94
11. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 95
Kalendarium, załączniki (wykazy)	s. 100

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

WSTĘP

Podstawowym zadaniem gminnych programów opieki nad zabytkami jest określenie kierunków działań i zadań służących poprawie kondycji dziedzictwa kulturowego - zarówno stanu zachowania zabytków, jak i udziału zabytków w kształtowaniu rozwoju i wizerunku gminy.

Programy opieki nad zabytkami służyć mogą rozwojowi gminy poprzez określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystanie zabytków dla potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Głównym celem sformułowania dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego Gminy Połczyn-Zdrój poprzez określenie podstawowych uwarunkowań oraz rozwiązań, które temu służą.

Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Trzecią edycję Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Połczyn-Zdrójna lata 2019 – 2023, zwany dalej „GPONZ 2019-2023” opracowano w oparciu o odpowiednie przepisy, akty prawa miejscowego przyjęte przez Radę Miejską w Połczynie-Zdroju, krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty typu strategicznego, materiały i dokumentacje z zasobu Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie oraz wiedzę i doświadczenie autorów.

Na wstępie opracowania przedstawiono informację nt. aktów prawa polskiego oraz europejskiego ustanawiających i regulujących zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków. Odrębną część poświęcono charakterystyce krajobrazu i dziedzictwa kulturowego miasta i gminy, które są przedmiotem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Gminna polityka w zakresie opieki nad zabytkami powinna być spójna ze strategiami rozwoju województwa i powiatu. Z tego względu omówiono (w zarysie) strategiczne dokumenty wojewódzkie, powiatowe i gminne, zwracając uwagę na założenia programowe dotyczące ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego rewitalizacji i rewaloryzacji, służące procesom rozwojowym.

Szczególnie istotnym dokumentem w tym zakresie jest Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020 dla Województwa Zachodniopomorskiego¹.

¹ Uchwała Nr XXII/361/17 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 25 kwietnia 2017 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Główne materiały wykorzystane przy tworzeniu „**GPONZ 2019-2023**”:

1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Połczyn-Zdrój na lata 2009-2012.
2. Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Połczyn-Zdrój na lata 2014-2018.
3. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2017-2020 dla Województwa Zachodniopomorskiego, opr. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie 2017 r.
4. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (zwany dalej „PZPWZ 2010”), opr. Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2010 r.².
5. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020 (zwana dalej „SRWZ 2020”)³.
6. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Połczyn-Zdrój z 2016 r. (zwane dalej „SUiKZP 2016”).
7. Zasób archiwalny WUOZ w Szczecinie, Delegatura w Koszalinie, Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie: dokumentacje konserwatorskie, karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa, karty zabytków ruchomych karty cmentarzy, dokumentacje parków
8. Opracowania studialne – strona www. UM Połczyn-Zdrój.
9. Bieżąca konsultacja z UM Połczyn-Zdrój.

² Uchwała Nr XLV/530/10, z dnia 29 października 2010 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

³ Uchwała Nr XXVI/303/05, z dnia 19 grudnia 2005 r. Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

1. PODSTAWA PRAWNA I CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem opieki nad zabytkami i ochrony zabytków, należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, nałożonych ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 84 - 87, Dz.U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm., t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.), w której określono tryb sporządzenia oraz cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

- Gminny program sporządza wójt (**burmistrz**, prezydent miasta).
- Gminny program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat.
- Programy gminne przyjmowane są uchwałą Rady Gminy.
- Przed uchwaleniem Program przedstawia się Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków do zaopiniowania.
- Wójt (**burmistrz**, prezydent miasta) obowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu.
- Uchwalony program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

• **Cele gminnego programu opieki nad zabytkami** zdefiniowano w art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w której stwierdza się, że programy opieki mają na celu w szczególności:

- *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;*
- *uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;*
- *zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;*
- *wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;*
- *podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;*
- *wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;*
- *określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;*
- *podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.*

Reasumując - podstawowym celem sporządzenia i realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania służące utrzymaniu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków, ich zagospodarowaniu w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek Państwa i każdego obywatela (*art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP*).

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest **ustawa z 23 lipca 2003 r. - o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zwana dalej „ustawą oozionz 2003”** (Dz.U. z 2018 r., poz. 2067 z późn. zm.)⁴ wraz z aktami wykonawczymi⁵, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Podstawowym aktem wykonawczym jest Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2011, nr 113, poz. 661).

Przedmiotem ochrony i opieki jest **zabytek**, którego definicja według art. 3 „ustawy oozionz 2003” brzmi:

- ***zabytek*** - *nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;*
- ***zabytek nieruchomy*** – *nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, posiadających cechy j.w.;*
- ***zabytek ruchomy*** – *rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, posiadających cechy j.w.;*
- ***zabytek archeologiczny*** - *zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;*
- ***historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny*** - *przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;*
- ***historyczny zespół budowlany*** - *powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;*

⁴ Ilość aktów zmieniających ustawę: 22. Poprzednie akty jednolite ze zmianami: t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 1446, z 2017 r., poz. 2187).

⁵ Ilość aktów wykonawczych do ustawy: 122.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

- **krajobraz kulturowy** - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie zabytku** - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Przedmiot ochrony doprecyzowany został w art. 6, ust. 1 „ustawy o ożionz 2003”, który wskazuje że opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,
 - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - dziełami architektury i budownictwa,
 - dziełami budownictwa obronnego,
 - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 574 i 1669),,
 - instrumentami muzycznymi,
 - wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
 - pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - cmentarzyskami,
 - kurhanami,
 - relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne - nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art. 6, ust. 2 ustawy).

Formami ochrony zabytków są (art. 7 „ustawy o ochronie zabytków i zabytków kultury ruchomej 2003”):

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 3) uznanie za pomnik historii;
- 4) utworzenie parku kulturowego;
- 5) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków (decyzje o wpisie podejmowana są z urzędu lub na wniosek posiadacza zabytku położonego na terenie województwa).

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego.

Pomnik historii ustanawia Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego ds. kultury, w drodze rozporządzenia. Pomnikiem historii można uznać zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury – określa to art. 15 ustawy ust.1, ust.2 precyzuje, iż wniosek może zostać złożony po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Zgodnie z ust. 4 istnieje możliwość przedstawienia Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosku o wpis pomnika historii na „Listę dziedzictwa światowego” w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w dniu 16 listopada 1972 r.

Utworzenie **parku kulturowego** oraz sporządzanie **miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2018 r, poz. 1945, z późn. zm.) leży w kompetencjach samorządu gminy.

Ochrona zabytków realizowana jest przez organy administracji publicznej, co określa art. 4 „ustawy o ochronie zabytków i zabytków kultury ruchomej 2003”. Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza wg art. 5 „ustawy o ożionz 2003” polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Według art. 18 ust. 1. „ustawy o ożionz 2003” ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw;
- planowaniu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analizie i studium z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy;
- decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej;
- decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Według art. 18 ust. 2. „ustawy o ożionz 2003” w dokumentach strategicznych i planistycznych województwa, powiatu, gminy:

- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków;
- zapewnia się ochronę zabytków przy realizacji inwestycji;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- ustala się rozwiązania mające na celu przywracanie zabytków do jak najlepszego stanu;
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Szczegółowe zasady ochrony poszczególnych zabytków nieruchomych i obszarów zapisywane są, zgodnie z art. 19 ust. 1 i 1a „ustawy oozionz 2003”

w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (m.p.z.p.), a także w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy.

Zgodnie z **art. 21 „ustawy oozionz 2003”** ewidencja zabytków jest podstawą sporządzania programów opieki nad zabytkami przez gminy, powiaty, województwa. Opracowanie wszelkiego rodzaju koncepcji, wytycznych, projektów rewaloryzacji czy też planów adaptacji i przekształceń obiektów zabytkowych, a także studiów zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opiera się na wiedzy o zasobie zabytkowym, stąd działania te powinny poprzedzać działania ewidencyjne. Zgodnie z **art. 22 ust. 4 „ustawy oozionz 2003”** wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków, zaś zgodnie z ust. 2 wojewódzką ewidencję zabytków prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

Gminna ewidencja zabytków (GEZ) nie jest ustawową formą ochrony zabytków, ale faktycznie funkcjonuje jako taka poprzez inne przepisy:

- art. 7, pkt. 4 „ustawy oozionz 2003” łącznie z przepisami ustawy Prawo budowlane (art. 36, ust. 3) i ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- obowiązek uwzględniania GEZ w programach opieki wojewódzkich, powiatowych i gminnych (art. 21), które z kolei uwzględnia się przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego;
- obowiązek uwzględniania GEZ w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 19.,1.2);
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

UWAGA !!

Zmiana „ustawy oozionz 2003” - z 22 czerwca 2017 r.⁶ w zakresie art. 81 .1 - wprowadza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie (...) dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący

⁶ Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 1595.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁾ z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (...) nie dotyczy GEZ uchwalonych przed wejściem w życie tym w.w. rozporządzenia. Dotyczy ono w szczególności trybu wpisywania i skreślenia z zasobu WEŻ, GEZ, obowiązku informowania o podjęciu zamiaru o wpisaniu do ewidencji (lub skreślenia właścicieli zabytków, współpracy samorządów z WKZ.

Podział kompetencji i organizacja organów ochrony zabytków określone są w art. 89-101 „ustawy o ożionz 2003”.

Ustawowo organami ochrony zabytków są:

1. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków.

Do kompetencji GKZ należy m.in. opracowywanie krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami, podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacja kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami, sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków, prowadzenie krajowej ewidencji zabytków, promowanie badań naukowych w zakresie konserwacji zabytków. Przy ministrze ds. kultury działa Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniotawczo-doradczy. Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska, jako organ opiniotawczy.

2. Wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Do zadań wojewódzkiego konserwatora zabytków należy m.in.: realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie; wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych; sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych; organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; opracowywanie wojewódzkich planów ochrony na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych; upowszechnianie wiedzy o zabytkach; współpraca z innymi organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków. Przy WKZ działa Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków, jako organ opiniotawczy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Zmiany w „ustawie ooozionz 2003” przeprowadzone w latach 2017-2018.

W 2017 roku uwzględniono zmiany wprowadzone:

- 1) ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych (Dz. U. poz. 397),
- 2) ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774),
- 3) ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1330 i 1887),
- 4) ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów (Dz. U. poz. 1505),
- 5) ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o muzeach (Dz. U. poz. 1887),
- 6) ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. poz. 1948 oraz z 2017 r. poz. 379),
- 7) ustawą z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60),
- 8) ustawą z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz. U. poz. 1086),
- 9) ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1595)

Wprowadzono zmiany m.in. w:

- zasadach wywozu zabytków za granicę,
- udzielaniu pozwoleń na prowadzenie prac przy zabytku,
- uprawnień do prowadzenia, kierowania i nadzoru nad pracami przy zabytku,
- restytucji zabytków,
- powoływania wojewódzkich konserwatorów zabytków,
- powoływania członków ciał doradczych: Rady Ochrony Zabytków, Głównej Komisji Konserwatorskiej, Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków.

Nowe są zasady karania za działania przeciw zabytkom, z wprowadzeniem kar aresztu i ograniczenia wolności do lat 5 oraz wysokich kar pieniężnych - do trzydziestokrotności minimalnego wynagrodzenia (rozdział 10a i 11 uoozionz). Powołany został (art. 83b uoozionz) nowy państwowy fundusz celowy: **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**, którego dysponentem jest minister kultury i dziedzictwa narodowego, zasilany finansowo z ww. kar pieniężnych.

Na mocy zmian, **od 2017 r. obowiązuje możliwość udzielania przez organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane także przy zabytkach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków (art. 81 .1. uoozionz)**. Zasady udzielania dotacji mają zostać określone w uchwałach organów udzielających dotacji.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

W 2018 roku ustawa o ochronie zabytków otrzymała kolejny tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r. poz. 2067, 2245. Uwzględniono m.in. zmiany wprowadzone:

- 1) ustawą z dnia 24 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 10), **w zakresie przepisów wykonawczych dotyczących usunięcia drzew lub krzewów;**
- 2) ustawą z dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669);
- 3) ustawą z dnia 22 listopada 2018 r. – o zmianie ustawy Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw.
- 4) ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2018 poz. 994 z późn. zm.)

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami należy do zadań własnych gminy. Art. 7, ust. 1, pkt. 9 ustawy określa zadania własne gminy: „*zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy*”. W szczególności zadania własne obejmują m.in. zagadnienia:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych; wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy.

Zadania gminy mogą być związane bezpośrednio lub pośrednio z dziedzictwem kulturowym. W gminnych planach, bowiem nie sposób pominąć zabytków w sprawach dotyczących budownictwa mieszkaniowego (np. pierzeje z domami mieszkalnymi o wartościach zabytkowych), przy rozwiązywaniu problemów dotyczących utrzymania dróg i mostów oraz organizacji ruchu czy też zieleni gminnej i zadrzewień (obsadzenia traktów, zieleni cmentarzy, parków) lub promocji gminy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

INNE uregulowania prawne dotyczące zabytków:

- ✓ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2018, poz. 1945, z późn. zm.) z aktami wykonawczymi;
- ✓ Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2018, poz. 1202 z późn. zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2018 poz. 799) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 72 ust. 4 i 5) z uwzględnieniem walorów zabytkowych;
- ✓ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2018, poz. 1614 z późn. zm.), uwzględnia się w niej ochronę krajobrazów (zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu), a wśród walorów chronionych wymienia się wartości kulturowe. Jedną z form ochrony wg tej ustawy są parki krajobrazowe – obszary chronione ze względu na wartości przyrodnicze, ale także walory historyczne i kulturowe;
- ✓ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 121 z zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 1983 z późn. zm.);
- ✓ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 450 z późn. zm.);
- ✓ Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. z 2018 r., poz. 2081 z późn. zm.). Na mocy w/w ustawy ochrona „*obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrem lub ewidencją zabytków*” otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne.
- ✓ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, **tzw. ustawa krajobrazowa** (Dz.U. 2015, poz. 774 z późn. zm.). Nowa ustawa nakłada na władze samorządowe nowe obowiązki, m.in w zakresie krajobrazu kulturowego i sporządzenia audytu krajobrazowego. Na podstawie nowych przepisów samorządy gminne uzyskały kompetencje do wprowadzenia uchwały w sprawie lokalizacji reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń.

Uchwała reklamowa nie jest obowiązkowa – to od gminy zależy, czy ją sporządzi. Ustalenia dotyczące reklam, obiektów małej architektury i ogrodzeń nadal będą wówczas obowiązywać, jeżeli zawierają je uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Regulacje miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy i przyjętych na podstawie art. 15 ust. 3 pkt 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym", w brzmieniu dotychczasowym, obowiązują do dnia wejścia w życie uchwały reklamowej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ**3.1. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W USTALENIACH MIĘDZYNARODOWYCH**

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z 16 listopada 1972 r. przyjęta na sesji w Paryżu**
(Dz.U. z 1976 r. nr 32, poz. 190, załącznik)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia „skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki”; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) – 16 stycznia 1992 r. - La Valetta**
(Dz.U. z 1996 r., Nr 120, poz. 564)

Konwencja dotycząca dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa, łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania, zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

- **Europejska konwencja krajobrazowa – 22 października 2000 r. – Florencja**
(Dz.U. z 2006 r., Nr 14, poz. 98)

Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki w zakresie krajobrazu, który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego) ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę transgraniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne). Ustanowiono Nagrodę Krajobrazową Rady Europy - wyróżnienie przyznawane organom lokalnym i regionalnym, które wykażą się skutecznymi i znaczącymi osiągnięciami w dziedzinie ochrony, gospodarki lub planowania krajobrazu.

- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.**
(Dz.U. z 2007 r., Nr 215, poz. 1585)

Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, by mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie i zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

- **Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy** przyjęta 3 października 1985 r. w Granadzie, weszła w życie 1 grudnia 1987 r. Przez Polskę została podpisana 19 października 2011 r. (Dz.U. 2012 poz.2010)

Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego i zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony nie tylko na szczeblu krajowym, ale i europejskim. Konwencja zakłada współdziałanie społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla rolę promocji dziedzictwa i rozwijania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków. Zobowiązuje również strony do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków.

- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE**
(*Infrastructure for Spatial Information In Europe*)

W ustawie o infrastrukturze informacji przestrzennej z dnia 4 marca 2010 r., która weszła w życie 7 czerwca 2010 r. (Dz.U. 2010 nr 76 poz. 489) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego został zdefiniowany (art. 3, pkt. 7c) jako organ wiodący i współodpowiedzialny, wraz z Ministrem Środowiska, w zakresie tematu danych przestrzennych w części dotyczącej zabytków nieruchomości w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa stanowi przeniesienie na grunt legislacyjny Polski zapisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy – INSPIRE.

Założeniem dyrektywy jest opracowanie baz danych GIS oraz udostępnienie tych danych za pomocą usług sieciowych (serwisów internetowych) w celu upowszechnienia, oraz darmowego dostępu, danych stanowiących rejestr publiczny (wraz ze zdefiniowaniem ograniczeń dostępu do tych danych, jeśli wymaga tego interes Państwa).

❖ **Znak Dziedzictwa Europejskiego**

(decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady Europy nr 1194/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. ustanawiająca działania Unii Europejskiej na rzecz ZDE)

Unia Europejska (UE) ustanawia Znak Dziedzictwa Europejskiego przyznawany znajdującym się na terytorium Unii obiektom odgrywającym istotną rolę w historii, kulturze oraz w budowaniu Unii. Jego zadaniem jest zwrócenie uwagi na **wspólne dziedzictwo kulturowe** w celu wzmocnienia poczucia przynależności do Unii wśród obywateli oraz wzmocnienia dialogu między kulturami. Ponadto, w szczególności przez turystykę kulturalną, dziedzictwo odgrywa ważną rolę w rozwoju gospodarczym regionów europejskich, które skorzystałyby z nadania mu odpowiedniej rangi.

Nacisk został położony na **europejską wartość symboliczną** obiektów i ich **wymiar pedagogiczny**; odróżnia znak dziedzictwa europejskiego od inicjatyw w zakresie dziedzictwa realizowanych przez UNESCO i Radę Europy.

Kryteria przyznawania

Do przyznania znaku kwalifikują się zabytki, miejsca naturalne, obiekty podwodne, archeologiczne, przemysłowe lub miejskie, krajobrazy kulturowe, miejsca pamięci,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

dobra i obiekty kultury i dziedzictwo niematerialne związane z danym miejscem, w tym dziedzictwo współczesne.

Wspólne wnioski mogą być składane dla **obiektów międzynarodowych** usytuowanych w kilku państwach członkowskich, które łączy jeden konkretny temat, jak również dla **krajowych obiektów tematycznych** obejmujących kilka obiektów usytuowanych w tym samym państwie członkowskim, które łączy taki sam temat.

**ZNAK DZIEDZICTWA
EUROPEJSKIEGO**

3.2. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Uchylone

- **STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020**
(przyjęta Uchwałą Nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012 r., M.P. 2012 poz. 882).

Przyjęte

- **STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU DO ROKU 2020
(z perspektywą do 2030)**
Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r., M.P. 2017 poz. 260.

W zapisach nowej Strategii w punkcie „4. Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej”, w działaniach do 2030 r. zapisano:

„Ochrona i promocja dziedzictwa narodowego – wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO)”. Wśród projektów strategicznych wymienione zostały m. in.: Dziedzictwo buduje wspólnotę (sieć muzeów historycznych), Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota (wsparcie bibliotek, domów kultury, archiwów państwowych), Kolekcje (wspieranie instytucji kultury w tworzeniu kolekcji sztuki współczesnej).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Zmienione

- **KONTRAKT TERYTORIALNY DLA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO**
(podpisany 12.11.2014 r.) – z aneksem nr 2

W wyniku negocjacji strona rządowa i strona samorządowa ustaliły zmiany Kontraktu Terytorialnego. W dniu 5 maja 2017 r. projekt aneksu został zaakceptowany przez Radę Ministrów, a 23 maja 2017 r. przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała ZWZ Nr 816/17). Główne zmiany Kontraktu Terytorialnego Województwa Zachodniopomorskiego wprowadzane aneksem nr 2 dotyczą rozszerzenia i uszczegółowienia listy projektów kluczowych dla rozwoju regionu i państwa w obszarze kultury i dziedzictwa kulturowego, ale także innych obszarów m.in. ochrony zdrowia czy gospodarki niskoemisyjnej.

Utrzymane

- **KRAJOWA POLITYKA MIEJSKA** (uchwała RM Z 20.10.2015 r.)

★ **KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2030**

– w grudniu 2018 r. w Warszawie otwarto konsultacje społeczne projektu nowej strategii; w 2019 r. planowane są spotkania konsultacyjne w 15 (piętnastu) województwach. Prace prowadzi Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju⁷.

★ **NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2013**
z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020
(przyjęta przez RM w 2005 r.)

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele cząstkowe uznano m.in.:

- kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych;
- podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020 wprowadzono programy wdrożeniowe jako system realizacyjny NSRK, powiązane z finansowaniem działalności kulturalnej ze środkami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury.

Dla działań związanych z opieką nad zabytkami powołano program wdrożeniowy: **Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”** z priorytetami :

- 1) rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych;

⁷ <https://www.miir.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarzadzanie-rozwojem-kraju/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego-2030/>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- 2) rozwój instytucji muzealnych;
- 3) ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju;
- 4) ochrona zabytków archeologicznych;
- 5) tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego;
- 6) ochrona zabytkowych cmentarzy.

Celem programu jest intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych, gdzie celami częściowymi są:

- a) poprawa stanu zachowania zabytków;
- b) zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym dziedzictwa archeologicznego);
- c) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- d) zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- e) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- f) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.

W dokumentach strategicznych i planistycznych województwa, powiatu, gminy uwzględnia się:

➤ **KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI, zwany dalej „KPOZionZ”**

(przyjęty uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r.⁸)

Okres realizacji ustalono na lata 2019-2022.

„KPOZionZ” 2019–2022 jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Dokument zawiera ewaluację KPOZionZ na lata 2014-2017, w tym m.in.:

„Główną zaletą Programu 2014–2017 była jakościowa zmiana polegająca na zapoczątkowaniu planowania strategicznego na poziomie centralnym w obszarze ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Pilotażowy charakter dokumentu sprawił, że na etapie jego redagowania pojawiło się wiele wad Programu, które w konsekwencji uniemożliwiły i utrudniły realizację zawartych w nim zadań, zgodnie z przyjętym planem”.

Wśród wad wymieniono⁹:

⁸ Monitor Polski poz. 808.

⁹ Tamże, s. 8.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- nadmiernie rozbudowana i szczegółowa warstwa opisowa, niezapewniająca przejrzystości, precyzji i elastyczności w późniejszej realizacji, przy czym ów brak elastyczności w reagowaniu na zmieniającą się sytuację oraz pojawiające się problemy okazał się najbardziej odczuwalny w zakresie planu finansowego i harmonogramu,
- brak czytelnego powiązania niektórych konkretnych zadań, składających się na poszczególne kierunki działania, z przyjętymi wskaźnikami realizacji,
- brak dla części zadań wskaźników, podobnie w wypadku kierunków działania i celów szczegółowych,
- rozproszenie i nadmierna komplikacja struktury zarządzania i monitoringu realizacji zadań, brak jednego wystarczająco umocowanego (tj. dysponującego adekwatnymi narzędziami i odrębnym budżetem przeznaczonym wyłącznie na cele bieżącego zarządzania i monitoringu) ośrodka realizującego Program, podejmującego bieżące decyzje merytoryczne, w postaci osoby odpowiedzialnej personalnie za realne zarządzanie Programem,
- brak koordynatora Programu – osoby odpowiedzialnej za zarządzanie efektywnością i jakością realizacji Programu.

Na podstawie wyników ewaluacji i doświadczeń towarzyszących realizacji Programu 2014–2017, przy przygotowywaniu Programu 2019–2022 położono szczególny nacisk na zmiany w warstwie:

- 1) poprawy struktury zarządzania, monitoringu i ewaluacji Programu;
- 2) wyraźnego powiązania wskaźników realizacji Programu z konkretnymi zadaniami, zaplanowanymi jako elementy realizacji kierunków działania i celów szczegółowych. Celem głównym jest „Stworzenie warunków dla efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami” realizowany przez 3 cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania tj.

Cel 1.: optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez:

- wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
- wzmocnienie systemu i ochrony na poziomie centralnym

Cel 2.: wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami poprzez:

- merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami
- podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego

Cel 3.: budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez:

- upowszechnienie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości
- tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami

Realizacja Programu 2019–2022 będzie prowadzona w ramach środków finansowych pochodzących z budżetu państwa, w części 24 – kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

Budżet Programu 2019–2022 wynosi 25.617 089,00 zł

Zarządzanie, koordynacja i monitorowanie Programem 2019–2022 należy do koordynatora Programu i jego zespołu, który ponosi odpowiedzialność za realizację Programu. W szczególności odpowiedzialność ta dotyczy identyfikacji problemów i zagrożeń dla realizacji założonych celów Programu ujętych we wskaźniki oraz

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

sygnalizowania uzasadnionych korekt w sposobie realizacji Programu, włącznie z ewentualną koniecznością nowelizacji jego treści na drodze uchwały Rady Ministrów.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może w konkretnym i ściśle określonym zakresie zmienić zakres tej odpowiedzialności w aktach wewnętrznych, umowach i porozumieniach wydawanych i zawieranych w ramach realizacji Programu 2019–2022.

Osobą odpowiedzialną za koordynację i zarządzanie Programem 2019–2022 jest powoływany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa **Narodowego Koordynator Programu 2019–2022 będący dyrektorem Narodowego Instytutu Dziedzictwa.**

Rada Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest ciałem doradczym wspomagającym zarządzanie i koordynację „**KPOZiOnZ**” 2019–2022.

Podmioty odpowiedzialne za realizację:

- Narodowy Instytut Dziedzictwa
- wojewódzcy konserwatorzy zabytków z obsługującymi ich urządami
- dyrektorzy urzędów morskich z obsługującymi ich urządami
- Narodowe Muzeum Morskie w Gdańsku
- *inne podmioty, angażowane w miarę potrzeby do wykonania konkretnych zadań niezbędnych do realizacji Programu 2019–2022, pod warunkiem, że koszty ich zaangażowania nie spowodują przekroczenia ustalonego budżetu Programu.*

Koordynator Programu(...) składa sprawozdania z jego realizacji; Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego co 2 lata przedkłada stosowne sprawozdania Radzie Ministrów.

➤ **OCHRONA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO**

16.08.2011 roku w Polsce weszła w życie Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

(Polska ratyfikowała Konwencję 22.10.2010 r. , Dz.U. 2011 Nr172 poz. 1018)

Narodowy Instytut Dziedzictwa (instytucja kultury, stanowiąca zaplecze eksperckie MKiDN) zajmuje się zagadnieniami związanymi z dziedzictwem niematerialnym i jego ochroną w Polsce, w odniesieniu do Konwencji UNESCO z 2003 roku. Przygotowano założenia i procedury dotyczące ochrony dziedzictwa niematerialnego, wytyczne w sprawie składania wniosków o wpis na krajową dziedzictwa niematerialnego, formularze wniosku zgłoszeniowego, załączniki do wniosku oraz instrukcje i stronę internetową. (www.zabytek.pl, www.nid.pl, <http://niematerialne.nid.pl/>).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Obejmowane ochroną na terenie Polski elementy niematerialnego dziedzictwa kulturowego powinny:

- być żywe, odzwierciedlające zarówno tradycyjne, jak i współczesne praktyki, w których wyraża się tożsamość grup kulturowych;
- mieć charakter (...) włączający, nie służący przypisywaniu wyłączności na określone praktyki danej grupie lecz wzmacnianiu spójności społecznej, podtrzymywanej w różnorodnych przejawach niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- ponieważ niematerialne dziedzictwo jest zakorzenione we wspólnotach, oznacza to, iż może zostać uznane za element tożsamości i tradycji określonych wspólnot tylko i wyłącznie przez nie same i za ich zgodą;
- elementy wpisane na krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego mogą być następnie wpisane na listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa ludzkości - prowadzoną przez UNESCO.

Dziedzictwo niematerialne to m.in.:

- tradycje i przekazy ustne (np. bajki, przysłowia, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, lamenty pogrzebowe, zawołania pasterskie i handlowe), w tym w języku jako nośniku niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne (np. tradycje wokalne, instrumentalne i taneczne; widowiska religijne, karnawałowe i doroczne);
- praktyki społeczno-kulturowe (np. zwyczaje, rytuały i obrzędy doroczne, sytuacyjne i rodzinne: chrzciny, wesela, pogrzeby; ceremonie lokalne i środowiskowe; zwyczaje odpustowe i pielgrzymki; gry i zabawy; folklor dziecięcy; sposoby świętowania; praktyki służące nawiązywaniu kontaktów międzyludzkich (...));
- wiedza i praktyka dotycząca przyrody i wszechświata (np. tradycyjne wyobrażenia o wszechświecie; meteorologia ludowa, tradycyjne sposoby gospodarowania, tradycyjne sposoby leczenia; zamawiania: miłosne, medyczne);
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest prowadzona przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wpis dokonywany jest na wniosek: grup, wspólnot oraz organizacji pozarządowych. W uzasadnionych przypadkach, tj. jeżeli dany element dziedzictwa niematerialnego kulturowego jest jedynie przez pojedyncze osoby, również na wniosek jednostek.

Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadzi również krajowy rejestr dobrych praktyk w zakresie ochrony dziedzictwa niematerialnego. Jest to platforma do wymiany doświadczeń oraz inspiracji dla wszystkich stron zainteresowanych ochroną niematerialnego dziedzictwa. W przypadku uznania projektu / programu / zjawiska za dobrą praktykę Narodowy Instytut Dziedzictwa.

[\(http://niematerialne.nid.pl/Ochrona_dziedzictwa/Dobre_praktyki/\)](http://niematerialne.nid.pl/Ochrona_dziedzictwa/Dobre_praktyki/)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

**3.3. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI
W DOKUMENTACH SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO****★ Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020, zwana dalej „SRWZ 2020”**

(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XXVI/303/05 z dnia 19 grudnia 2005 r.)

W „SRWZ 2020”, w diagnozie stanu województwa przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojennej.

Charakteryzując w „SRWZ 2020” stan i możliwości rozwoju turystyki stwierdzono duże potencjalne możliwości turystyki, której sprzyjają m.in. zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Jednak w analizie SWOT zwrócono uwagę na niski poziom mechanizmów wsparcia rozwoju kultury i dziedzictwa kulturowego, małe wydatki jednostek samorządu terytorialnego na ochronę dziedzictwa kulturowego, słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska naturalnego i kulturowego.

Wśród sześciu zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- ✓ celu nr 1
Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – rozwój i promocja produktów turystycznych).
- ✓ celu nr 3
Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu – Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich).
- ✓ celu nr 4
Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4- Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych).
- ✓ celu nr 6
Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu – Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy)¹⁰.

¹⁰ Porównaj *Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020*, s. 86.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

W dokumencie uzupełniającym „SRWZ 2020” p.t. „**Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego**” wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego. Problematyka została rozwinięta w celach operacyjnych:

- ✓ Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność Inwestycyjną.
- ✓ Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego (priorytet 3).
- ✓ Dbałość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych (priorytet 5)¹¹.

Podobnie w celu operacyjnym *Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowanej i przekształcanej* jako pierwszy znalazł się priorytet: Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich. W celu operacyjnym *Integracja społeczności regionu* jako priorytet nr 2 zapisano „Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu”¹².

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

przyjęty przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Uchwałą nr 1555/18 w dniu 28 sierpnia 2018 roku uwzględnił uwagi sformułowane w trakcie oceny *ex ante*, a także konsultacji Strategii z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji - dokument zyskał pozytywną opinię Komisji.

★ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego, zwany dalej „PZPWZ 2010”**

(przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/2010 z dn. 29.10.2010 r. Przystąpienie do zmiany planu nastąpiło Uchwałą nr 555/18 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dn. 09.04.2018 r. przyjmującą projekt zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko oraz uruchomienia procedury opiniowania i uzgadniania projektu.

Jest to opracowanie o charakterze regionalnym, które stanowi integralny element szeroko pojętego planowania strategicznego w zakresie przestrzennej koordynacji działań; formułuje cele gospodarowania przestrzenią województwa i zasady jej kształtowania oraz określa kierunki polityki przestrzennej w długiej perspektywie.

Strategicznym celem zagospodarowania przestrzennego województwa jest zrównoważony rozwój służący integracji przestrzeni regionalnej z przestrzenią europejską i krajową; spójności wewnętrznej województwa; zwiększeniu jego

¹¹ *Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego*, s. 39-41.

¹² Tamże, s. 52.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

konkurencyjności oraz podniesieniu poziomu i jakości życia mieszkańców do średniego poziomu w Unii Europejskiej.

Przez właściwe wykorzystanie przestrzeni należy rozumieć m.in.:

- ochronę i zachowanie jej niezbywalnych wartości jakimi są bioróżnorodność, walory przyrodnicze, krajobrazowe i **dziedzictwo kulturowe**;
- harmonizację działań wpływających lub mogących mieć wpływ na przekształcenia przestrzeni (w tym eliminacja konfliktów i zagrożeń).

Ustalenia „PZPWZ 2010” nie stanowią prawa miejscowego i tym samym nie naruszają autonomii gmin w zakresie gospodarki przestrzennej, umożliwiają jednak ubieganie się o środki finansowe regionalne, krajowe i unijne na realizację zadania celu publicznego.

Uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z **terenu województwa zachodniopomorskiego**, z uwzględnieniem konieczności uzgodnień z ZWKZ, leży w kompetencjach gmin.

We wszystkich planach dotyczących obszarów wpisanych do rejestru zabytków – np. układów staromiejskich, zabytkowych zespołów folwarcznych, pałacowych, parkowych – znajdują się zapisy ustalające warunki ochrony zabytków. Dla innych obszarów chronionych, na których znajdują się np. obiekty z wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków, także wprowadzane są indywidualne zapisy. Plany i ich aktualizacje tworzone są zgodnie z potrzebami poszczególnych samorządów lub inwestorów.

Jednym z ważniejszych elementów planu jest część poświęcona stanowi zachowania dziedzictwa kulturowego opracowana przez Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie¹³, pn. „Aktualizacja Studium i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego” do zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego”. Opracowanie to wskazało (przyjęte w Planie...) **Parki Kulturowe (PK) i Obszary Kulturowo-Krajobrazowe (OKK)**.

Plan zawiera w pkt. 3.3.6 „Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”, w ustaleniach „*uwzględnienie wskazanych do utworzenia parków kulturowych (PK) w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego*”¹⁴. Takich jednostek wskazano 44 na obszarze województwa. W granicach administracyjnych Gminy Połczyn-Zdrój czy wskazano Parki Kulturowe 31 – „Buślary”

Jak wyżej wspomniano (s. 9) do kompetencji samorządu gminy należy stanowienie prawnej ochrony poprzez **utworzenie parku kulturowego** (...) ¹⁵. Samorząd może

¹³ Biuro Dokumentacji Zabytków to instytucja kultury samorządu województwa zachodniopomorskiego, wyspecjalizowana w ochronie i dokumentacji dziedzictwa kulturowego; wspomniane opracowanie powstało w 2010 r.

¹⁴ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego*, oprac. RBGP Szczecin 2010, s. 207-208.

¹⁵ Na terenie woj. zachodniopomorskiego obecnie nie ma żadnego parku kulturowego, stanowiącego formę ochrony wymienioną w ustawie o *ochronie zabytków (...)* z 2003 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

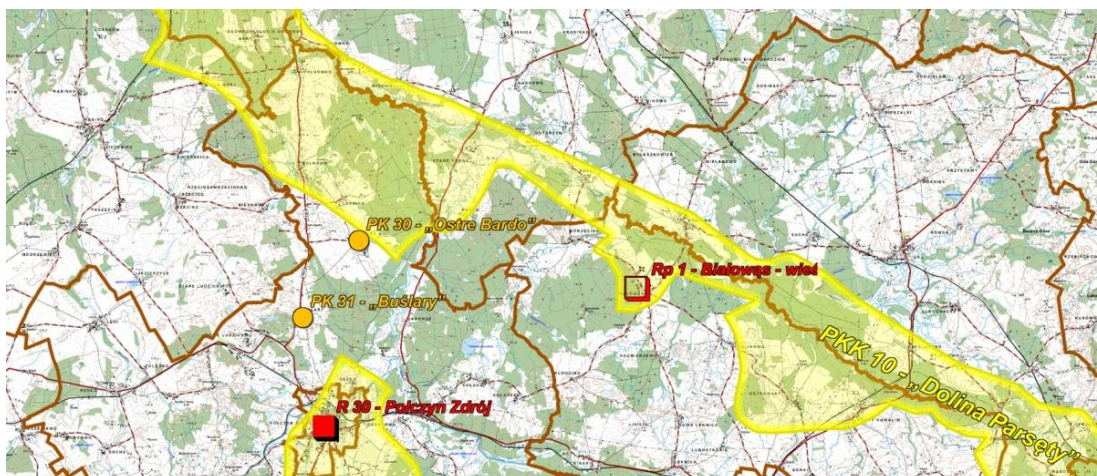
powołać na swoim obszarze Park Kulturowy inny niż zaleca Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.

Zwrócono uwagę, iż atrakcyjność turystyczną województwa podnoszą interesujące zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Nie są one jednak należycie eksponowane, eksploatowane i promowane. Na terenach wiejskich duże znaczenie powinna mieć agroturystyka, traktowana nie tylko jako możliwość aktywizacji gospodarczej wsi, ale również jako jedna z popularnych form turystyki.

W „PZPWZ 2010” wskazano kategorię obszarów kulturowo-krajobrazowych (OKK) z zaleceniem uwzględniania ich w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego¹⁶. Na obszarze woj. zachodniopomorskiego wyodrębniono 30 OKK.

GMINA POŁCZYN-ZDRÓJ ujęta została w następujących OKK:

OKK 10 „Dolina Parsęty” – opis w odniesieniu do obszaru gminy Połczyn-Zdrój

Obszar doliny i części dorzecza Parsęty, wytyczony od źródeł w okolicach Szczecinka do ujścia w Kołobrzegu, w obrębie gmin: Szczecinek Barwice, Grzmiąca, Połczyn Zdrój, Białogard, Karlino, Gościno, Dygowo, Kołobrzeg. Obszar objęty ochroną krajobrazu Natura 2000.

Walory kulturowe

Archeologia:

Ostre Bardo – średniowieczne grodzisko stożkowate, otoczone głęboką fosą.

Obszar Dorzecza Parsęty charakteryzował się burzliwymi dziejami ze względu na położenie na szlaku kupieckim (tzw. Szlak Solny), sąsiedztwo wybrzeża morskiego (najazdy Wikingów) oraz zainteresowanie tym terenem różnych państw.

Obszar o zróżnicowanym krajobrazie kulturowym ze wsiami chłopskimi, dworsko-folwarcznymi, kolonizacyjnymi, o zróżnicowanych założeniach przestrzennych – pierwotnych placowych i ulicowych, rozwiniętych w wielodrożnice (w okresie rozwoju

¹⁶ Plan zagospodarowania..., dz. cyt., s. 209-210.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

gospodarki folwarcznej). Liczne przykłady zabytkowej architektury sakralnej: gotyckiej, XIII-XV-wieczne, ryglowej (np. Buślary), neostylowej; podworskiej i chłopskiej – w tym obiekty wzniesione w tradycyjnej technice ryglowej.

Walory krajobrazowo-przyrodnicze

Obszar doliny Parsęty, na całym biegu, od źródła w okolicach Szczecinka do ujścia w Kołobrzegu objęty (wzdłuż rzeki) ochroną krajobrazu Natura 2000. Rzeka przepływa meandrowato przez tereny nizinne, za wyjątkiem moren w górnym biegu. Brzegi lesiste, wysokie, miejscami uregulowane i obwałowane. Parsęta wraz z dorzeczem o stosunkowo mało zniszczonym ekosystemem.

Elementy charakterystyczne

Zespół osadniczo - cywilizacyjny w urozmaiconym krajobrazie doliny rzeki Parsęty. Miasta z infrastrukturą (Połczyn-Zdrój), wartościowe układy ruralistyczne z tradycyjną zabudową, liczne zabytki architektury sakralnej, zespoły dworsko-parkowo-folwarczne, obiekty techniki wodnej i przemysłu, obiekty obronne oraz zabytki archeologiczne.

Zalecenia do ochrony i kształtowania krajobrazu obszaru OKK 10 „Dolina Parsęty”:

Ochrona krajobrazu

- uczytelnienie i zachowanie materialnych świadectw rozwoju kulturowego terenów nadrzecznych;
- rewitalizacja i zagospodarowanie terenów nadrzecznych w nawiązaniu do dawnego zagospodarowania;
- utrzymanie sieci osadniczej i ograniczenie lokalizacji nowej zabudowy poza obrębem tradycyjnych jednostek osadniczych;
- utrzymanie ekspozycji sylwet zespołów miejskich;
- zakaz lokalizacji obiektów wielkokubaturowych i urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w zasięgu obszarów ekspozycji historycznych dominant, wskazanych wartościowych układów kompozycyjnych. Decyzje o lokalizacji nowych inwestycji należy poprzedzać studiami krajobrazu.

Ochrona układów przestrzennych

- ochrona i rewaloryzacja kompozycji architektoniczno-przestrzennej historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych poprzez regulacje w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad: utrzymania/uczytelnienia historycznego układu komunikacyjnego, ulic i placów, ich przekrojów, historycznych linii rozgraniczających i linii zabudowy, utrzymanie historycznych podziałów parcelacyjnych, zasad lokalizacji zabudowy w obrębie parceli, skali i architektury zabudowy;
- likwidacja ruchu tranzytowego z terenów starych miast;
- zachowanie historycznych granic zabytkowych założeń dworsko-parkowych i folwarków, zakaz parcelacji parków i budowy na ich terenie obiektów w ahistorycznej lokalizacji.

Ochrona zabytkowych obiektów

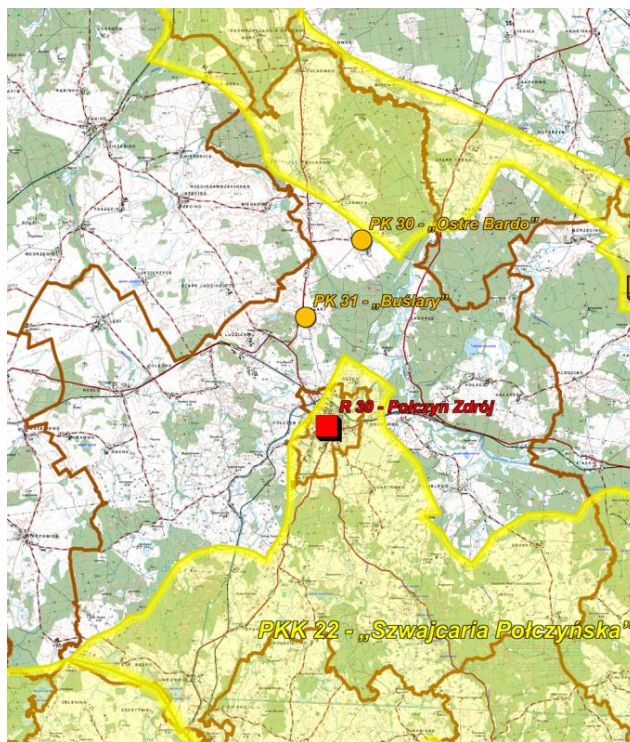
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- utrzymanie w dobrym stanie zabudowy o walorach zabytkowych (lokalnych i ponadlokalnych) – zgodnie z zapisami w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego rozwiązań w zakresie lokalnego wzoru architektury, stosowanych tradycyjnych materiałów budowlanych i form wykończenia budynku;
- porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii (przykościelnych oraz wiejskich), np. w formie lapidariów;
- ochrona relikwów osadnictwa pradziejowego z dopuszczeniem inwestycji na określonych warunkach;
- zachowanie układu topograficznego zabytków archeologicznych posiadających formę przestrzenną (grodzisk, cmentarzysk) i ich otoczenia, zapewnienie ich ekspozycji.

Potencjał turystyczny (istniejące trasy turystyczne, polecane trasy i punkty do turystycznego zagospodarowania)

Rzeka Parsęta stała się osnową działania Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty (od 1992 r.), który realizuje programy i projekty proekologiczne w oparciu o środki, m.in. z zakresu turystyki, gospodarki wodnej, edukacji ekologicznej, promocji i zrównoważonego rozwoju tego obszaru. Na tym obszarze wytyczone są liczne szlaki kajakowe, wędkarskie, piesze, rowerowe, konne.

OKK 22 „Szwajcaria Połczyńska” - opis w odniesieniu do obszaru gminy Połczyn-Zdrój

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Obszar w środkowo-wschodniej części woj. zachodniopomorskiego, w obrębie gmin: Połczyn Zdrój, Czaplunek, Barwice, Ostrowice. Jest to teren Pojezierza Drawskiego, części Drawskiego Parku Krajobrazowego oraz Rezerwatu Doliny Pięciu Jezior.

Walory kulturoweArcheologia:

Popielewo (dwa grodziska zlokalizowane na południe od miejscowości),

Połczyn Zdrój (grodzisko wyżynne położone na południe od miasta na wzniesieniach morenowych),

Ostre Bardo (grodzisko stożkowate o stromych stokach, otoczone głęboką fosą),

Buślary (wyżynne grodzisko położone na cyplu nad rz. Żwirnicą),

Osadnictwo wczesnośredniowieczne związane z plemionami słowiańskimi. Od 1286 r. tereny ziemi czaplineckiej należały do templariuszy, z komandorią w Czaplunku. Przygraniczne położenie tego obszaru sprzyjało licznym konfliktom zbrojnym. Z okresu średniowiecza pochodzą: najstarsze fragmenty zamku i kościoła w Połczynie Zdroju. Po zniszczeniach w czasie XVII-wiecznych wojen obszar ten znalazł się ostatecznie w granicach Brandenburgii i Szwecji, następnie Prus.

Połczyn Zdrój (miasto – uzdrowisko): lokowane w 1337 r. przez władców pomorskich, następnie własność rodziny Wedłów i Manteuffłów. W 1688 r. odkryto źródła lecznicze, powstało uzdrowisko, rozwinięte w XIX wieku. Zabytki to m.in.: XV-wieczny (gotycki) kościół przebudowany w XIX w., zamek z końca XIII w., (wielokrotnie przebudowywany), urbanistyczny układ miasta z zabudową XIX i XX wieczną, dzielnica uzdrowska z budynkami XVIII-XIX w., młyn i browar (XIX w.).

Osadnictwo wiejskie: na tym obszarze występują wsie zwarte, o historycznie ukształtowanym układzie ruralistycznym. Na uwagę zasługują wsie owalnicowe (z kościołami na nawsiu), wielodrożnice, widlice oraz wie ulicowe (np., Toporzyk). Dominują wsie z zespołami dworsko-folwarcznymi oraz wsie folwarczne (np. Brusno, Kocury) z wielokubaturowymi budynkami inwentarskimi, stodołami, czworobocznymi podwórzami oraz dworem (z parkiem) na osi założenia. Zabudowa wiejska (zagrodowa) tworzy zwarte pierzeje, o stosunkowo niewielkiej skali zagród, z chałupami na froncie parceli. Pojedyncze przykłady zabudowy ryglowej oraz dominująca zabudowa ceglana z okresu 2 poł. XIX – 1 ćw. XX w.

Walory krajobrazowo-przyrodnicze

Obszar o wybitnych wartościach krajobrazowo-przyrodniczych w obrębie Drawskiego Parku Krajobrazowego i Natury 2000, składa się z kilku regionów o urozmaiconej rzeźbie terenu i wysokich wartościach przyrodniczych.

Rezerwat Pięciu Jezior (Jez. Krzywe, Krąg, Długie, Głębokie, Małe) – chroni morfologiczne formy Pojezierza Drawskiego, rozplanowany został na obszarze 230 ha, z kompleksami leśnymi, dolinami polodowcowymi, stromymi zboczami (do 55 m), które nadają temu obszarowi specyficzny wygląd i charakter.

Przełom rzeki Dębnicy – rzeka z polodowcowym „kanionem”, o malowniczym otoczeniu.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Elementy charakterystyczne

Połczyn-Zdrój (zespół miejsko-uzdrowiskowy), wieś o wartościowych układach i zabudowie (Luboradza, Polne, Czarne Wielkie, Kluczewo, Żerdno, Nowe Worowo) i wybitnych walorach krajobrazowych. W ramach obszaru można wyróżnić polodowcową krainę Dębnicy i Drawy jako teren o wyjątkowych walorach krajobrazowo-kulturowych, który jest kreowany na produkt turystyczny przez trzy współpracujące gminy: Barwice, Czaplunek i Połczyn-Zdrój.

Zalecenia do ochrony i kształtowania krajobrazu obszaru OKK 22 „Szwajcaria Połczyńska”:

! Szczegółowy zakres ochrony tego obszaru zawarty jest również w Planie Ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego (1999 r.)

Ochrona krajobrazu

- zachowanie specyficznych wartości kompozycyjnych zespołów krajobrazu otwartego (z zespołami urbanistycznymi i ruralistycznymi) ukazujących harmonijne współistnienie działalności człowieka i środowiska naturalnego;
- zachowanie i wyeksponowanie zasadniczych elementów krajobrazu kulturowego obrazujących historię procesów osadniczych (szczególnie Połczyzna Zdroju);
- utrzymanie zabudowy w granicach historycznych układów przestrzennych, z kontynuacją zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu, dopuszczalna rozbudowa na zasadzie kontynuacji historycznej kompozycji;
- utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg wraz z obsadzeniami (uzupełnianie nasadzeń z utrzymaniem składu gatunkowego) z zaleceniem urządzania historycznych tras krajobrazowo-widokowych;
- zapewnienie ekspozycji historycznego zespołu urbanistycznego i układów ruralistycznych;
- zahamowanie niekorzystnych procesów degradujących krajobraz, powstałych w wyniku przekształceń terenów rolnych, wycinanie zadrzewień przydrożnych,
- propagowanie zasad zrównoważonego rozwoju tych obszarów z priorytetem ochrony krajobrazu naturalnego i poszanowania dziedzictwa kulturowego;
- ochrona krajobrazu użytków rolnych z ograniczeniem terenów ugorowanych i poddawanych samoistnemu zalesianiu;
- na terenach otwartych stosowanie zieleni parawanowej przy budowie lub rozbudowie terenów zagospodarowanych turystycznie.

Ochrona układów przestrzennych

- ochrona i rewaloryzacja kompozycji architektoniczno-przestrzennej historycznych układów miejskich i ruralistycznych poprzez regulacje w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasad: utrzymania i uczytelnienia historycznego układu komunikacyjnego, ulic i placów, ich przekrojów, historycznych linii rozgraniczających i linii zabudowy, utrzymanie historycznych podziałów parcelacyjnych, zasad lokalizacji zabudowy w obrębie parceli, skali i architektury zabudowy;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę układu (z dominantami - kościołami), zachowanie osi kompozycyjnych i powiązań widokowych;
- ograniczenie zabudowy mieszkalnej poza zwartymi układami przestrzennymi oraz innej zabudowy, która wymagałaby znacznych przekształceń topografii i zmiany fizjonomii układów przyrodniczych;
- kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych;
- formę architektoniczną nowych budynków i zagospodarowanie ich otoczenia należy dostosować do historycznej kompozycji przestrzennej oraz architektonicznych form zabudowy występującej w obrębie miejscowości poprzez ustalenie w planie oczekiwanych rozwiązań, np. ustalenie lokalnego wzoru architektury, stosowanych tradycyjnych materiałów budowlanych i form wykończenia budynku;
- zachowanie historycznych granic zabytkowych założeń dworsko-parkowych i folwarków, zakaz parcelacji parków i lokalizacji na ich terenie zabudowy w ahistorycznej lokalizacji;
- ograniczenie modernizacji dróg polnych i leśnych do utrzymania ich właściwego stanu technicznego (naprawa bruków, wyrównanie nawierzchni gruntowej, wykonanie przepustów i kamiennych murów oporowych), utrzymanie i odtwarzanie zadrzewień przydrożnych, wprowadzenie tablic informacyjnych i oznakowania szlaków.
- drogi o asymetrycznej nawierzchni utwardzonej tzw. drogi letnie bezwzględnie zachować w obecnym przekroju, utwardzenie jezdni gruntowej dopuszczalne w materiale żwirowym.

Ochrona zabytkowych obiektów

- utrzymanie w dobrym stanie zabudowy o zabytkowych walorach lokalnych i ponadlokalnych (zasób powinien być określony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i gminnej ewidencji zabytków);
- wpis do rejestru zabytków obiektów rekomendowanych w studiach krajobrazu kulturowego w ramach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- utrzymanie kompozycji architektonicznej, kolorystyki i tradycyjnych materiałów budowlanych zabytkowej zabudowy mieszkalnej, gospodarczej i in.;
- przy budowie nowych budynków lub remontach zabudowy istniejącej wskazane jest stosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych i form wykończenia budynku, np. konstrukcja szkieletowa, cegła licowa, tynki z detalem sztukatorskim oraz ceramiczne pokrycia dachów;
- porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii (kościelnych i wiejskich) z elementami sepulkralnymi i zielenią komponowaną;
- ochrona relikwii osadnictwa pradziejowego z dopuszczeniem inwestycji na określonych warunkach,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- zachowanie układu topograficznego zabytków archeologicznych posiadających formę przestrzenną (grodzisk, cmentarzysk) i ich otoczenia, zapewnienie ich ekspozycji.

Potencjał turystyczny (istniejące trasy turystyczne, polecane trasy i punkty do turystycznego zagospodarowania)

Obszar o wysokich walorach turystycznych, a zwłaszcza turystyki kwalifikowanej. O atrakcyjności tego obszaru decydują: urozmaicona rzeźba terenu, bogata flora i fauna, liczne jeziora i rzeki oraz mało zmienione środowisko naturalne.

Na terenie tego obszaru funkcjonują liczne szlaki turystyczne: piesze - np. wokół miasta Połczyna; rowerowe (krajobrazowe) – np. „Szwajcaria Połczyńska”, „Pradoliny Dębnicy”.

Polodowcowa Kraina Drawy i Dębicy jako produkt regionalny trzech gmin: Połczyn Zdrój, Barwice, Czaplinek.

Należy wzmocnić promocję wiejskich zabytków architektury i budownictwa, ze szczególnym uwzględnieniem zespołów podworskich i wiejskich kościołów.

★ Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020, zwany dalej „WPOnZ 2017-2020”

(przyjęty uchwałą Nr XXII/361/17 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 25 kwietnia 2017 roku¹⁷)

Główne cele programów opieki nad zabytkami określone w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 roku to:

- włączenie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych;
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i poprawa stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie zabytków i walorów krajobrazu kulturowego;
- zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie zwiększania finansowania opieki nad zabytkami;
- dobra współpraca z właścicielami zabytków;
- tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

„WPOnZ 2017-2020” zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz

¹⁷ Dz.U. Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin, 10 maja 2017 r., poz. 2184.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Samorząd Województwa może tworzyć warunki w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych stymulowania i wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

W osiągnięciu celów „WPOnZ 2017-2020” fundamentalną kwestią jest wypracowanie programu finansowania długofalowych działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonego celu, np. poprawa materialnego stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez ustalenie pierwszeństwa w przyznawaniu środków na rzecz określonej grupy zabytków, na określony okres, czy poprzez uwzględnienie w priorytetach Regionalnych Programów Operacyjnych Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa nie ma kompetencji do stanowienia ochrony zabytków, a jedynie do opieki nad zabytkami. Jego kompetencje i działania mają charakter wspierający zarówno ochronę (poprzez plan zagospodarowania przestrzennego województwa), jak i opiekę (poprzez uchwalanie Regionalnego Programu Operacyjnego, przy pomocy którego otwierają się przed właścicielami zabytków możliwości uzyskania środków finansowych). Opracowany - zgodnie z dokumentami strategicznymi - Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, przyjmuje uchwałą Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego.

Uchwalone programy podlegają publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

W kompetencjach samorządu gminy jest stanowienie prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania z odpowiednimi zapisami dotyczącym ochrony dziedzictwa kulturowego (obowiązek wynikający też z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, z późn. zm.).

Cele „WPOnZ 2017-2020” to:

- I. Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- II. Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa.
- III. Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Dla wyznaczonych celów perspektywicznych określono cele operacyjne. Do poszczególnych celów operacyjnych przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

W celu perspektywicznym I „Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego” wskazano na konieczność uzupełnienia strategii o randze wojewódzkiej o cele i działania ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego (analogicznie do ochrony dziedzictwa przyrodniczego) oraz uwzględnienia zapisów zawartych w „WPOnZ 2017-2020”. Odnosi się to do m.in. do Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku; Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodnio-pomorskiego; Aktualizacji Strategii Rozwoju Turystyki Województwa Zachodniopomorskiego; dokumentach planistycznych dotyczących gospodarki przestrzennej oraz wspierania i monitorowanie procesu opracowywania i wdrażania powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami i gminnych ewidencji zabytków.

Cel operacyjny: „integracja ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i ochrony przyrody” – m.in. przez opracowanie **Audytu Krajobrazowego Województwa Zachodniopomorskiego**, budowę systemu ochrony krajobrazu kulturowego w formie parków kulturowych i obszarów kulturowo-krajobrazowych”, tworzenie systemu opieki nad zabytkową zielenią. Wśród działań zapisano „współdziałanie z lokalnymi samorządami w zakresie przygotowania i dofinansowywania opracowań studialnych i projektowych stanowiących podstawę merytoryczną do utworzenia parków kulturowych”.

Cel operacyjny: „poprawa materialnego stanu zasobu dziedzictwa kulturowego” wskazuje m.in. na następujące zadania:

- opieka nad budownictwem kamiennym, ryglowym, ceglany, w tym wiejskim sakralnym;
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;
- promocja prawidłowej konserwacji i rewaloryzacji zabytków zgodnie z zasadami konserwatorskimi;
- wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad zabytkami.

Cel operacyjny: „decentralizacja zadań ochrony i opieki nad zabytkami” to m.in. wspieranie działań na rzecz budowy samorządowego systemu służb ochrony zabytków – gminnego i powiatowego (w tym poprzez organizacje szkoleń dla urzędników samorządowych, udostępnianie baz danych, etc.).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Cel perspektywiczny II „Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa” zawiera cztery cele operacyjne, z czego dwa dotyczą form finansowania zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – z budżetu województwa i z funduszy strukturalnych i zewnętrznych będących w dyspozycji województwa.

Cel operacyjny: „zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości” wskazuje na następujące zadania:

- rozbudowa wojewódzkiego samorządowego systemu informacji o zabytkach województwa zachodniopomorskiego dostępnych turystycznie;
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych, samochodowych, kolejowych, konnych) promujących dziedzictwo kulturowe regionu (w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków);
- zagospodarowanie na cele turystyczne obiektów zabytkowych;
- budowa i promocja produktów turystycznych i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego (w tym niematerialnego).

Cel perspektywiczny III „Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń” zawiera dwa cele operacyjne: edukacja regionalna i promocja walorów kulturowych regionu.

W edukacji regionalnej wśród zadań zapisano m.in.:

- organizację Zachodniopomorskich Dni Dziedzictwa¹⁸ na terenie województwa;
- popularyzację wiedzy o historii i zabytkach województwa, w tym o dynastii Gryfitów oraz ochrony i opieki nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów edukacyjnych;
- tworzenie oferty edukacyjnej kierowanej do właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie opieki i pozyskiwania funduszy na remonty i adaptacje zabytków;
- promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury i budownictwa oraz dawnych rzemiosł i technik budowlanych, ginących zawodów, dziedzictwa niematerialnego.

W promocji walorów kulturowych regionu wskazano na:

- popularyzację i upowszechnianie wiedzy nt. historii Pomorza Zachodniego i znaczenia dynastii Gryfitów;
- wspieranie działalności wydawniczej, wystawienniczej, multimedialnej promującej walory kulturowe regionu – materialne i niematerialne.

★ POLITYKA KULTURALNA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

¹⁸ Od 2016 r. (odbywają się od sierpnia do października) z elementami Europejskich Dni Dziedzictwa (drugi i trzeci weekend września).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

(Uchwała Nr 1394/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2016 r.)

Dokument dotyczy **polityki samorządu województwa w zakresie kultury** i jest oparty na przekonaniu, że dziedzina ta stanowi ważny element łączący i scalający wspólnotę mieszkańców Pomorza Zachodniego, a także jest kluczowym obszarem wpływającym na rozwój i atrakcyjność regionu, a wszystkie nakłady na kulturę i dziedzictwo narodowe należy traktować jako długofalową inwestycję decydującą o popularności biznesowej i turystycznej Pomorza Zachodniego.

Strategicznym priorytetem polityki kulturalnej Województwa Zachodniopomorskiego jest stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu.

Działania samorządu województwa w zakresie polityki kulturalnej określone w dokumencie ukierunkowane są m. in. na:

- wzmocnienie pozycji Pomorza Zachodniego, jako istotnego regionu na mapie kulturalnej Polski,
- wykorzystanie unikalnego położenia geograficznego i kulturowego regionu, wykraczającego poza granice województwa (Euroregion Pomerania, region bałtycki),
- zachowanie i rozwijanie unikalnego środowiska kulturowego wyznaczenie kierunków rozwoju sektora kultury w regionie,
- kreowanie/inicjowanie działań wychowujących przyszłych odbiorców oferty kulturalnej,
- pobudzanie i rozwijanie aktywnego udziału w kulturze.

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego widzi potrzebę wspierania rozwoju kultury w regionie, mając świadomość roli, jaką kultura odgrywa w budowaniu więzi społecznych, pobudzaniu tożsamości regionalnej, jednocześnie jako czynnika wpływającego na wzrost atrakcyjności miast i regionów dla mieszkańców, turystów i inwestorów.

Narzędzia wsparcia określone w „Polityce”, to:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014 - 2020 – rozumiany jako instrument finansowej interwencji w celu zapewnienia środków na modernizację obiektów kultury.
- Kontrakt Terytorialny Województwa Zachodniopomorskiego – umowa zawarta pomiędzy Rządem a Samorządem Województwa, w której wskazano do realizacji przedsięwzięcia priorytetowe mające istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz Pomorza Zachodniego, wraz ze sposobem ich finansowania, koordynacji i realizacji.
- Budżet samorządu województwa.
- Wojewódzki Program Ochrony Zabytków, określający najważniejsze zadania i obszary wsparcia w zakresie ochrony zabytków.
- Instytucje Kultury, jako ważny element w kształtowaniu polityki kulturalnej województwa oraz prowadzenia działalności w różnych dziedzinach sztuki,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

których oddziaływanie na region ze względu na sieć powiązań jest niezwykle istotne dla realizacji polityki województwa w zakresie kultury.

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko.
- Programy Operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- Interreg VA, Programy Narodowego Centrum Kultury, Projekty w ramach programu UE - Creative Desk Polska, Programy Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej.

**★ POLITYKA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
W SEKTORZE TURYSTYKI**

(przyjęta uchwałą Nr 786/16 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 17 maja 2016 r.)

„Turystyka jest istotnym przedmiotem działalności samorządu województwa, a zarazem coraz bardziej liczącym się aspektem potencjału gospodarczego regionu. Z tego względu szczególne znaczenie ma zdefiniowanie podejścia jej rozwoju, określenia jego strategicznych współrzędnych, wypracowanie relacji pomiędzy rozwojem infrastruktury i zapewnieniem wysokiej jakości usług a wdrożeniem rozwiązań pozwalających na budowę nowoczesnej gospodarki turystycznej. Takie wielowątkowe podejście możliwe jest do zastosowania w ramach formułowania polityki sektorowej w dziedzinie turystyki jako elementu wdrażanego Zachodniopomorskiego Modelu Programowania Rozwoju wraz z przewidywaną aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”¹⁹.

★ PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU ŚWIDWIŃSKIEGO²⁰

Dotychczas nie został opracowany Powiatowy Program opieki nad zabytkami.

**★ POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI
W DOKUMENTACH POWIATU ŚWIDWIN**

Dofinansowania remontu zabytków (Uchwała NR XLII/218/10 z dnia 28 września 2010 r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie...).

Zarząd Powiatu Świdwinie, działając zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 r. udziela dotacji z budżetu Powiatu na prace konserwatorskie, remontowe lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

¹⁹ <http://bip.rbip.wzp.pl/arttykul/uchwala-nr-78616-zarzadu-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-z-dnia-17-maja-2016-r>

²⁰ Źródło – ankiety Biura Dokumentacji Zabytków w Szczecinie stanowiące podstawę sprawozdania z realizacji WPOnZ; stan na 31 grudnia 2018 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Uchwałą Nr 135/269/10 z 15 listopada 2010 r. zatwierdzono „wzór wniosku o udzielenie dotacji”. Wnioski sprawdza pod względem merytorycznym Rada Powiatu, przedkładając następnie Radzie Powiatu propozycje; decyzję podejmuje Rada Powiatu w drodze uchwały. Kontrola zgodności realizacji wniosku z umową przeprowadzana jest przez upoważnionych pracowników Starostwa Powiatowego. Biuro Rady Powiatu prowadzi wykaz przyznanych dotacji.

WYKAZ DOTACJI PRZYZNANYCH PRZEZ POWIAT W 2017 ROKU

Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dotacji	Uchwała Rady Powiatu
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała w Świdwinie ul. ks. J. Popiełuszki 36 A	Wykonanie renowacji i konserwacji instrumentu muzycznego – organów oraz prospektu organowego w kościele filialnym pw. Matki Bożej Ostrobramskiej w Smardzku.	40.000 zł	Uchwała Nr XXVIII/106/17 Rady Powiatu Świdwińskiego z dnia 30 marca 2017 r.
Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Świdwinie ul. Niedziałkowskiego 2	Wykonanie V etapu remontu i konserwacji elewacji kościoła parafialnego w Świdwinie	20.000 zł	Uchwała Nr XXXIII/125/17 Rady Powiatu Świdwińskiego z dnia 28 września 2017 r.

WYKAZ DOTACJI PRZYZNANYCH PRZEZ POWIAT W 2018 ROKU

Podmiot otrzymujący dotację	Zakres prac objętych dotacją	Kwota dotacji	Uchwała Rady Powiatu
Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała w Świdwinie ul. ks. J. Popiełuszki 36 A	Wykonanie II etapu renowacji i konserwacji instrumentu muzycznego - organów w kościele filialnym pw. Matki Bożej Ostrobramskiej w Smardzku.	28.560 zł	Uchwała Nr XL/166/18 Rady Powiatu Świdwińskiego z 19 kwietnia 2018 r.
Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Świdwinie ul. Niedziałkowskiego 2	Wykonanie robót budowlanych, polegających na wymianie posadzki w prezbiterium kościoła parafialnego Świdwinie.	10.000 zł	Uchwała Nr XL/167/18 Rady Powiatu Świdwińskiego z 19 kwietnia 2018 r.
Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Różańcowej w Sławoborzu, ul. Kolejowa 10	Wykonanie remontu dachu kościoła filialnego pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rokosowie.	12.600 zł	Uchwała Nr XLIII/179/18 Rady Powiatu Świdwińskiego z 30 sierpnia 2018 r.

!!

Dotacje nie dotyczyły obiektów zabytkowych na obszarze gminy Połczyn-Zdrój.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

4. CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ²¹

4.1. POŁOŻENIE GMINY W REGIONIE

Gmina miejsko wiejska Połczyn-Zdrój²² położona jest w powiecie świdwińskim, w środkowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego; na wysoczyznach morenowych fazy pomorskiej, ukształtowanych podczas ostatnich zlodowaceń ery kenozoicznej. Pocięta głębokimi dolinami rzek i strumieni charakteryzuje się niezwykle urozmaiconym krajobrazem. Pod narzutowymi warstwami polodowcowymi znajdują się kredowe i jurajskie, mezozoiczne utwory wapienne, należące do Wału Pomorsko-Kujawskiego, z charakterystycznymi dla tej jednostki tektonicznej permskimi słupami solnymi (diapirami). Urozmaicony morfologicznie teren gminy, zwanej „Szwajcarią Połczyńską” z licznymi rzekami i jeziorami pokryty jest w ok. 38% lasami, z charakterystycznymi siedliskami buka pomorskiego o wysokich walorach estetyczno-krajobrazowych.

Gmina (o pow. 343,71 km²) graniczy od północy z gminami Białogard, Rąbino, Tychowo, od wschodu z gminą Barwice, od zachodu z gminą Świdwin, a od południa z gminami Czaplinek i Ostrowice.

4.2. RYS HISTORYCZNY²³

Najstarsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z okresu neolitu ok. 3200 roku przed naszą erą (kultura pucharów lejkowatych – osada w Buślarach). Z epok prehistorycznych (kamienia, brązu, żelaza) pochodzą znaleziska archeologiczne w postaci nielicznych narzędzi, broni, naczyń i ozdób, przechowywane w Muzeum Narodowym w Szczecinie (kolekcja majora H. von Manteuffel z Redła) i Muzeum w Koszalinie²⁴.

Przeprowadzone w 1997 r. badania powierzchniowe w ramach tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski oraz interwencyjne badania archeologiczne wyprzedzające budowę gazociągu na trasie Połczyn-Zdrój – Barwice -Trzesieka pozwoliły na uchwycenie śladów osadnictwa w okolicy Połczyna-Zdroju (kultura amfor kulistych w pobliskim Rąbinie, kultura ceramiki sznurowej i kultura ceramiki dołkowo-grzebykowej w okolicach Ogartowa).

Z okresu brązu (1700-1200 pne) pochodzą znaleziska z Kołacza. Na ślady osad kultury łżyckiej (ok. 1250 r. p.n.e.) natrafiono w okolicach Połczyna Zdroju.

²¹ Na podstawie materiałów bazowych Biura Dokumentacji Zabytków GPOnZ 2019-2012, zasobu archiwalnego i kwerend naukowych przeprowadzonych przez BDZ.

²² Miasto i 23 sołectwa.

²³ Podstawę stanowią wcześniejsze gminne programy opieki nad zabytkami dla gminy Połczyn-Zdrój.

²⁴ I. Skrzypek, *Zarys pradziejów w: Połczyn Zdrój*, Studia z dziejów miasta, opr. zb. pod red. B. Polaka, Koszalin 1998, s. 12-35.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYŃ-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Na przełomie epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (ok. 700 r. p.n.e.), na bazie kaszubskiej grupy ludności łużyckiej wyodrębnia się nowa kultura zwana pomorską lub wschodniopomorską. Kilkadziesiąt cmentarzysk i osad tej kultury odkryto na terenie dawnego powiatu świdwińskiego, w tym i z Połczyna-Zdroju oraz miejscowości położonych w jego pobliżu: Buślary, Brusno, Kołacz, Popielewo, Redło, Wardyń Górny).

Z okresu wpływów rzymskich pochodzą ozdoby i naczynia wydobyte z grobów popielnicowych na terenie obecnego sanatorium „Gryf” w Połczynie-Zdroju (cmentarzysko datowane na I w. n. e – połowa III w. n.e), cmentarzyska szkieletowe grupy dębczyńskiej w Połczynie-Zdroju i Redle.

Okresem szczególnie ważnym dla rozwoju społeczności pomorskich był V-VI wiek naszej ery - w wyniku „wędrówek ludów” i migracji licznych ludów germańskich, słowiańskich i koczowniczych wywodzących się ze stepów euroazjatyckich kształtuje się nowy model kulturowy typowy dla słowiańszczyzny zachodniej wczesnego średniowiecza.

Pierwsze osady kultury Słowian Zachodnich pojawiają się w VI w – z tego czasu pochodzi odkryta w północnej części Połczyna-Zdroju rozległa osada wczesnośredniowieczna Palupe (Pluchenberg – osada na palach). Rozległe osiedla wspólnot wiejskich z tego czasu w IX wieku zostają zastąpione małymi, wczesnofeudalnymi grodami, pełniącymi funkcje obronne, sądowe i administracyjne. Grodzisko usytuowane w widłach cieków wodnych wpływających do rzeki Wogry, położone ok.3 km na południe od m. Połczyn-Zdrój, datowane na połowę IX wieku, odegrało istotną rolę w powstawaniu plemiennej wspólnoty terytorialnej, której osady otwarte egzystowały zapewne przed założeniem grodu, w czasie jego trwania i również po jego upadku w X wieku, podczas umacniania się w dorzeczu Dolnej i środkowej Parsęty władztwa Piastów. Powstanie przedlokacyjnego organizmu miejskiego z centrum w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Wogry przy szlaku handlowym biegnącym wzdłuż jezior Czaplinceckich do Drahimia, Czaplinka i Wałcza w kierunku Wielkopolski wiązało się z wymianą handlową, której ożywienie nastąpiło na przełomie X/XI w. (996 r skarb połczyński)²⁵. Szlak solny do Wielkopolski wiódł przez Połczyn, co już w czasach rzymskich miało wpływ na rozwój osadnictwa.

Leżący na pograniczu, ukryty w lasach i chroniony naturalnymi warunkami terenowymi gród w kontrolował ważny szlak komunikacyjny łączący Polskę z Połczyn-Zdrojem i jako taki był przedmiotem wielu najazdów zbrojnych zarówno ze strony Polski, Marchii Brandenburskiej jak i Zakonu Krzyżackiego.

Na przełomie XII i XIII w. Połczyn wchodził w skład kasztelanii białogardzkiej. Przez jakiś czas związana z Polską kasztelania białogardzka od 1238 r. należała do Księstwa Zachodniopomorskiego, którego książę Barnim I został obłożony klątwą papieską za pozbawienie joannitów dóbr klasztornych (przeszli na stronę Brandenburgii). Zmuszony do zależności lennej Barnim I w 1274 r. próbował uwolnić się od zwierzchności Brandenburczyków korzystając z pomocy księcia Bolesława z Wielkopolski. Niestety, chociaż udało się wyprzeć najeźdźców z Kamienia Pomorskiego zależność lenna pozostała.

²⁵ Tamże.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Próbował ją rzucić Bogusław IV prowadząc politykę propolską i to on ok. 1290 r. wybudował pierwszy zamek obronny w Połczynie Zdroju zobowiązując cztery rody pomorskie do jego obrony. W 1295 r. doszło do podziału Księstwa Zachodniopomorskiego między linię książąt wołogoskich i linię książąt szczecińskich, który to podział (z dalszymi podziałami w obrębie Księstwa Wołogoskiego) przetrwał do zjednoczenia Księstwa Zachodniopomorskiego pod władzą Bogusława X.

Niemieckiej ekspansji na Pomorze Zachodnie przeciwstawił się następca Bogusława IV – Warcisław IV i Otton I (linia szczecińska), którzy zawarli przymierze z Władysławem Łokietkiem przeciw Krzyżakom i Brandenburczykom. Połczyn był dla nich jednym z wielu miast przygranicznych, w których próbowali ugruntować swoje panowanie. Zabiegając o przychyłność rodów pomorskich w walce z Brandenburgią Warcisław IV oddał w zastaw zamek i osiedle w Połczynie Zdroju przedstawicielowi szlachty nowomarchijskiej Hassemu von Wedel. Nowi właściciele miasta byli zainteresowani jego rozwojem gospodarczym i prawdopodobnie w 1335 r. nadali mu prawo miejskie na wzorach brandenburskich. Dokument lokacyjny dla Połczyna-Zdroju nie zachował się²⁶.

Najstarsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1304 r. – pojawia się w źródłach jako Poltsin, w 1331 – Poltzin²⁷. Nowi właściciele zamku w Połczynie okazali się dość chwiejnymi sprzymierzeńcami książąt pomorskich. Już w 1337 r. Hasso Rudy von Wedel zawiera traktat lenny z margrabią Ludwikiem Wittelsbach, w którym uzyskuje opiekę margrabiego w zamian za prawo do korzystania z zamku i miasta w Połczynie Zdroju w walce przeciwko wrogom zewnętrznym za wyjątkiem książąt wołogoskich. Ponadto Hasso Rudy zobowiązał się do dostarczenia pomocy wojskowej na żądanie margrabiego w liczbie 5 rycerzy i 5 lekko zbrojnych. Hasso Rudy von Wedel nie był jedynym właścicielem miasta co wynika pośrednio z dokumentu wystawionego przez tegoż margrabiego Ludwika dla Henninga von Wedel z Połczyna²⁸.

W czasie panowania rodu von Wedel miasto zostało otoczone palisadą i wałem ziemnym, na prostokątnym rynku w centrum znajdował się ratusz. W mieście znajdował się kościół, dwie bramy miejskie Wardyńska i Ogartowska. Miasto posiadało ziemię i swoją winnicę, co znalazło swój wyraz w herbie miasta (potrójny krzew winnej latorośli) oraz samorząd miejski. Mieszkańcy oprócz uprawy ziemi zajmowali się rzemiosłem i handlem²⁹.

Wygaśnięcie rodu Askańczyków i rządy cesarskie Luksemburgów w Marchii Brandenburskiej spowodowało bunt pomorskich rodów rycerskich, które zwróciły się o pomoc do króla polskiego. Walki polsko-brandenburskie zakończyły się opanowaniem przez oddziały polskie znacznej części pasa przygranicznego i zawarciem pokoju w 1368 roku w Drawsku Pomorskim, na mocy którego do Polski przyłączono ziemię walecką, Drahim i Czaplinek.

²⁶ G. Łukomski, *Średniowiecze, Historia miasta od początku do XVI w.*, w: Połczyn Zdrój, Studia z dziejów miasta, opr. zb. pod red. B. Polaka, Koszalin 1998, ss 36-62.

²⁷ E. Rzetelska-Feleszko, *Skąd się wzięła nazwa Połczyn Zdrój*, w: Zapiski Koszalińskie 1967, s. 104-107.

²⁸ G. Łukomski, op.cit., s.45.

²⁹ M. Witwicki, *Wytyczne konserwatorskie dla miasta Połczyna Zdroju*, Zarząd Główny Towarzystwa Urbanistów Polskich, Warszawa 1987, s. 5-7.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Wedlowie, posiadający swoje dobra w Kaliszu Pomorskim, Drawsku i Złocieńcu wraz ze zmianą granic państwowych przestali być zainteresowani utrzymaniem Połczyna i w 1374 r. sprzedali miasto rycerzowi Gerdowi von Manteuffel z Białogardu, lennikowi książąt pomorskich.

Książęta pomorscy dążyli do umocnienia swoich wpływów w Nowej Marchii – na zamku w Lipiu osadzili boczną linię Manteuffłów, którzy weszli w posiadanie Popielewa i Buślar, co czyniło ich lennikami Polski. Napadami na rycerzy podróżujących przez ich ziemie do państwa krzyżackiego Manteufflowie zastąpili jako rozbójnicy, co prawdopodobnie działo się za wiedzą i zgodą księcia pomorskiego Warcistawa II³⁰.

Krzyżacy starali się przejąć kontrolę nad tym ważnym dla siebie pomostem – w 1400 r. odkupili od Zygmunta Luksemburczyka Drawsko, a w 1402 r. – Nową Marchię.

Dla mieszkańców Połczyna przynależność do zakonu krzyżackiego oznaczała przede wszystkim wyższe podatki i częstsze napady rycerzy – rozbójników, którzy porywali mieszczan domagając się okupu. Zwycięstwo Polski pod Grunwaldem nie miało większego wpływu na ich los natomiast najazdy krzyżackie trwały nadal. W czerwcu 1433 r. miasto zostało spalone przez krzyżaków i z trudem dźwigało się z ruin.

Do czasu zjednoczenia Księstwa Zachodniopomorskiego pod władzą Bogusława X Ziemia połczyńska wielokrotnie jeszcze była *teatrum wojennym* dla możnowładczych rodów Polski, Brandenburgii i Zakonu Krzyżackiego. Wyrazem związku Połczyna z Księstwem Zachodniopomorskim było odnowienie stosunków lennych - 14 marca 1469 r. książę Bogusław X nadał miasto przedstawicielom trzech rodów pomorskich: Glassenap, Manteuffel i Zozenow³¹.

Początek XVI wieku zastał miasto doszczętnie zniszczone – w czasie pożaru w 1500 r. sponął kościół parafialny oraz młyn miejski. Właściciele miasta nie pozwolili Radzie Miejskiej odbudować młyna, sami zbudowali dwa młyny i zaczęli zakładać zakłady przynoszące wymierne zyski ekonomiczne.

Największe znaczenie dla rozwoju gospodarczego miasta miały działania podjęte przez Kurta von Manteuffel, który podjął trud usprawnienia administracji miejskiej przechodząc w 1515 r. na prawo lubeckie. Kurt von Manteuffel nadał Połczynowi nowy herb miejski, powołał Radę miejską, w skład której wchodził burmistrz, sędzia, skarbnik i dwóch rajców. Rozbudował zamek w Połczynie, założył trzy huty szkła w Lipnie, Kłokowie i nieopodal Kłokówka, w których wyrabiano obok naczyń szklanych szkło okienne, np. witraże dla kościoła w Buślarach.

Reformacja, która rozprzestrzeniła się szybko na Pomorzu Zachodnim, w Połczynie nie znalazła podatnego gruntu – od 1521 r. biskupem kamieńskim był, pochodzący z Połczyna, Erazm von Manteuffel, zdecydowany wróg reformacji. Dopiero po jego śmierci w 1544 r. kościół w Połczynie Zdroju został przekazany luteranom. Biskup Erazm został pochowany w krypcie rodzinnej, a jego tablica nagrobna do tej pory znajduje się na ścianie zakrystii kościoła połczyńskiego³².

³⁰ G. Łukomski, *Średniowiecze...*, op.cit., s. 55.

³¹ G. Łukomski, *W czasach nowożytnych. Rozwój miasta od XVI do początku XIX wieku w: Połczyn Zdrój, Studia z dziejów miasta*, opr. zb. pod red. B. Polaka, Koszalin 1998, s. 63-88.

³² Tamże, s. 63, 66.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

4 września 1559 r. w Połczynie zawarty został układ graniczny między książętami pomorskimi a Królestwem Polskim na mocy którego wsie Nowe Worowo, Kluczewo, Popielewo i Brusno należały do Polski wraz z jeziorami Głębokie, Długie i Okrągłe a granica biegła od Kluczewa wzdłuż Drawy.

W XVI wieku Połczyn znajdował się w bezpośrednim sąsiedztwie dwóch granic państwowych: polskiej i brandenburskiej, co powodowało nieustające konflikty, również w łonie samej rodziny Manteuffel, gdzie linia półczyńsko-lipieńska rywalizowała z kuzynami posiadającymi Brusno i Popielewo. Jedni byli lennikami książąt pomorskich, drudzy – stali się lennikami króla polskiego.

W 1587 r. konflikt wywołały świnie, które mieszkańcy Połczyna paśli w lasach po polskiej stronie koło wsi Kluczewo. Najazdowi półczyńskich i lipieńskich Manteuffłów na Kluczewo towarzyszyły armaty, które zniszczyły doszczętnie zabudowania wsi..

Oprócz wyniszczających wojen pogranicznych miasto wielokrotnie padało ofiarą klęsk żywiołowych i pożarów (1574, 1601, 1655, 1670, 1705). Mieszkańcy odbudowywali je i wracali do swoich zajęć handlu bydłem, tkactwa, rzemiosła.

Pod koniec XVI wieku w związku z załamaniem się rynku zbożem i nadwyżką zboża, powstała z powodu trudności ze zbytem, miasto odkryło browarnictwo: powstało tu kilka browarów, produkujących piwo, skutecznie konkurujące z piwem białogardzkim i posiadające rynki zbytu w wielu miastach Nowej Marchii.

W XVII wieku Połczyn słynął przede wszystkim z dobrej jakości piwa a browarnictwo stało się głównym rzemiosłem jego mieszkańców³³.

Upadek gospodarczy, nędza i stagnacja w rejonie Połczyna Zdroju w czasie wojny trzydziestoletniej to efekt przemarszu wojsk cesarskich i szwedzkich przez pogranicze i wysokich kontrybucji nakładanych przez wojsko. Kilkakrotnie plądrowany Połczyn wyludnił się, część ludności zbiegła do Polski, część ukrywała się w okolicznych lasach. Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej przeprowadzono reformy administracyjne, w wyniku których z posiadłości Manteuffłów, położonych wokół Lipia i Połczyna, powstał dystrykt półczyński, na czele którego stanął landrat Jacob von Krockow, właściciel miasta i zamku półczyńskiego od 1654 r. (Asmus von Manteuffel popadłszy w długi sprzedał mu miasto za 40 000 guldenów)³⁴.

Koniec XVII wieku dla miasta był wyjątkowo ważny - odkrycie w 1688 r wód mineralnych - co zostało skrętnie opisane przez pastora Joachima Titel w „Sprawozdaniu na temat leczniczych właściwości półczyńskiego źródła”³⁵ – rozpoczyna nowy etap w historii miasta, którego efektem jest funkcjonowanie Połczyna jako Zdroju – uzdrowiska znanego zarówno w Niemczech jak i Polsce.

Już na początku XVIII wieku Jacob von Krockow junior buduje pierwszy dwuskrzydłowy „dom zdrojowy”(1705). Paradoksalnie, pożar z 1705 r., w czasie którego spłonęło nieomal całe miasto (cudem ocalał ratusz i kościół), wpłynął pozytywnie na rozwój uzdrowiska. Zwrócono większą uwagę na jakość budowanych domów, których w XVIII wieku powstało pięć: Triangule(Trójkąt), Halbe Mond (Półksiężyc) von Krockowa, ukończony w 1713 r, Langen Haus (Długi Dom) z 12

³³ G. Łukomski, op.cit., s. 68.

³⁴ Tamże, s. 71.

³⁵ J. Lindmajer, *Zarys historii uzdrowiska Połczyn Zdrój (1688-1972)*, w: *Dzieje powiatu świdwińskiego*, pr. zb. pod red. J. Lindmayera i E. Zdrojewskiego, Poznań 1973 s. 379 – powołuje się na pierwszą monografię miasta powstałą w 1937 r. R. Maske, *Geschichte der Stadt Bad Polzin i Pom.*, Stettin 1937.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

pokojami, Zielony Dom i Nowy Dom. Oprócz domów zdrojowych było pięć pojedynczych apartamentów, duża stajnia, wozownia, kręgielnia i piekarnia. Kuracjuszy przybywało coraz więcej, a miasto rozrastało się. W 1743 roku w mieście było 203 domy kryte dachówką, 9 domów krytych słomą i 54 stodoły, w których mieszkało niespełna tysiąc osób³⁶.

Wojna siedmioletnia dla mieszkańców Połczyna przyniosła kolejne zniszczenia i zubożenie – w Połczynie początkowo kwaterował oddział wojsk polskich, później wojska rosyjskie i szwedzkie. Kolejne napady i rabunki wojsk przemieszczających się przez ziemie pogranicza przyniosły dewastację zabudowań uzdrowiskowych – na ich odbudowę potrzebne było 9 tysięcy talarów, przy czym dotacje państwowe nie przekroczyły kwoty 3 tysięcy talarów.

Miasto po wojnie siedmioletniej, wykorzystując swoje naturalne dobra, powoli odbudowało się stawiając na browarnictwo i uzdrowisko oraz na rzemiosło związane z tkactwem i krawiectwem. Połczyn stał się ośrodkiem produkcji sukna, zmieniając swoje oblicze na bardziej „nowoczesne”, czego atrybutem było utworzenie w 1791 r. służby pożarnej pod nazwą Pomorskiego Towarzystwa Ogniwego.

Początek wieku XIX przyniósł wojny napoleońskie i nową ordynację miejską, przywracającą wiele swobód miejskich, która weszła w życie od 1808 r.

Nowy podział administracyjny z 1815 r. z prowincją Pomorze Zachodnie, podzieloną na dwie rejencje, sytuował Połczyn w powiecie białogardzkim w rejencji koszalińskiej. Miasto od 1808 r. stało się siedzibą państwowego sądu ziemskiego i miejskiego (do 1784 r. w Połczynie jako dawnym mieście funkcjonował prywatny sąd zamkowy, któremu podlegali zarówno mieszkańcy miasta jak i okolicznych wsi).

Po wojnach napoleońskich rzemiosło półczyńskie przeżywało regres – podupadło sukiennictwo, czemu cech sukienników próbował przeciwdziałać modernizując folusz wspólnym kosztem 50 sukienników, zrzeszonych w cechu i tworząc manufakturę przedziałniczą. Nadal w Połczynie rozwijało się browarnictwo i gorzelnictwo - w 1824 r. powstał browar H. Fuhrmanna a w 1852 r. jego syn Carl zainwestował w duży nowoczesny zakład piwowarski, istniejący do dziś.

Rozwój infrastruktury komunikacyjnej w drugiej połowie XIX wieku sprzyjał rozwojowi gospodarczemu miasta, które zyskało połączenia ze Świdwinem, Szczecinkiem, Rąbinem, Starym Drawskiem, Tychowem i Toporzykiem.

Rosnące znaczenie kurortu w północnej Europie spowodowało, że dla dogodniejszego dojazdu zbudowano w roku 1851 drogę łączącą Połczyn ze Szczecinem, a w roku 1903 linię kolejową do Berlina³⁷. W 1889 r. rozpoczęto prace przy wytyczeniu linii kolejowej łączącej Połczyn ze Świdwinem i Złocieńcem (dworzec kolejowy w Połczynie Zdroju z 1907 r.).

Rozwijało się również półczyńskie uzdrowisko – u schyłku XVIII w liczba kuracjuszy wahała się w granicach 100 osób. Usprawnienia komunikacji, zastosowanie nowych metod leczenia i budowa nowych domów uzdrowiskowych znacząco wpłynęła na

³⁶ R. Kašinowska, *Połczyn Zdrój, Uzdrowisko*, dokumentacja wykonana na zlecenie WKZ przez Pracownię Dokumentacji Naukowo-Historycznej PP PKZ Szczecin 1971, arch. WUOZ w Szczecinie, Del. w Koszalinie.

³⁷ G. Łukomski, *Od wojen napoleońskich do zakończenia II wojny światowej (1806-1945)*, w: *Połczyn Zdrój, Studia z dziejów miasta*, opr. zb. pod red. B. Polaka, Koszalin 1998, s.79-96.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

liczbę gości: w 1808 r. powstał Luisenbad, w 1818 – Gessellschaftshaus ze słynną salą lustrzaną, skupiającą życie towarzyskie uzdrowiska. W Międzyborzu, Albertyna von Brocke, właścicielka kurortu od 1818 r., zbudowała tzw. „Czerwony Dom”, istniejący do dziś.

W latach 30-tych XIX wieku powstał park zdrojowy (jego część geometryczna w stylu francuskim). W 1855 r. oddano do użytku szpital szarytek, którym od 1860 roku opiekowali się joannici. Po dobudowaniu skrzydła, przeznaczono je na szpital i przytułek dla ubogich (Johanniterhospitz). W 1866 r. powstał Friedrich-Wilhelm-Bad, w 1874 - Marienbad das Victoriabad (rozbudowany w 1884 r.). W latach 1894-1896 powstało sanatorium Kurhaus i duże sanatorium miejskie Kaiserbad, które szybko okazało się nierentowne, ale przejęte w 1912 r. przez dr Rudolfa Hötzla z Drezna po zmodernizowaniu i rozbudowie zaczęło przynosić spore zyski. Kurhaus (obecne „Podhale”), zarządzane w latach 1918-1927 przez Kasę Miejską zostało wydzierżawione dr Goldmund, który od 1933 r. stał się jego właścicielem.

Do I wojny światowej liczba gości uzdrowiskowych przekroczyła 4 tysiące. Podjęta przez władze miasta i prywatnych właścicieli sanatoriów akcja promująca uzdrowisko przyniosła wymierny rezultat w postaci dekretu ministerialnego z września 1926 r. zmieniającego nazwę miasta na Bad-Polzin. Ożywienie ruchu turystycznego i kuracyjnego w sezonie 1927-1928 wyraziło się liczbą ponad 9.000 turystów i kuracjuszy, a w 1929/1930 liczba ponad 11.000.

Bad – Polzin wpisało się również w historię Rzeszy Niemieckiej Adolfa Hitlera. Okres dwudziestolecia międzywojennego w Połczynie Zdroju wiąże się ze znaczną migracją ludności (ujemny bilans ludnościowy) i dominującą rolą ideologii hitlerowskiej wśród mieszkańców miasta. W 1933 r. miały tu miejsce liczne ekscesy antyżydowskie, a w 1938 r. zastrzelony został dr Leon Levy, żydowski lekarz pracujący w domu zdrojowym.

W latach 1933-1935 w dzisiejszym Borkowie, wybudowanym w 1908 r., mieścił się obóz męski państwowej organizacji hitlerowskiej służby pracy, a od 1937 r. sanatorium przekazane Głównemu Urzędowi do Spraw Rasowych i Osiedleńczych pełniło funkcje związane z programem Lebensborn. Zakład Lebensborn w Połczynie-Zdroju funkcjonował od kwietnia 1938 do lutego 1945 właśnie w sanatorium Borkowo, w którym dokonywano germanizacji dzieci głównie z polskich rodzin³⁸.

Przed napaścią na Polskę w 1939 r. Połczyn stał się kwaterą główną Grupy Armii „Północ”, a w latach 1939-1945 wielkim szpitalem wojskowym.

Po wyzwoleniu w 1945 r. grupa Polaków przebywających na robotach przymusowych w Połczynie przejęła władzę w mieście. Pierwszym polskim burmistrzem Połczyna Zdroju został były jeńiec Oflagu w Bornem Suliniowie kapitan Otto Benedykt Polak, który podjął starania o utrzymanie porządku w mieście i odbudowę struktur życia społecznego, co nie było łatwym zadaniem przy stacjonujących na terenie miasta i w okolicy wojskach radzieckich.

W pierwszych dniach po wkroczeniu wojsk radzieckich do Połczyna w mieście zorganizowano Poczta Polską, przywrócono połączenie kolejowe ze Świdwinem i połączenia telefoniczne z Białogardem i Świdwinem. Osiedlający się w Połczynie

³⁸ Wikipedia – hasło Lebensborn.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

i okolicy polscy osadnicy nie od razu mogli zasiedlić stopniowo uwalniane majątki – wysiedlanie ludności niemieckiej, reglamentowanej niejednokrotnie przez dowódców jednostek stacjonujących w pobliskich PGR, trwało jeszcze w roku 1946. Na wiosnę 1947 r. miasto opuścili również żołnierze Armii Czerwonej.

Praktycznie od pierwszych dni po zdobyciu Połczyna przez Armię Radziecką niestrudzony Benedykt Polak zabiegał o uruchomienie sanatoriów połczyńskich – Borkowo uruchomiono już w sierpniu 1945 r., „Lechię” w lipcu 1946 r., „Irenę” w lecie 1947 r., w marcu 1948 r. sanatorium „Gryf” po kosztownym remoncie, koniecznym po wykorzystaniu budynku przez Armię Radziecką.

Od 4 czerwca 1945 r. w Połczynie Zdroju mieściła się siedziba Okręgowego Zarządu Kąpielisk i Zdrojowisk Pomorza Zachodniego, przemianowanego na Zarząd Państwowych Uzdrowisk Pomorza Zachodniego, koordynującego działalność 23 kąpielisk nadmorskich i uzdrowisk.

Powojenna historia Połczyna Zdroju koncentruje się wokół rozwoju uzdrowiska. Remonty i modernizacja obiektów uzdrowiskowych, zakłady przyrodolecznicze, nawiązanie współpracy z Akademią Medyczną w Gdańsku i Akademią Medyczną w Warszawie uczyniło z Połczyna Zdroju ważny ośrodek naukowo-badawczy w zakresie chorób kobiecych i ortopedii. Połczyn Zdrój w czasach PRL stał się największym w Polsce uzdrowiskiem borowinowym reumatologicznym i ginekologicznym, dysponującym ponad 1000 łóżek.

Odkrycie w latach sześćdziesiątych XX wieku źródeł solankowych z jodem i bromem otworzyło przed uzdrowiskiem nowe perspektywy rozwoju – oprócz wykorzystania solanki do zabiegów leczniczych uruchomiono rozlewnię wody mineralnej „Połczynianka”. Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej z dn. 27 stycznia 1972 r. Połczyn Zdrój zyskał oficjalny statut uzdrowiska.

Po zmianach ustrojowych z 1989 r. PP Uzdrowisko Połczyn podjęło trud dostosowania swojej oferty do mechanizmów rynkowych: pojawiły się propozycje turnusów leczniczych dla dzieci z terenów zagrożonych ekologicznie, turnusy lecznicze dla turystów prywatnych i oferta związana z organizowaniem konferencji i sympozjów.

W 1995 r. zostaje uruchomione Pomorskie Centrum Osteoporozy i Mammografii, administrowane przez Uzdrowisko Połczyn, w 1996 r. sanatorium „Irena” staje się „Centrum Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym”. Modernizowane obiekty uzdrowiskowe w połączeniu z wysokim poziomem świadczonych zabiegów leczniczych zaczynają już dorównywać standardom europejskim.

Władze miasta doceniają znaczenie uzdrowiska jako stymulatora rozwoju gospodarczego i wspólnie z Zarządem Uzdrowiska Połczyn Zdrój podjęły starania o wykreowanie Połczyna Zdrój na europejski „Kurort z duszą”.

Działalności uzdrowiska podporządkowane są również proekologiczne działania władz na terenie gminy, której terytorium objęte jest w dużym stopniu strefami ochrony uzdrowiskowej bądź ochrony krajobrazowej (Drawski Park Krajobrazowy i jego otulina). Wsie znajdujące się na terenie Gminy Połczyn zorganizowane są w 23 sołectwach, zlokalizowanych w dawnych siedzibach Manteufflów, von Woldenów i von Hagenow. Na mocy dekretu z 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

obszarze Ziemi Odzyskanych dawne posiadłości pruskich junkrów oddano w zarządek państwowych gospodarstw rolnych, tworzonych od stycznia 1949 r.

W Bolkowie, Bruśnie, Popielewie, Buślarach, Łęgach dyrektorzy PGR przejęli dawne pałace i dwory dostosowując je do swoich potrzeb. Część siedlisk ze względu na swoje położenie i słabą jakość gleb uległo degradacji – dotyczy to w szczególności osad położonych na terenie obecnego Drawskiego Parku Krajobrazowego.

Po upadku PGR wiele z historycznych siedzib zostało rozparcelowanych między zamieszkujące je rodziny byłych pracowników PGR lub sprzedanych w drodze przetargu nowym właścicielom. Niektóre z nich zostały zniszczone bezpowrotnie.

Od lat 90-tych XX wieku obserwuje się wzmożone zainteresowanie inwestorów terenami atrakcyjnymi turystycznie. W okolicach Połczyna, w Gaworkowie, Starym Resku, Nowym Resku, Zajączkowie, Zaborzu pojawiły się gospodarstwa agroturystyczne oferujące oprócz noclegów szereg atrakcji związanych ze swoim położeniem: jazda konna, turystyka myśliwska, wędkowanie. Wytyczone szlaki piesze i rowerowe pozwalają turystom poznać uroki Szwajcarii Połczyńskiej i jej dziedzictwo kulturowe.

Dodatkowo kalendarium zostało umieszczone na końcu opracowania

4.3. ZASADNICZE CECHY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

Ziemia połczyńska charakteryzuje się czytelną formą średniowiecznego osadnictwa, uzupełnioną późniejszymi nawarstwieniami. Na terenie Miasta i Gminy Połczyn Zdrój zachowały się materialne świadectwa dziejów tych ziem od zakładania pierwszych siedzib ludzkich, poprzez średniowieczną budowę państwa Gryfitów, zagarniętego w XVI wieku przez Brandenburgię – Prusy, umacnianie państwa pruskiego, XIX-wieczną industrializację, zmiany polityczne i ustrojowe po 1945 r. Każdy kolejny etap w historycznym rozwoju tych terenów pozostał utrwalony w krajobrazie.

4.3.1. MIASTO POŁCZYN-ZDRÓJ

Układ urbanistyczny

Najstarsze wzmianki o Połczynie pochodzą z 1304 r. Miasto uzyskało prawa miejskie prawdopodobnie w 1335 r. na prawie brandenburskim, od 1515 r. na prawie lubeckim. Do pocz. XIX w. było miastem prywatnym: do 1374 roku należącym do rodu von Wedel, a następnie do rodów von Manteuffel, Borcke i Zosenow, a od roku 1654 do von Krockow.

W czasach lokacji w centrum miasta znajdował się kwadratowy rynek z ratuszem zlokalizowanym centralnie skomunikowany stromą uliczką (zachowaną do dziś) z usytuowanym na niewielkim wzniesieniu zamkiem. W 1337 r. zamek należał do rodziny von Wedel. Miasto nie było otoczone murami, a jedynie wałem ziemnym i palisadą. Przy głównych szlakach wzniesiono Bramę Czaplnecką i Bramę Kołobrzeską. Za miastem znajdował się kościół św. Jerzego i szpital św. Ducha.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Kościół usytuowany był centralnie w kwartale przylegającym do rynku od wschodu i obudowany zabudową pierzejową. Przez miasto prowadził Szlak Solny z Kołobrzegu do Wielkopolski. Położone na pograniczu miasto wielokrotnie było rabowane i niszczone. Powstała, w przeważającej mierze w XIX wieku, zabudowa uszanowała średniowieczny układ urbanistyczny, który został wpisany do rejestru zabytków pod nr 491 z dn.15 maja 1965 r.

Zabudowa mieszkalna

Najstarszymi budowlami w mieście są relikty średniowiecznego zamku, zachowane w jego podziemiach (kilkakrotnie przebudowywany w XVI, XVII, XVIII i XIX w) oraz relikty gotyckiego kościoła, przebudowanego w XIX w.

W II połowie XVIII wieku - w związku z rozwojem uzdrowiska - miasto poszerzyło swoje granice w kierunku wschodnim – działki o szerokości od 12-20 m zabudowane były dwukondygnacyjnymi budynkami o konstrukcji szkieletowej, posadowionymi szczytowo do ulicy. Cmentarz, funkcjonujący do tej pory przy kościele, przeniesiono na wzgórze przy szosie warszawskiej, a tereny przykościelne przeznaczono pod zabudowę miejską. W 1744 r. rozpoczęto budowę nowego ratusza, do którego dobudowano budynek wagi miejskiej i magazyn wełny.

Z przełomu XVIII i XIX w. pochodzą budynki wzniesione w konstrukcji szkieletowej (w większości przebudowane i otynkowane), usytuowane kalenicowo przy Placu Wolności 10 i 11, 5-go Marca 2 i 11, Chrobrego 1, 4 i 20, Moniuszki 1 oraz przy Grunwaldzkiej 1,2,3,4.

Początek XVIII w. przyniósł rozwój uzdrowiska - na bazie odkrycia źródeł leczniczych, przy strumieniu wpadającym do Wogry powstaje Luisenbad, obecnie Borkowo. Kolejne źródła „Diabelskie”, „Ptasie”, „Olchowe” oraz „Fryderyka” przyczyniły się do dalszego rozwoju urbanistycznego miasta, które coraz bardziej zaczynało żyć uzdrowiskiem i z uzdrowiska. W pobliżu zamku wzniesiono budynek poczty, który obsługiwał trakt między Połczynem a Karlinem i Barwicami. Zniszczenia z początku XIX wieku (wojny napoleońskie) dla Połczyna miały przełomowe znaczenie. Miasto uwolniło się z zależności od szlachty i zaczęło rządzić się swoimi prawami: powstała Rada Miejska, a rozdział posiadłości miejskich od szlacheckich, dokonany w 1827 r., umożliwił jej podjęcie szeregu inwestycji.

Między innymi osuszono bagna po południowej stronie miasta i założono duży park zdrojowy z domem koncertowym. W szpitalu wybudowanym w latach 1852-55, będącym filią szpitala berlińskiego, po raz pierwszy zastosowano kuracje borowinowe. Kolejne domy uzdrowiskowe dostosowane do kąpeli borowinowych – sanatorium Johannisbad (Lechia), Marienbad (Irena) i Victoriabad (Poznaniaka) – stały się swego rodzaju znakiem rozpoznawczym miejscowości.

Ekspansja uzdrowiska w kierunku południowym została wykorzystana przez miasto, które tworząc infrastrukturę korzystną dla jego rozwoju zaczęło czerpać profity z renomy samego uzdrowiska. W mieście powstały kamienice czynszowe dla pracowników uzdrowiska oraz wille dla kuracjuszy i bogacących się mieszczan, początkowo dość skromne, w II połowie XIX w reprezentacyjne, nawiązujące do stylów historycznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Styl neogotycki reprezentuje willa przy Okrzei 3, Grunwaldzkiej 40 oraz kaplica pogrzebowa na cmentarzu komunalnym. Neorenesansowym obiektem jest budynek przy ul. Kościuszki z końca XIX w. Najbardziej jednak popularny w Połczynie był neoklasycyzm, którego cechy stylowe reprezentuje 47 obiektów, m. in. domy przy ul. Moniuszki 8, Wojska Polskiego 14 i 30 oraz sanatorium "Lechia".

Neoklasycystyczna kamieniczka przy ul. 5-go Marca 21 wpisana jest do rejestru zabytków wraz z szachulcowymi oficynami pod nr 1226/1-1 z dn. 03 października 1991 r.

Na początku XX wieku w połczyńskiej zabudowie mieszkalnej dominował neobarok z charakterystycznymi dachami mansardowymi i detalem architektonicznym (np. Okrzei 1, Wiejska 1, Warszawska 21), ale też pojawiły się elementy secesyjne (wille na Kościuszki i na Ogrodowej, eklektyczne kamienice przy 5 Marca z elementami secesji, Staszica 1).

Modernizm okresu dwudziestolecia międzywojennego znalazł swój wyraz w willach przy ul. Ogrodowej, Parkowej i Kościuszki.

Opracowany w 1928 r. plan rozwoju miasta przewidywał budownictwo mieszkalne na wzgórzach po wschodniej stronie miasta.

Ograniczenia rozwoju urbanistycznego związane z funkcjonowaniem Połczyna jako uzdrowiska pod polskim zarządem miały zarówno pozytywne jak i negatywne strony. Miastu udało się uniknąć blokowisk z wielkiej płyty, za wyjątkiem bloków zrealizowanych w latach 70-tych przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Świt”. Z drugiej strony – spowolniło to rozwój gospodarczy miasta, które ze względu na uzdrowisko nie mogło rozwijać przemysłu.

Obiekty użyteczności publicznej

Reprezentowane przez Szkołę im. A. Mickiewicza przy ul. Grunwaldzkiej 34 oraz dawny Szpital św. Jerzego z II połowy XIX w (obecnie Szkoła) i Szpital (dawny Powiatowy) przy ul. Szpitalnej charakteryzują się swego rodzaju surowością form operujących dużymi ceglanyymi powierzchniami ścian, zdobionych skromnymi arkadkowymi fryzami. Elementy neogotyku zostały wprowadzone do pochodzącego z przełomu XIX i XX wieku budynku Poczty, mieszczącej się przy ul. Grunwaldzkiej 27.

Dworzec kolejowy wybudowany w 1907 r. znajduje się w centrum zespołu kolejowego, na który składały się oprócz charakterystycznych domów mieszkalnych wodociągowa wieża ciśnień, budynki technologiczne i magazynowe – zespół nieczynny – linię kolejową łączącą Połczyn ze Złocińcem i Grzmiącą zlikwidowano, wieżę ciśnień ze względu na zły stan techniczny rozebrano a sam dworzec został spalony. Zespół proponowany do wpisu do rejestru zabytków utracił wartości zabytkowe, zachowane elementy zespołu jak: domy mieszkalne przy ul. Kolejowej znajdują się w GEZ.

Domy zdrojowe, mimo licznych przebudów i modernizacji zachowały wiele walorów zabytkowych.

Architektura sakralna

Są to przede wszystkim kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP o średniowiecznej metryce; wielokrotnie przebudowywany. W latach 1850-1860

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

dodano elementy neogotyckie. Wieżę, która częściowo spłonęła w 1950 r. i była prowizorycznie zabezpieczona, odbudowano w 1981 r. W II połowie XVIII nowy cmentarz komunalny wytyczono poza zwartą strefą zabudowy przy obecnej ul. Warszawskiej.

Cmentarze

W mieście znajdowały się dwa cmentarze ewangelickie (obecnie nieczynne) przy ob. ul. Jana Pawła II (czytelne pierwotne regularne rozplanowanie (prostokątne), brak nagrobków, wykorzystywane jako teren zieleni śródmiejskiej z zachowanym starodrzewem o cechach parkowych), cmentarz żydowski, założony w II poł XIX w, zdewastowany z nielicznymi nagrobkami i cmentarz komunalny, (czynny do dziś, założony w połowie XIX w początkowo nie cieszył się powodzeniem ze względu na położenie). Po osuszeniu mokradł i wybudowaniu kaplicy pogrzebowej w II połowie XIX w zyskiwał na znaczeniu.

Na terenie cmentarza komunalnego znajdują się pozostałości dawnych nagrobków niemieckich i liczne pomniki kommemoratywne: pomnik poświęcony poległym w I wojnie światowej (1914 – 1918) żołnierzom niemieckim – dawnym mieszkańcom miejscowości (niem. Bad Polzin) w formie głazu granitowego z niszą zdobioną płaskorzeźbą niemieckiego żołnierza w pełnym uzbrojeniu z okresu I wojny światowej, głaz poświęcony pamięci zmarłych niemieckich mieszkańców Połczyna-Zdroju z 1998 r., głaz poświęcony radzieckiemu lotnikowi, który zginął w czasie wyzwania miasta (tzw. głaz Tałdykina).

Z lat 90-tych XX wieku pochodzi pomnik upamiętniający żołnierzy napoleońskich i głaz poświęcony pomordowanym w Katyniu. W 2005 r. rzeźbiarz Zygmunt Wujek wykonał pomnik poświęcony Sybirakom.

Park zdrojowy

Założony w latach 1836-39, po osuszeniu bagien, w stylu krajobrazowym, nawiązującym do ogrodów francuskich, poszerzony w 1903 r. o park w stylu angielskim na jego terenie znajdowała się większość domów uzdrowiskowych oraz szpital. W tzw. części „francuskiej” znajdują się partery roślinne, amfiteatr, budynek zdroju „Joasia” i in.). Część krajobrazowa południowo-zachodnia oparta została o meandrującą rzekę Wogrę, na której założono dwa stawy i basen, oraz zorganizowano ciągi spacerowe.

Zabytki techniki

Miasto już w średniowieczu miało **młyn**, który spłonął w czasie pożaru w 1500 r. Właściciele miasta nie pozwolili na jego odbudowę, ale sami wybudowali dwa młyny w pobliżu miasta: Klein Wugger Mühle i Gross Wugger Mühle. Energię wodną wykorzystywał również folusz (z pocz. XVIII w.) i garbarnia (Lohmühle). Dokładnej daty jej powstania nie znamy – wiadomo, że garbarz Martin Meyer, aby go wybudować otrzymał od właściciela miasta Filipa von Borcke ponad 3 morgi ziemi przy ul. Kołobrzeszkiej. W 1837 r. spadkobiercy Meyera sprzedali go młynarzowi Fryderykowi Hoffmanowi za 3500 talarów. Zagroda młyńska składała się z budynku mieszkalnego, młyna, magazynu zbożowego i stodoły. Urządzenia wodne młyna składały się

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

z dwóch stawów, dwóch młynówek (rowy), podziemnego kanału, zbiornika wodnego oraz koryta przepływowego. Unikalne, 10 m średnicy koło zamachowe jeszcze w latach 50-tych XX wieku służyło do przemiału zboża. W 1976 r. budynek młyna w Połczynie Zdroju został wpisany do rejestru zabytków woj. koszalińskiego pod nr 912 dn. 27 października 1976 r. Niestety, nie uchroniło to samego młyna przed zniszczeniem – młynnica zawaliła się w 1986 r. Znajdujący się w rękach prywatnych młyn wymaga podjęcia prac konserwatorsko-restauracyjnych w trybie pilnym.

Browar – budynek wybudowany w 1824 r. przez Fruhmanna, mimo wielokrotnych przebudów i rozbudowy zachował swoje cechy stylowe. Rozbudowany w okresie 20-lecia międzywojennego jest dobrym przykładem architektury przemysłowej tego czasu o oszczędnej modernistycznej formie. W zespole znajduje się stodownia, warzelnia, butelkownia, magazyny, wieża ciśnień, dawna remiza, budynki administracyjne i budynek mieszkalny właściciela. Związane z nim są także budynki mieszkalne pracowników – przy ul. Kruczej i 15-Grudnia. Wpisem do rejestru objęty jest główny budynek produkcyjny i dawny dom właściciela – A-222 dn. 29 lipca 2005 r. Nieużytkowany dawny dom właściciela w trybie pilnym wymaga opracowania programu zagospodarowania wraz z programem prac konserwatorskich.

Remiza strażacka z I ćwierci XX wieku przy Placu 1000-lecia Państwa Polskiego obecnie pełni funkcje usługowe.
Mosty na Wogrze – przy ul. Chrobrego i Dolnej.

4.3.2. WSIE GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ

Układy ruralistyczne

W krajobrazie gminy Połczyn-Zdrój znajdują się zarówno wsie o średniowiecznej genealogii – owalnice (wsie placowe) i ulicówki, jak i wsie kolonizacyjne z XIX w. o rozproszonej zabudowie. Formy układów osadniczych cechuje znaczna trwałość. W układach współczesnych wsi można odczytać formę średniowiecznej lokacji.

Do dzisiaj czytelne pozostały średniowieczne:

- owalnice: Buślary, Ostre Bardo, Łośnica, Popielewo.
- ulicówki: Ogartowo, Toporzyk

Układy XIX-wieczne: Czarnkowie, Gaworkowo, Lipno, Ogrodno, Kapice.

Do wyróżniających się ze względu na stan zachowania historycznego planu i nasycenie historyczną zabudową należą: Buślary, Ostre Bardo, Czarnkowie, Popielewo, Łośnica, Wardyń Górny.

Zabudowa wsi

W krajobrazie wsi można wyodrębnić następujące elementy: zagrody chłopskie z zabudową mieszkalną i gospodarczą, kościoły stanowiące dominanty architektoniczno-wysokościowe, założenia dworsko-folwarczne z parkami, budynki użyteczności publicznej (szkoły, zajazdy, świetlice wiejskie), obiekty przemysłowe.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Są to budowle wzniesione w większości w okresie od 4 ćwierci XIX wieku do lat 30. XX wieku.

Zabudowa chłopska

Historyczne podziały własnościowe determinowały skalę, układ, typ zagród chłopskich. W dużych gospodarstwach dominowała zabudowa w formie czworoboku: z budynkami lokowanymi kalenicowo wokół obszernego podwórza, lub w formie podkowy z otwarciem od strony ulicy wiejskiej, z chałupą posadowioną kalenicowo w głębi podwórza. Do wsi, w których występowała większa liczba bogatszych gospodarzy należały: Czarnkowie, Buślary, Ostre Bardo.

Zabudowa mieszkalna zagród reprezentuje dwa typy. Starszym chronologicznie jest dom parterowy, szerokofrontowy, z 5-9-osiową fasadą, nakryty stromym dachem dwuspadowym z naczółkami. W większości są to budynki murowane, jednak wywodzące się ze starszej formy chałupy ryglowej. W niektórych budynkach zachowały się fragmenty ścian ryglowych (np. partie szczytowe). Liczne przykłady tej formy chałupy w konstrukcji ryglowej z wypełnieniem strychułowym, datowane na poł. XIX w. zachowały się w miejscowości Czarnkowie, pojedyncze w Tychówku, Zajączkowie, Gromniku. Częstsze jest wypełnienie ceglane – Brusno, Gaworkowo, Bronówko, Toporzyk. Zdarzają się stosunkowo często domy z odeskowanymi szczytami, a parę budynków o konstrukcji szkieletowej (głównie gospodarczych) odeskowane są w całości np. w Zajączkowie dom mieszkalny nr 29.

Młodsza chronologicznie jest forma domu murowanego, parterowego, podwyższonego o ściankę kolankową, z 2-kondygnacyjnym pseudo/ryzalitem (środkowym lub bocznymi), wystrojem elewacji, przykrytego dachem o nachyleniu połaci ok. 30 stopni.

W budynkach tych także stosowano konstrukcję ryglową, zwykle w budowie ścianki kolankowej. Poza w/w formami występują też inne, zbliżone/pośrednie, parterowy, podwyższony o ściankę kolankową nakryty dachem naczółkowym, często z rozbudowaną wystawką w części środkowej.

Budynki inwentarskie – dominują murowane z cegły, łączonej z kamieniem łamanym, ale też zachowały się jeszcze stodoły w konstrukcji ryglowej (w tym ze strychułowym wypełnieniem).

Większe zespoły tradycyjnych zagród z historyczną zabudową znajdują się w: Czarnkowie, Zajączkowie, Buślarach, Ostrym Bardzie, Toporzyku.

Obiekty użyteczności publicznej

Budynki szkolne stawiane były zwykle w centrum wsi, w pobliżu kościoła. Od lat 70.XIX w. (w związku z rozporządzeniem z 1872 r. w sprawie szkolnictwa) obiekty te wznoszono według jednolitych projektów, z odpowiednią ilością i wielkością okien doświetlających izby szkolne, z mieszkaniem dla nauczyciela.

Do starszych zachowanych należą skromne budynki szkolne o ceglanych elewacjach w Ostrym Bardzie, Popielewie, Redle (datowana na 1919) r. Szkoła w Szeligowie z 1910 r jest wyjątkowa pod tym względem – bogato zdobiona ściana szczytowa dekorowana jest otynkowanymi blendami. Wiele ze szkół powstałych w latach 20-tych, w związku z reformą edukacyjną zostało zlikwidowanych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

i przekazanych na cele mieszkalne np. szkoły w Zajączkowie, Starym Resku, Kapicach, Oстрыm Bardzie, Ogartowie. Wiele budynków szkolnych utraciło swój zabytkowy charakter - w czasie tzw. modernizacji ocieplone i otynkowane, z wymienionymi na PCV oknami jedynie gabarytami i ogólnym rozplanowaniem bryły świadczą o swojej pierwotnej funkcji.

Świetlice wiejskie znajdują się w: Redle, Oстрыm Bardzie i Czarnkowie,

Remizy strażackie o skromnych ceglanych elewacjach, przekryte dwuspadowymi dachami znajdują się w Gawrońcu, Zajączkowie i w Kołaczu (ta ostatnia na terenie folwarku).

W Redle zachował się budynek poczty z 1910 r., który nadal pełni funkcje pocztowe obok mieszkalnych.

Założenia dworsko-folwarczno-parkowe

Majątki szlacheckie występowały w większości wsi na terenie gminy Połczyn-Zdrój. Zachowały się: Bolkowie, Buślarach, Bruśnie, Gawrońcu, Kołaczu, Łęgach, Międzyborzu, Nowym Ludzicku, Ogartowie, Ostrowąsie, Popielewku, Słowiankach, Starym Resku, Sucheju, Tychówku.

W Dobinie, Borucinie, Kłokowie, Popielewiczach z całego założenia pozostały jedynie parki. Zabudowania folwarczne w znacznym stopniu zostały przebudowane lub wyburzone.

Siedziby właścicieli - dwory lub pałace - w większości prezentują typowe dla XIX wieku neostylowe rozwiązania architektoniczne.

Dwór w Kołaczu należy do najstarszych, datowany na koniec XVII w. lub na pocz. XVIII w., przebudowywany w XIX i pocz. XX w. uzyskał formę pałacową, poprzedzony owalnym podjazdem i otoczony krajobrazowym parkiem

Dwór w Bruśnie z 1811 r. – mimo późniejszych zmian zachował charakter późnoklasycystycznego dworku o starannie opracowanej architekturze. Usytuowany jest w południowej części założenia podworskiego.

Dwór w Starym Resku -neoklasycystyczny, z IV ćwierci XIX w dla rodziny Spillera ze Szczecina, zwrócony fasadą w stronę naturalistycznego parku sięgającego Jez. Resko.

Dwór w Buślarach z kon. XIX w. - w stylu neoklasycystycznym.

Dwór w Sucheju z 1848 r. zmodernizowany został na początku XX w duchu neoklasycyzmu – z tego czasu pochodzą tynki cementowo-wapienne z wiszącymi pod oknami girlandami, co nadało budowli charakter pałacowy.

Dwory w Bolkowie i Wardyniu Dolnym z pocz. XX wieku.

Większość z nich stanowi integralny element zespołów folwarcznych o zróżnicowanym stopniu zachowania.

Najciekawszym obiektem jest - pochodzący prawdopodobnie z 1732 r. zajazd-sanatorium w Międzyborzu, wzniesiony w konstrukcji ryglowej z wypełnieniem ceglany, powstały z inicjatywy Albertyny von Borcke. Jest jednym z najstarszych obiektów związanych z funkcjonowaniem uzdrowiska w Połczynie-Zdroju. Osada Międzyborze powstała nieopodal źródła, które wytrysnęło w 1688 r dając początek uzdrowisku.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Pałac w Łęgach z pocz. XIX w., klasycystyczny, z kolumnowym gankiem i mansardowym dachem z obszernym dziedzińcem i parkiem krajobrazowym z II połowy XIX w, na terenie którego znajduje się neogotycka kaplica parkowa z kryptą grzebalną von Hagenów.

Pałac w Słowiankach powstał w I połowie XIX w. (neoklasycystyczny) na malowniczym wzniesieniu w otoczeniu leśnego parku.

Pałac w Gawrońcu z II poł. XIX w., neobarkowy, siedziba rodu Knobel-Doberitz

Pałac w Nowym Ludzicku - neobarokowy, wybudowany w 1890 przez rodzinę von Bruns.

Z początku XX wieku pochodzi pałac w Tychówku.

Najstarszym obiektem jest wzniesiony w II połowie XVIII wieku pałac w Ogartowie, reprezentujący klasycyzm. Doprowadzony do ruiny przez kolejnych właścicieli jest w trakcie odbudowy.

Zarówno dwory jak i pałace stanowiły część założenia folwarcznego, które stosunkowo dobrze zachowały się w Gawrońcu, Łęgach, Oстрыm Bardzie i Sucheju. Większość z nich po 1945 r. znacjonalizowano i stały się siedzibami PGR, potem Spółdzielni Produkcyjnej oraz mieszkaniami rodzin pracowników. Podzielone między różnych właścicieli, czasami na mieszkania komunalne pozostające w zasobie gminy, pałace i dwory ulegają postępującej degradacji tkanki zabytkowej, która jest wynikiem braku remontów, złego użytkowania lub też niewłaściwie przeprowadzanych remontów polegających na wybijaniu dodatkowych otworów wejściowych, poszerzaniu otworów okiennych i wymianie stolarki historycznej na PCV bez poszanowania integralności zabytku.

Do dobrze utrzymanych rezydencji można zaliczyć dwór w Starym Resku, w którym mieści się pensjonat „50 Dębów”, pałac w Słowiankach i Łęgach. Prywatną własnością jest dwór w Buślarach, pałac w Tychówku i Gawrońcu, które mają szansę na odzyskanie dawnej świetności. W zdecydowanie najgorszym stanie jest pałac w Ogartowie, zagrożony jest pałac w Nowym Ludzicku i nieużytkowany pałac w Popielewku.

Zabudowa folwarczna

Klasyczny układ założenia folwarcznego to: część rezydencyjno-parkowa, budynki gospodarcze, obiekty przemysłowe (np. gorzelnia, krochmalnia, płatkarnia, młeczarnię), dom rządcy, dom gorzelnianego, kolonię mieszkalną robotników folwarcznych, czasami tartak i kuźnię. Na terenie gminy Połczyn-Zdrój stosunkowo dobrze zachowała się zabudowa folwarczna w Międzyborzu, Sucheju, Oстрыm Bardzie, ale żadne z nich nie zachowało się w stanie niezmiennym. W momencie utraty funkcji (szczególnie po 1991 r.) są one systematycznie wyburzane³⁹, jako generujące koszty.

Dotyczy to zespołów w: Kocurach, Przyrowie, Starym Resku, Tychówku, Bolkowie, Buślarach, Oстрыm Bardzie, Kołaczu.

Architektura sakralna

³⁹ Mimo ujęcia ich w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Na terenie gminy znajduje się 11 zabytkowych kościołów, z których najstarszym jest kościół w Oстрыm Bardzie. Większość z nich powstała w XIX w. jako tzw. obiekty neostylowe. Neoromańskie w: Czarnkowie, Łęgach, Redle o prostych geometrycznych formach, salowe z wieloboczną absydą. Neogotyckie w: Popielewie (1876) i Toporzyku z 1860 r.

Z 1828 r. pochodzi kościół w Gawrońcu - założona na planie kolistym rotunda z kryptą grobową Borków. Murowana z kamienia łamanego z dodatkiem cegły przekryta kopułą (pokrycie z blachy ocynkowanej).

Kościół w Starym Resku z końca XVIII wieku wykonany jest w konstrukcji ryglowej z ceglany wypełnieniem, (wypełnienia międzyryglowe otynkowane, bielone), podobnie jak pochodzący z I połowy XIX wieku kościół w Buślarach - wypełnienia ceglane bez pobiaty.

Kościół w Tychówku, ryglowy w 1739 r. od czasu katastrofy budowlanej w 2002 r., przy braku zainteresowania ze strony kościelnej znajduje się w stanie ruiny; część wyposażenia została przeniesiona do kościoła w Stanominie i poddana restauracji. Obiekt stanowi zagrożenie dla osób postronnych.

Kościół w Oстрыm Bardzie, Tychówku, Buślarach i Gawrońcu należą do najważniejszych pod względem kulturowym i architektonicznym zabytkowych obiektów na terenie gminy.

Cmentarze

Przykościelne - przy kościele w Łęgach znajduje się czynny cmentarz, przy kościele w Tychówku, Oстрыm Bardzie, Buślarach nieczynne cmentarze (w Buślarach lapidarium).

Na uwagę zasługuje cmentarz przykościelny w Gawrońcu – z kaplicą pogrzebową z końca XIX w wybudowaną w konstrukcji ryglowej z wypełnieniem ceglany (otynkowane i bielone). Pierwotne granice cmentarza są czytelne – założony na planie zbliżonym do trapezu, zachowane ogrodzenie terenu przykościelnego z głazów granitu (niski mur z bramką od strony pod.-wsch.).

Cmentarze wiejskie – od 1797 r. obowiązywał w Prusach zakaz grzebania zmarłych w kościołach i w otoczeniu kościołów (por. wyżej cmentarze przykościelne). Nowe cmentarze zaczęto zakładać poza niwą siedliskową. Na terenie gminy występują 34 nekropolie historyczne (poewangelickie) datowane na okres od połowy XIX w. (z pochówkami do I.40.XX w.). W zdecydowanej większości zaniedbane, ze zdewastowanymi elementami nagrobków i ogrodzeń. Czytelne w przestrzeni jako skupisko zieleni z starodrzewem.

Cmentarze komunalne czynne znajdują się w Popielewie, Redle i Toporzyku. W Popielewie, założona najprawdopodobniej w końcu XIX w., nekropolia składa się z jednokwaterowego cmentarza komunalnego ze współczesnymi nagrobkami, znajdującego się w części południowej. Część północną zajmuje dawny cmentarz żydowski (kirkuł), na którym zachowały się pojedyncze macewy sprzed 1945 r. i ich destrukty.

W Toporzyku znajdowały się cztery cmentarze. Trzy z nich są nieczynne, w tym cmentarz przykościelny. Założony w I połowie XIX wieku cmentarz komunalny

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

wygrodzony jest częściowo ażurowym, ceglany m ogrodzeniem. Rozplanowanie dwukwaterowe, rozdzielone aleją. W części południowej liczne nagrobki współczesne, w zaniedbanej części północnej nagrobki i mogiły sprzed 1945 r. (liczne krzyże metalowe).

Oprócz cmentarzy ewangelickich, w przeważającej mierze zdewastowanych, na terenie gminy znajdują się 2 cmentarze rodowe – na terenie parku w Łęgach cmentarz rodowy von Hagen z neogotycką kaplicą wzniesioną pod koniec XIX w. i Bolkowie - cmentarz rodu von Woedtke położony w południowo-zachodniej części parku pałacowego z pozostałościami nagrobków.

W Buślarach prócz cmentarza przykościelnego i nieczynnego ewangelickiego znajduje się cmentarz wojenny poświęcony żołnierzom poległym w czasie I wojny światowej - cmentarz nieczynny z zachowaną dużą ilością nagrobków, w części zdewastowanych i rozrzuconych. Układ drogi leśnej zachowany, kwater słabo czytelny, teren silnie zarośnięty. Nagrobki kamienne (granitowe) o formach stel zakończonych półkoliście lub trójlistem, kilka z płaskorzeźbionym motywem krzyża żelaznego.

Pomniki

Swoistą formą kommemoratywną są pomniki poświęcone mieszkańcom wsi poległym na frontach I wojny światowej, stawiane zwykle w centrum wsi, na placu lub przy kościele. Niektóre z nich służą obecnie jako miejsce ekspozycji figur katolickich świętych. Tego typu pozostałości pomników znajdują się w Czarnkowie, Łęgach, Redle, Sucheju i Tychówku.

Zupełnie wyjątkowy pomnik kommemoratywny zachował się przy kościele w Toporzyku – usytuowany w narożnej części, przy głównym wejściu do kościoła głaz granitowy o wymiarach 180 x 97 x 76 cm, z płasko ściętą powierzchnią frontową, w której wyodrębniona jest prostokątna nisza z płaskorzeźbionym całopostaciowym przedstawieniem niemieckiego piechura z czasów I wojny światowej.

Obiekty przemysłu i techniki

W większości wsi znajdujących się na terenie gminy Połczyn Zdrój funkcjonowały wiatraki lub młyny (starsze wodne, późniejsze o napędzie elektrycznym).

W Kopicach zachował się wiatrak typu holender, wybudowany w l. 20 - 30-tych XIX w. o trzykondygnacyjnym korpusie w formie stożka. Nie zachowały się śmigła, pierwotna czapa i wyposażenie.

Do czasów obecnych zachowały się młyny w Popielawach z 1849 r i Redle z lat 70-tych XIX w. Wszystkie zachowane budynki młyńskie wraz z otoczeniem powinny otrzymać nowe funkcje i być odpowiednio eksponowane

Z rozwojem komunikacji kolejowej związane są **zabudowanie stacyjne** w Dziwogórze, Gawrońcu i Redle. Pochodzą z okresu k. XIX – l.20.XX w. Posiadają różnicowane walory architektoniczne i kompozycyjne. Ze względu na fakt, że obiekty te dokumentują historyczny rozwój obszaru gminy i są nielicznymi

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

przykładami architektury kolejowej – powinny zostać zachowane i odpowiednie zagospodarowane.

Trafostacje zachowały się w Bruśnie, Nowym Ludzicku, Ogartówku. Ogartowie, Ostrem Bardzie, Kołacz, Międzyborzu i Zajęczkódku.

W Bolkowie, Ogartowie i Popielawach zachowały się mostki.

Zasadnicze elementy waloryzujące tereny wiejskie gminy Połczyn-Zdrój to:

- ✓ dominacja wsi o czytelnych średniowiecznych założeniach ruralistycznych (w tym okolnice i owalnice), oraz wsi kolonizacyjnych z XIX wieku
- ✓ częściowo zachowana tradycyjna forma kompozycji zagród,
- ✓ licznie zachowana zabudowa z okresu od kon. XIX po 1 poł. XX w.
- ✓ charakterystyczna w przeszłości dla obszaru gminy zabudowa ryglowa nie stanowi już dominanty w krajobrazie kulturowym choć nadal w dużym stopniu go współtworzy,
- ✓ kościoły (od XVII – po k. XIX w.).

4.3.3. DZIEDZICTWO ARCHEOLOGICZNE

Na terenie miasta i gminy Połczyn-Zdrój zewidencjonowano ogółem 341 stanowisk archeologicznych, w tym: z epoki kamienia – 18, neolitu – 20, epoki brązu – 31, epoki żelaza – 22, wpływów rzymskich – 66, starożytności – 25, wczesnego średniowiecza – 72 i najliczniejsze (187) – średniowieczne. Rozmieszczenie tych stanowisk na obszarze, gminy jest zróżnicowane tak samo jak zróżnicowana jest ich funkcja. Wielokrotnie na poszczególnych stanowiskach stwierdzono współwystępowanie materiału ruchomego z różnych okresów chronologicznych.

Osadnictwo na tych terenach pojawia się w ogólnie datowanym okresie epoki kamienia w małym nasileniu, podobnie w okresie neolitu. Najstarsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z okresu neolitu ok. 3200 r. przed naszą erą (kultura pucharów lejkatych – osada w Buślarach). Z epok prehistorycznych (kamienia, brązu, żelaza) pochodzą znaleziska archeologiczne w postaci nielicznych narzędzi, broni, naczyń i ozdób, przechowywane w Muzeum Narodowym w Szczecinie (kolekcja majora H. von Manteuffel z Redła) i w Muzeum w Koszalinie. Przeprowadzone w 1997 r. badania powierzchniowe w ramach tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski oraz interwencyjne badania archeologiczne wyprzedzające budowę gazociągu na trasie Połczyn Zdrój – Barwice -Trzesieka pozwoliły na uchwycenie śladów osadnictwa w okolicy Połczyna (kultura amfor kulistych w pobliskim Rąbinie, kultura ceramiki sznurowej i kultura ceramiki dołkowo-grzebykowej w okolicach Ogartowa). Z okresu brązu (1700-1200 pne) pochodzą znaleziska z Kołacza. Na ślady osad kultury łużyckiej (ok. 1250r p.n.e.) trafiono w okolicach Połczyna Zdroju. Na przełomie epoki brązu i wczesnej epoki żelaza (ok. 700 r. pne), na bazie kaszubskiej grupy ludności łużyckiej wyodrębniła się nowa kultura zwana pomorską lub wschodniopomorską. Kilkadziesiąt cmentarzysk i osad tej kultury odkryto na terenie dawnego powiatu świdwińskiego, w tym i z Połczyna Zdroju oraz miejscowości położonych w jego pobliżu: Buślary, Brusno, Kołacz, Popielewo, Redła, Wardyń Górny). Z okresu wpływów rzymskich pochodzą ozdoby i naczynia wydobyte z grobów popielnicowych na terenie obecnego sanatorium

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

„Gryf” w Połczynie Zdroju (cmentarzysko datowane na I w. n. e – połowa III w. n.e), cmentarzyska szkieletowe grupy dębczyńskiej w Połczynie Zdroju i Redle. Okresem szczególnie ważnym dla rozwoju społeczności pomorskich był V-VI wiek naszej ery - w wyniku „wędrowek ludów” i migracji licznych ludów germańskich, słowiańskich i koczowniczych wywodzących się ze stepów euroazjatyckich kształtuje się nowy model kulturowy typowy dla słowiańszczyzny zachodniej wczesnego średniowiecza. Pierwsze osady kultury Słowian Zachodnich pojawiają się w VI w – z tego czasu pochodzi odkryta w północnej części Połczyna Zdroju rozległa osada wczesnośredniowieczna Palupe (Pluchenberg – osada na palach). Rozległe osiedla wspólnot wiejskich z tego czasu w IX wieku zostają zastąpione małymi, wczesno-feudalnymi grodami, pełniącymi funkcje obronne, sądowe i administracyjne.

Grodziska: w Buślarach, Oстрыm Bardzie, Brzękowicach, Popielewie i grodzisko w okolicach Połczyna wpisano do rejestru zabytków.

Dla stanowisk z okolic Tychówka, Bolkowa, Łośnicy, Redła, Kołacza, Ogartowa i paru innych wyznaczono strefę W-II ochrony konserwatorskiej z zakazem zmiany sposobu użytkowania terenu na którym się znajdują.

4.3. 4. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Ziemia połczyńska jest miejscem posiadającym swoisty klimat (*genius loci*), Współtworzą go zarówno istniejące zabytki, jak i historyczne postaci, które żyły tu od średniowiecza po czasy współczesne, w tym:

- „palupe” osada na palach, jako ośrodek miastotwórczy z VI wieku n.e. Nazwa przetrwała w źródłach niemieckich do końca XVIII w.;
- historyczna nazwa „Bad Poltzin” z 1926 r., której odpowiednikiem jest polska nazwa miasta Połczyn-Zdrój;
- dzieje i historia rodów pomorskich: von Wedłów i rycerzy-rozbójników von Manteuffel’ów;
- historia ziem pogranicznych – doświadczanych najazdami, sprzedawane, rozdarte między Brandenburgią, Księstwem Pomorskim a Polską z epizodem krzyżackim. Ziemia połczyńska były świadkiem wielu wojen, bitew i zatargów, których rezultatem były nie tylko pożary i zniszczenie tkanki zabytkowej wielu ośrodków. Jeszcze głębsze były zmiany w świadomości ludzi, zamieszkujących te ziemie, niejednokrotnie wyrażające się destrukcją więzi rodzinnych i solidarności rodowej.

Odkrycie źródeł leczniczych w sposób zasadniczy wpłynęło na wizerunek samego miasta – z czasem stało się modnym kurortem, nie tylko wśród Niemców, ale również wśród Polaków.

Do tej nowej jakości: miasta-uzdrowiska odwołuje się obecna polityka samorządu miasta kreującego produkt turystyczny „Kurort z duszą” w nawiązaniu do tradycji i osiągnięć „Bad-Poltzin” z przełomu XIX i XX wieku.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

5. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ USTANOWIONA PRAWNIE

5.1. REJESTR ZABYTKÓW

Jak wyżej wspomniano formy ochrony krajobrazu kulturowego i zabytków reguluje art. 7 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Na terenie gminy Połczyn Zdrój stosunkowo niewiele obiektów i obszarów posiada prawną ochronę w postaci wpisu do rejestru zabytków lub ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

1. BUŚLARY grodzisko - Nr rej. 572 z dn. 02.03.1966 r. Stanowisko 1, wyżynne, cyplowe, z wałem poprzecznym i fosą, warstwą kulturową i materiałem archeologicznym datowanym na VIII-IX w.
2. NIEMIERZYNO - grodzisko - Nr rej. 577 z dn. 02.03.1966 r., Stanowisko 1, pierścieniowate z wklęsłą fosą, warstwą kulturową i materiałem archeologicznym, datowane na IX-X w.
3. OSTRE BARDO – grodzisko - Nr rej. 634 z dn. 10.11.1967 r. Grodzisko nizinne stożkowate we wsi Ostre Bardo - stanowisko 1 o dość stromych stokach otoczone wysoką fosą w znacznej części wypełnionej wodą z warstwą kulturową i materiałem archeologicznym datowane na okres średniowieczny i nowożytny.
4. POŁCZYN ZDRÓJ - Nr rej. 578 z dn. 02.03.1966 r. Grodzisko wyżynne, Stanowisko 1, pierścieniowate z wałem zewnętrznym i fosą datowane na okres wczesnośredniowieczny. Usytuowane w lesie, w odległości 2,6 km na południe od miasta Połczyn Zdrój.
5. POPIELEWO - Nr rej. 764 z dn. 02.09.1969 r. Grodzisko wyżynne typu pierścieniowatego, stanowisko 1, z wypukłym majdanem, wałem, fosą, warstwą kulturową i materiałem archeologicznym datowanym na okres wczesnośredniowieczny.
6. POPIELEWO - Nr rej. 765 z dn. 02.09.1969 r. grodzisko wyżynne typu pierścieniowatego stanowisko 2, z wypukłym majdanem, wałem, fosą, warstwą kulturową i materiałem archeologicznym datowanym na okres wczesnośredniowieczny. Położone ok. 1 km na południe od zabudowań wsi Popielewo.

Zabytki nieruchomości wpisane do rejestru zabytków

Miasto Połczyn Zdrój

1. Zamek - Nr rej. 91 z dn. 25.05.1955 r.
2. Śródmieście Połczyna - Nr rej. 491 z dn. 15.05.1965 r.
3. Kościół parafialny pw. NMP Nieustającej Pomocy wraz z najbliższym otoczeniem – Nr rej. 539 z dn. 30.12.1965 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

4. Budynek młyna wodnego wraz z zachowanymi elementami napędzającymi urządzenia młynarskie w Połczynie Zdroju przy Szosie Rąbińskiej nr 5. - Nr rej. 912 z dn. 27.10.1976 r.
5. Park miejski dawny park zdrojowy w Połczynie Zdroju, Nr rej. 1063 z dn. 29.06.1978 r.
6. Neoklasycystyczna kamieniczka wraz z oficynami w Połczynie Zdroju przy ul. 5-Marca nr 21 - Nr rej. 1226/1-2 z dn. 03.10.1991 r.
7. Budynek browaru w Połczynie-Zdroju przy ul. Piwnej 10, Nr rej. 222 z dn. 29.07.2005 r.

Gmina Połczyn Zdrój

Kościóły:

1. Kościół w Popielewie, nr rej. 110 z dn. 30.10.1956 r.
2. Kościół wraz z częściowym wystrojem wnętrza (ołtarz i dzwon) w Tychówku - Nr rej. 112 z dn. 30.10.1956 r.
3. Kościół filialny w Ostrem Bardzie wraz z otoczeniem i wystrojem wnętrza (ołtarz, empory, ambona, balaski i ławka kolatorska) - Nr rej. 193 z dn. 01.07.1959 r.
4. Kościół filialny p.w. św. Teresy w Gawrońcu - Nr rej. 481 z dn. 14.05.1965 r.
5. Kościół filialny św. Karola Boromeusza w Kołaczu - Nr rej. 482 z dn. 14.05.1965 r.
6. Kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Toporzyku - Nr rej. 1183 z dn. 20.09.1984 r.
7. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w. Buślarach - Nr rej. 1234 z dn. 30.11.1994 r.
8. Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Łęgach - Nr rej. A-56 z dn. 08.01.2001 r.
9. Kościół p.w. św. Józefa Rzemieślnika w Sucheju - Nr rej. A-57 z dn. 08.01.2001 r.
10. Kościół w Tychówku – Nr rej. 122, z dn. 30.10.1956 r.

Pałace i dwory⁴⁰:

1. Pałac w Gawrońcu - Nr rej. 480 z dn. 14.05.1965 r.

Założenia parkowo-dworskie wpisane do rejestru

1. W miejscowości Stare Resko, nad jeziorem Resko, który tworzą: park o powierzchni ok. 4 ha z dworem, dziedziniec o wymiarach 90 x 150 m, z budynkami inwentarskimi, kościół otoczony terenem parku pocmentarnego - Nr rej. 1167 z dn. 06.06.1983 r.
2. W miejscowości Kłokowo, które tworzą: park krajobrazowy, dziedziniec, fragment lasu bukowego, ogród warzywny i łąka. - Nr rej. 1168 z dn. 06.06.1983 r.
3. W miejscowości Ostrowąs, który tworzą: park, dwór, dziedziniec i droga dojazdowa - Nr rej. 1169 z dn. 06.06.1983 r. (układ przestrzenny).
4. W miejscowości Kocury, które tworzą: park dziedziniec i dojazdowa aleja jesionowa – Nr rej. 1170 z dn. 06.06.1983r.

⁴⁰ Obiekt objęty indywidualnym wpisem do rejestru zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

5. W miejscowości Buślary - zabytkowe założenie przestrzenne z neoklasycystycznym dworem, naturalistycznym parkiem, budynkiem gospodarczym i aleją dojazdową z kasztanowców - Nr rej. 1250(1-4) z dn. 22.06.1996 r.

Założenia parkowe wpisane do rejestru zabytków:

1. Dawny park dworski w Łęgach - Nr rej. 1015 z dn.27.05.1978 r.
2. Dawny park pałacowy w Kołaczku – Nr rej. 1016 z dn.27.05.1978 r.
3. Park pałacowy w Nowym Ludzicku - Nr rej. 1017 z dn.27.05.1978 r.
4. Dawny park dworski w Borkowie - Nr rej. 1048 z dn.26.06.1978 r.
5. Dawny park pałacowy, obecnie szkolny w Toporzyku – Nr rej. 1049 z dn. 26.06.1978r.
6. Park widokowo-krajobrazowy w Gawrońcu (w otoczeniu pałacu, sięgający po jezioro Gawroniec – Nr rej. 1050 z dn. 27.06.1978 r.
7. Park wiejski w Resku – Nr rej. 1051 z dn. 27.06.1978 r. (położony przy zabudowaniach gospodarczych, usytuowany na półwyspie wcinającym się w jezioro Resko)
8. Park wiejski w Bruśnie - Nr rej. 1052 z dn. 27.06.1978 r. założony w stylu krajobrazowym z wymienionym pałacem, fontanną, stawem przechodzący w park leśny z jarem i potoczkiem.
9. Park wiejski w Popielewku – Nr rej. Nr rej. 1058 z dn. 29.06.1978 r.
10. Park wiejski w Tychówku, łącznie z aleją dojazdową do pałacu - Nr rej. 1059 z dn. 29.06.1978 r.
11. Park wiejski w Wardyniu Dolnym - Nr rej. 1060 z dn.29.06.1978 r.
12. Park wiejski w Popielewie - Nr rej. 1077 z dn.09.01.1979 r.
13. Park w miejscowości Ogartowo - Nr rej. 1135 z dn.11.10.1980 r.
14. Park w miejscowości Słowianki - Nr rej. 1166 z dn.06.06.1983 r.
15. Park w miejscowości Popielewice ze stawami i kopcem ziemnym - Nr rej. 1171 z dn. 06.06.1983 r.
16. Park w miejscowości Borucino - Nr rej. 1172 z dn.06.06.1983 r.
17. Park miejscowości Dobino - Nr rej. 1195 z dn. 25.09.1984 r.
18. Park w miejscowości Łośnica Nr rej. 1198 z dn. 18.04.1985 r.

Parki w miejscowościach: Stare Resko - Nr rej. 1167 z dn.06.06.1983r. , Kłokowie, - Nr rej. 1168 z dn.06.06.1983r., Ostrowąsie - Nr rej. 1169 z dn.06.06.1983r., w Kocurach - Nr rej. 1170 z dn.06.06.1983r. wpisano do rejestru jako część założenia folwarczno-dworskiego z dworem (o ile istnieje), dziedzińcem i drogami dojazdowymi.

Wykaz zabytków nieruchomości w rejestrze zabytków – załącznik nr 1

Zabytki ruchome wpisane do rejestru:

Zabytki ruchome w większości dotyczą wyposażenia kościołów na obszarze gminy Połczyn-Zdrój.

Najstarszym obiektem jest płyta nagrobna biskupa Manteuffla w połczyńskim kościele; zachowały się także XVIII-wieczne rzeźby 4 Ewangelistów i płaskorzeźba

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

„Ostatniej Wieczerzy” powstała w stargardzkim warsztacie Borcka w XVII wieku. Empora organowa (XIX w.) odnowiona w latach 20-tych i w latach 80-tych XX wieku. W kościele w Buślarach zachował się (przekształcony) neoklasycystyczny ołtarz główny ze współczesną płaskorzeźbą, empory i pochodzący z XVII dzwon, ufundowany przez Heinricha von Manteuffla.

Jednorodne wyposażenie barokowe zachowało się w kościele w Oстрыm Bardzie, ufundowanym pod koniec XVII wieku przez Zabela von Wolde i Sofię Julianę von Glasenapp. Ołtarz główny, ambona, ława lokatorska i empory są przykładami reprezentatywnymi dla sztuki baroku. Poddane kompleksowej konserwacji odzyskały swoją dawną świetność świadczącą o bogatej historii i kulturze rodów pomorskich. W kościele zachowała się krypta grobowa z sarkofagami fundatorów. Płyte nagrobną fundatorów z 1694 r., pierwotnie umieszczoną we wnętrzu kościoła, po ostatniej konserwacji umieszczono przed kościołem.

Kościół w Tychówku stanowi obecnie skrajny, negatywny przykład właścicielskiego zaniechania działań ratunkowych. Obiekt w stanie katastrofy budowlanej; wyposażenie przeniesiono; ambona w Stanominie została poddana w 2019 r. pracom konserwatorskim. W pozostałych kościołach zachowało się wyposażenie z czasów budowy z współczesnymi wstawkami (Popielewo, Redło, Toprzyk).

Z pierwotnego, historycznego wyposażenia pałaców i dworów zachowało się niewiele; na zamku w Połczynie neorokokowe kominki i balustrada klatki schodowej, sztukaterie w Starym Resku, w dworze w Łęgach schody z balustradą, XVII-wieczny kartusz herbowy i putta w Kołaczcu, sztukaterie i plakiety w Wardyniu Dolnym i w Ogartowie.

Wykaz obiektów ruchomych dostępna w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków w Szczecinie Delegatura w Koszalinie

Rejestr nie jest zbiorem zamkniętym. Wpisy dokonywane są na wniosek właściciela lub z urzędu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Na terenie gminy Połczyn Zdrój występują obiekty o walorach historycznych, architektonicznych, które powinny zostać wpisane do rejestru zabytków (m. in. wskazane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Połczyn Zdrój).

5.2. WOJEWÓDZKA EWIDENCJA ZABYTKÓW (WEZ)

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2010 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Wojewódzki Urząd Ochrony

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Zabytków w Szczecinie, opracował „wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Połczyn-Zdrój ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków”⁴¹.

Zgodnie z w/w wykazem Wojewódzka Ewidencja Zabytków Gminy Połczyn-Zdrój obejmuje 192 zabytki nieruchome, w tym 22 zespoły folwarczne m.in. w Bolkowie (zdewaloryzowany), Bruśnie i Kocurach, Gawrońcu, Kołaczu i Międzyborzu.

W WEZ znajduje się także 57 cmentarzy, w tym 5 cmentarzy przykościelnych (m.in., w Gawrońcu, Oстрыm Bardzie, Starym Resku i Tychówku), cmentarze żydowskie w Popielewie i Połczynie-Zdroju, na szczególną uwagę zasługują cmentarze w Toporzyku, Redle, Popielewie (dawny cmentarz żydowski) pełniące nadal funkcje cmentarza komunalnego.

Spośród 16 dworów i pałaców znajdujących się na terenie gminy 7 dworów i 4 pałace znajdują się w WEZ (m.in. dwory w Bruśnie, Kołaczu, Międzyborzu, Wardyniu Dolnym i pałace w Tychówku, Nowym Ludzicku, Popielewku, Słowiankach).

W zbiorze znajdują się budynki gospodarcze, budynki użyteczności publicznej (szkoły, świetlice, poczty, szpitale) oraz młyny i wiatraki. Wyjątkowe pod względem funkcjonalnym zajazdy w Bronówku i Międzyborzu mimo zmiany funkcji (aktualnie pełnią funkcje mieszkalne).

Wykaz obejmuje również 336 stanowisk archeologicznych, stanowiących załącznik nr 3 do pisma z dnia 03 grudnia 2010 r. znak: DZ-K-4142/9/EK/2010 uzgadniającego wykaz zabytków znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Połczyn-Zdrój.

Według danych z WUOZ w Szczecinie Delegatura w Koszalinie la liście WEZ znajduje się 115 zabytków nieruchomych (z ewidencji wyłączono większość zespołów folwarcznych – rozebrane lub zdewaloryzowane).

Wykaz obiektów nieruchomych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, włączonych do Gminnej Ewidencji Zabytków – załącznik nr 2 i 2A

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego1) z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (...) nie dotyczy GEZ uchwalonych przed wejściem w życie tym w.w. rozporządzenia.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

**6. POLITYKA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI
W ŚWIELE DZIAŁAŃ GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ****6.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA****PRZESTRZENNEGO GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ, zwane dalej „SUiKZP 2016”**

(Uchwała Nr XVI/141/2016 Rady Miejskiej w Połczynie-Zdroju z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Połczyn-Zdrój)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy. Studium uwarunkowań nie jest wprawdzie aktem prawa miejscowego, jednak wprowadzenie przyjętych w nim zapisów do obiegu prawnego następuje poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Obowiązuje reguła zgodności zasad zagospodarowania i zabudowy przyjętych w miejscowym planie z kierunkami wytyczonymi w studium.

Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ustalenia dotyczące krajobrazu i dziedzictwa kulturowego w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Połczyn Zdrój zostały podporządkowane celowi nadrzędnemu, jakim jest rozwój funkcji turystycznej związanej z uzdrowiskiem Połczyn Zdrój.

Jednym z podstawowych celów polityki przestrzennej jest – zachowanie dziedzictwa kulturowego, jako świadectwa nawarstwień kulturowych i historycznych, utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury oraz świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

W Studium określono zasób do zachowania i ochrony – obszary i obiekty – w tym:

- układu i reliktyw osadnictwa prehistorycznego,
- średniowiecznej i nowożytnej struktury osadniczej,
- historycznych nawarstwień i przekształceń cywilizacyjno-kulturowych,
- niematerialnych wartości historycznych i społecznych.

Ochrona będzie realizowana poprzez (s. 216-217 „SUiKZP 2016”):

- realizację ustaleń gminnego Programu opieki nad zabytkami miasta i gminy Połczyn-Zdrój i prowadzenie gminnej ewidencji zabytków znajdujących się na terenie gminy,
- ustanawianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref ochrony konserwatorskiej i opracowanie ustaleń obowiązujących w tych strefach,
- współpraca ze specjalistami kształtowania krajobrazu i ochrony zabytków przy sporządzaniu programów rozwoju gminy i przy realizacji bieżącej polityki przestrzennej,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- utrzymywanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym budynków i budowli historycznych stanowiących własność gminy,
- utrzymywanie i uzupełnianie obsadzeń alejowych dróg publicznych,
- porządkowanie i utrzymywanie historycznych nekropolii – nieczynnych cmentarzy ewangelickich,
- oznaczenie i ochronę grodzisk, cmentarzysk i osad wpisanych do rejestru zabytków,
- udzielanie pomocy prawnej i materialnej w utrzymaniu i remontach zabytkowych obiektów publicznych i prywatnych,
- wspieranie powstawania nowych wartości kulturowych na terenie gminy.

Podstawą ochrony wartości kulturowych są ustalenia „Programu opieki nad zabytkami na lata 2009-2012 miasta i gminy Połczyn-Zdrój”, uchwalonego przez Radę Miejską w Połczynie-Zdroju Uchwałą Nr XXXV/306/2009 z dnia 29 kwietnia 2009 r.

„**SUIKZP 2016**” zawiera wykazy Gminnej ewidencji zabytków tj.:

- obiekty architektoniczne (A) – 527
- układy przestrzenne (B) – 10
- cmentarze (C) – 48
- zieleń komponowana (D) – 44
- archeologia – 341

Jest to łącznie 969 obiektów, świadczących o niezwykłym bogactwie dziedzictwa kulturowego gminy⁴².

Ewentualną konieczność rozbiórki zabytku włączonego do ewidencji (uzasadniona względami technicznymi – w sytuacji, gdy nie jest możliwe opanowanie zagrożenia dla bezpieczeństwa) należy uzgodnić z wojewódzkim konserwatorem zabytków, który określi możliwości i zasady wyłączenia z tejże ewidencji zabytków.

Uznano, że celem ochrony krajobrazu kulturowego jest zachowanie charakterystycznej fizjonomii gminy Połczyn-Zdrój wraz z całym bogactwem form przyrodniczych i kulturowych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony wartości kulturowych na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego znajdującego się w granicach gminy.

Ochrona krajobrazu powinna być planowana i realizowana wspólnie dla zasobów dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego. Większa część obszaru miasta i gminy Połczyn Zdrój objęta jest ochroną prawną wynikającą z ustawy o ochronie przyrody. Występują tutaj następujące formy ochrony: park krajobrazowy, rezerваты, pomniki przyrody, obszar chronionego krajobrazu i obszary specjalnej ochrony siedlisk Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

Nieomal cały obszar gminy (z wyjątkiem północnego skrawka terenu) zaliczony został do międzynarodowych obszarów węzłowych w ramach Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-Polska (6 M Pojezierze Drawskie)⁴³.

⁴² Weryfikacja geoz to zadanie ciągłe samorządu gminy.

⁴³ Międzynarodowe obszary węzłowe to tereny, na których występuje nagromadzenie przyrodniczych obiektów i obszarów chronionych o znaczeniu europejskim. Są to więc obszary o wybitnych walorach krajobrazowych i przyrodniczych, na których zachowanych zostało najwięcej naturalnych składników środowiska, wartości te nie są zagrożone oraz istnieje możliwość renaturyzacji przekształconych terenów.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Utworzony Gminny Ekologiczny System Obszarów Chronionych (GESOCh) obejmuje:

- Drawski Park Krajobrazowy z wydzielonymi w jego obrębie siedmioma zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi w Planie Ochrony DPK:
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Dębnicy” (ZPK-1) obejmujący częściowo obszar gminy. W ramach projektu GESOCh został on powiększony o dolny odcinek Dębnicy, który znajduje się poza DPK,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Bliskiej Strugi” (ZPK-2), który w całości znajduje się w obrębie gminy,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Pięciu Jezior” (ZPK-3), który częściowo znajduje się w obrębie gminy,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Wogry” (ZPK-4), który w całości znajduje się w gminie,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Wzgórza Czarnkowieckie” (ZPK-5), który nieomal w całości znajduje się w gminie,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Górnego Rakonu” (ZPK-6), którego mała część znajduje się w gminie,
 - zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Siecino” (ZPK-7), którego niewielka część znajduje się w gminie.
- dolinę rzeki Parsęty projektowana do objęcia ochroną w postaci obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Parsęty”. Tylko bardzo mały fragment znajduje się w obrębie gminy,
- projektowany obszar chronionego krajobrazu „Dolina Dolnej Dębnicy”,
- projektowany obszar chronionego krajobrazu „Wysoczyzna Kołacz – Białowąs”. Część obszaru znajduje się w granicach gminy.
- istniejący fragment obszaru chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie” położony w rejonie wsi Gawroniec – Stare Resko.

Ponadto GESOCh budują następujące formy chronione lub projektowane do objęcia ochroną:

- rezerваты: Rezerwat krajobrazowy „Dolina Pięciu Jezior” i Rezerwat torfowiskowo-leśny „Torfowisko Toporzyk”
- pomniki przyrody
- użytki ekologiczne

Cele ochrony wartości kulturowych na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego i Obszarze Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Drawskie” sformułowane w „**SUIKZP 2016**” to:

- ✓ *utrzymanie historycznie ukształtowanej struktury osadniczej, sieci dróg i podstawowej funkcji terenu determinującej fizjonomię krajobrazu otoczenia poszczególnych wsi;*
- ✓ *utrzymanie historycznie ukształtowanej struktury wielkoobszarowej gospodarki folwarcznej ze skupiskami kolonizacyjnego osadnictwa z XIX i XX w.;*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- ✓ *ochrona historycznego charakteru ukształtowania i zagospodarowania uzdrowskiego Połczyna Zdroju i terenów po jego południowej stronie;*
- ✓ *kontynuacja tradycji „Szwajcarii Połczyńskiej” jako obszaru koegzystencji wartości przyrodniczych i kulturowych;*
- ✓ *utrzymanie charakterystycznych przekrojów i nawierzchni istniejącego układu dróg wszędzie tam, gdzie jest to możliwe;*
- ✓ *utrzymanie zlikwidowanego układu komunikacji kolejowej jako potencjalnych szlaków turystycznych;*
- ✓ *utrzymanie historycznych układów przestrzennych wsi, zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu, wypełnienie tradycyjnej niwy siedliskowej;*
- ✓ *zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych, utrzymanie ich roli w krajobrazie;*
- ✓ *kontynuowanie tradycji w kształtowaniu krajobrazu kulturowego i nawiązywanie do historycznych i regionalnych rozwiązań w jego kształtowaniu;*
- ✓ *przeciwdziałanie bezplanowej, chaotycznej parcelacji terenu;*
- ✓ *przeciwdziałanie zaśmiecaniu krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (tymczasowych pawilonów usługowych, baraków, budek kempingowych, nieestetycznych obiektów technicznych, agresywnych form reklamy);*
- ✓ *ograniczenie lokalizacji obiektów wymagających makroniwelacji i znacznych przekształceń topografii oraz zasobów przyrodniczych;*
- ✓ *ochrona indywidualnych wartości obiektów kultury materialnej;*
- ✓ *ochrona przed dewastacją wartościowych stanowisk archeologicznych;*
- ✓ *utrzymanie i eksponowanie grodzisk i cmentarzysk posiadających charakterystyczną formę krajobrazową, wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków;*
- ✓ *zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym: kościołów, szkół, sanatoriów, obiektów usługowych, produkcyjnych, zespołów dworsko-folwarcznych, wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków oraz zewidencjonowanej zabudowy zagrodowej i innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości;*
- ✓ *utrzymanie i eksponowanie: układów przestrzennych siedlisk, pomników i krzyży, kamieni milowych, urządzeń technicznych i komunikacyjnych;*
- ✓ *utrzymanie i wyeksponowanie układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy i obsadzeń przydrożnych i śródpolnych;*
- ✓ *zapobieganie powstawaniu ubytków w zabudowie historycznej i tworzenie warunków do ich ponownej zabudowy;*
- ✓ *utrzymanie i eksponowanie wartości zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, dachów, wielkość i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego i sposobów jego wyeksponowania;*
- ✓ *estetyzacja zabudowy i zagospodarowania terenu osiedli „PGR-owskich” i blokowych oraz współczesnej zabudowy techniczno-produkcyjnej;*

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- ✓ *utrzymanie historycznego nazewnictwa miejscowości i obiektów topograficznych,*
- ✓ *uczynienie w terenie niektórych odcinków granic państwowych sprzed 1772 roku;*
- ✓ *kształtowanie wysokich walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, produkcyjnej i turystycznej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych;*
- ✓ *upowszechnianie tradycji wielonarodowych i wielowyznaniowych społeczności zamieszkujących teren pogranicza od średniowiecza do najnowszych czasów;*
- ✓ *utworzenie ekspozycji historii uzdrowiska w Połczynie Zdroju;*
- ✓ *opracowanie materiałów pomocniczych do nauczania historii i tradycji Ziemi Połczyńskiej;*

W zakresie ochrony krajobrazu zaproponowano między innymi:

- zachowanie historycznie ukształtowanej sieci dróg,
- utrzymanie rolniczego charakteru terenów w sąsiedztwie istniejących wsi i majątków,
- ochronę otwartego, rolniczego krajobrazu Wysoczyzny Połczyńskiej z utrzymaniem dominującego charakteru rolniczego obszaru z osadnictwem zwartym i rozproszonym,
- zachowanie w formie naturalnej licznych cieków i terenów bagiennych,
- zachowanie atrakcyjnych krajobrazowo krawędzi leśnych zamykających obszary otwarte otoczenia miejscowości, zachowanie ukształtowanej w XIX w. kompozycji krajobrazu Doliny Pięciu Jezior,
- utrzymanie różnorodności ukształtowania, pokrycia i zagospodarowania terenów miejscowości: Czarnkowie, Ogrodno, Zdroje, Pasieka, Brzękowie, Brusno,
- utrzymanie wartościowej ekspozycji krajobrazu z punktów widokowych usytuowanych na naturalnych wyniesieniach: Wola Góra, Trzy Garby, Wiatraczna Góra,
- zahamowanie niekorzystnych procesów degradujących krajobraz wynikających z wycinania zadrzewień przydrożnych, lokalizacji zabudowy obcej dla tradycji regionalnej, obudowy brzegów jezior obiektami turystycznymi, prowadzenia zrębów zupełnych w obrębie dolin rzecznych, atrakcyjnych przyrodniczo ścian lasów i w innych cennych ekosystemach i dewastacji nawierzchni

Na terenie miasta obowiązują cząstkowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w tym dla obszaru miasta i wybranych obszarów gminy. W ustaleniach planów miejscowych wprowadzono szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W sytuacji braku planu miejscowego inwestycje są realizowane na podstawie decyzji o warunkach zabudowy/lokalizacji inwestycji celu publicznego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

6.2. STRATEGIA ROZWOJU GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2015-2025

(Uchwała NR VII/62/2015 Rady Miejskiej Połczyna-Zdroju z dnia 29 kwietnia 2015 r.)

Jak wszystkie tego typu strategie opracowanie zawiera:

Misja Gminy Połczyn-Zdrój opiera się przede wszystkim na inicjowaniu oraz współtworzeniu zrównoważonego rozwoju w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym oraz społecznym. (...) Elementami wpływającymi na konkurencyjność Gminy, są przede wszystkim:

- wprowadzenie produktu turystycznego,
- promocja elementów środowiskowych,
- modernizacja sfery infrastrukturalnej,
- wzmocnienie potencjału gospodarczego,
- rozwój usług sfery społecznej Gminy Połczyn-Zdrój.

Wizja Gminy Połczyn-Zdrój

„Gmina Połczyn-Zdrój znana na całą Polskę oraz Europę jest jednym z najprężniej działających ośrodków uzdrowiskowo- turystycznych. Połczyn-Zdrój jest miejscem, gdzie można aktywnie spędzić czas oraz skorzystać zarówno z klasycznych jak i nowoczesnych zabiegów zdrowotnych. Urozmaicone walory przyrodnicze, nowoczesna infrastruktura oraz malownicze, tętniące życiem śródmieście z urokliwymi odrestaurowanymi kamieniczkami godnie reprezentują hasło: „Połczyn-Zdrój kurort z duszą. Ze względu na szeroki wachlarz atrakcji turystycznych, spełniających oczekiwania najbardziej wymagających turystów, Gminę chętnie odwiedzają osoby z różnorodnymi preferencjami wypoczynkowymi oraz turystycznymi”.

Strategia Rozwoju Gminy Połczyn-Zdrój na lata 2015-2025 jest podstawowym dokumentem programowym wskazującym kierunki działań rozwojowych.

Podstawowymi kierunkami są:

- wyniki analizy stanu istniejącego i wynikające z nich potrzeby rozwojowe,
- pomysły i inwencja mieszkańców oraz ich organizacji,
- wytyczne dokumentów strategicznych wyższego rzędu.

Jednym z elementów wdrażania Strategii będzie również okresowa weryfikacja jej zapisów i ich aktualizacja, mająca na celu dostosowanie dokumentu do zmieniających się realiów życia społeczno – gospodarczego Gminy Połczyn-Zdrój. W praktyce aktualizacja powinna sprowadzać się do: weryfikacji realizacji założonych celów dokumentu, rejestracji nowych celów strategicznych i operacyjnych wraz z ich odpowiednią hierarchizacją.

Analiza SWOT (sfera społeczna i gospodarcza) zawiera:

Mocne strony (m.in.):

liczne zabytki architektury

średniowieczny układ urbanistyczny starówki

doświadczenie w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych

wzrastający poziom oferty kulturalnej

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Park Zdrojowy

sieć szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych

koncepcja zagospodarowania na cele turystyczne historycznego dworca kolejowego (...)

produkty tradycyjne i regionalne

Słabe strony:

brak rozpoznawalnego produktu turystycznego

Cel strategiczny: Rozwój usług sfery społecznej Gminy Połczyn-Zdrój

Na sferę społeczną składają się:

- edukacja,
- ochrona zdrowia,
- opieka społeczna,
- sport i rekreacja,
- **kultura i dziedzictwo kulturowe,**
- bezpieczeństwo,
- demografia.

Cel pośredni to m.in.:

Rozwój sfery kultury i dziedzictwa kulturowego

Działania to m.in.:

- Modernizacja i remont budynku Centrum Kultury przy ul. Wojska Polskiego 54, świetlic wiejskich i innych obiektów, gdzie prowadzona jest działalność kulturalna;
- Konserwacja i remont zabytkowych obiektów użyteczności publicznej
- Rewitalizacja zabytkowego parku zdrojowego w Połczynie-Zdroju /remont alejek i placów wraz z oświetleniem, modernizacja trasy spacerowej wzdłuż ul. J. III Sobieskiego wraz z oświetleniem; remont fontann parkowych, przebudowa amfiteatru, budowa tężni solankowej, przebudowa pijalni wody „Joasia”, monitoring, mała infrastruktura - ławki, kosze, lampy, elementy małej architektury;
- Wyeksponowanie części dawnego Szlaku Solnego – odstonięcie pozostałości archeologicznych przy ul. Grunwaldzkiej;
- Rewitalizacja zabytkowych kościołów, cmentarzy i parków;
- Kontynuacja działalności Centrum Kultury
- Wykorzystanie lokalnych mediów w celu komunikacji i efektywnej promocji działalności kulturalnej
- Stworzenie wielopłaszczyznowej platformy współpracy pomiędzy ościennymi gminami, instytucjami i stowarzyszeniami działającymi w sferze kultury w celu rozwoju oferty kulturalnej w całym regionie
- Przygotowanie wspólnych przewodników turystyczno-kulturalnych w formie tradycyjnej, jak i elektronicznej
- Promowanie już wyznaczonych szlaków historycznych oraz tworzenie nowych z wykorzystaniem zabytkowych parków, cmentarz, itp.
- Wspieranie lokalnych inicjatyw szczególnie na terenach wiejskich mających na celu rozwój kultury w oparciu o tradycje i dziedzictwo kulturowe jej mieszkańców, zwyczaje, rękodzielnictwo, kuchnię regionalną itp.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- Wytyczenie szlaków turystycznych na terenie rezerwatów przyrody w granicach gminy zgodnie z obowiązującymi planami ochrony lub zadaniami ochronnymi dla rezerwatów przyrody

Placówki kulturalne na terenie gminy mogące sprostać tym wyzwaniom to m.in.:

- Centrum Kultury w Połczynie
 - amfiteatr, kino
 - Biblioteka Publiczna w Połczynie z filiami w Redle, Popielewie, Kołaczcu, Gawrońcu
- świątlice wiejskie: Buślary, Brusno, Borkowo, Bronowo, Łośnica, Ostre Bardo, Czarnkowie, Łęgi, Zajączkówko, Popielewo, redło, Szeligowo

Wnioski i wyzwania (s.30-31 Strategii (...))

Głównymi atutami kulturowej sfery życia Gminy Połczyn-Zdrój są:

- prężnie działające Centrum Kultury w Połczynie-Zdroju,
- historyczny charakter miasta,
- zabytkowy park znany na całą Polskę,
- wydarzenia cykliczne promujące tereny Gminy,
- połączenie sfer czytelnictwa z działalnością świetlic wiejskich.

Za walor gminy autorzy Strategii(...) uznają liczne zabytki i konieczność ich restauracji i rewitalizacji. Zauważalna jest potrzeba stworzenia szlaku historycznego kościołów, cmentarzy oraz parków. Promocja szlaków istniejących oraz nowopowstałych z pewnością podniesie atrakcyjność Gminy pod kątem turystycznym oraz kulturowym.

Współpraca Gminy Połczyn-Zdrój z Gminami powiatu świdwińskiego, powiatu drawskiego oraz Gminami zrzeszonymi w Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty w zakresie kreowania wartości kulturowych oraz rozwój działań Centrum Kultury winny przyczynić się do promocji i rozwoju nie tylko Gminy ale i całego regionu.

6.3. GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POŁCZYNA-ZDROJU NA LATA 2015-2019, zwany dalej „GPOnZ 2015-19”

(Uchwała Nr LXI/95/2015 Rady Miejskiej Połczyna-Zdroju z dnia 28 września 2015 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Połczyna-Zdroju na lata 2015-2019)

Gmina Połczyn-Zdrój wypełniła ustawowy obowiązek uchwalając Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2019. Dokument ten wskazywał cele perspektywiczne, operacyjne i zadania do realizacji.

Cele perspektywiczne i operacyjne zostały zapisane jako zasady programowe. Zadania mogły być modyfikowane w zależności od bieżących uwarunkowań.

Sprawozdania z realizacji GPOnZ zostały opracowane w cyklach 2-letnich⁴⁴.

⁴⁴ Drugie opracowano w listopadzie 2019 r. równoległe z nowym GPOnZ na lata 2019-2023 dla Gminy Połczyn-Zdrój.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Sprawozdanie (1) z realizacji GPOnZ za okres od 31 października 2015 do 31 października 2017 roku (przedłożone przez Burmistrza Radzie Miejskiej Połczyna-Zdroju 09. listopada 2017 r.).

Opracowanie zawiera informacje o podstawach prawnych tworzenia GPOnZ, celach strategicznych, perspektywicznych, instrumentarium realizacji oraz instrumentach kontrolnych.

Wskazano obiekty predestynowane do wpisu do rejestru zabytków w tym m.in. obiekty związane z uzdrowiskiem w tym elewacje i niektóre wnętrza sanatoriów Podhale, Gryf, Marta, Leo, Borkowo wraz z parkiem i aleją.

Przedstawiono zmiany dot. SUIKZP Gminy w tym m.in. koncepcję prawnej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków), w tym chronionych prawem lokalnym w postaci ustaleń w przyszłych planach miejscowych. Wskazano plany miejscowe dla takich obszarów (uzgodnione z WUOZ) Przedstawiono zapisy Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Połczyna-Zdroju na lata 2010-2020, w którym odniesiono się m.in. do „konieczności przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych budynków wybudowanych przed 1945 r. zarówno w mieście jak i na terenach wiejskich”.

Oznakowano wszystkie obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Zadania finansowe to m.in. odnawianie elewacji budynków mieszkalnych (wartość ogólna 2955,823,97 zł, udział Gminy 1547,558,17 zł.).

Wspierano parafie w aplikowaniu o środki zewnętrzne przy remontach historycznych kościołów.

Działania społeczne to m.in.: dodruki opracowań i folderów dotyczących zasobów kulturowych Gminy, organizacja wystawy fotograficznej „Połczyn-Zdrój miasto z historią”, aktualizacja stałej ekspozycji w zamku „Połczyn-Zdrój na starej widokówce”.

Działania edukacyjne realizowano przy aktywnym zaangażowaniu placówek edukacyjnych. Miały one zarówno charakter stacjonarny – poszerzanie wiedzy o historii miasta i gminy jak i terenowy – w ramach wycieczek, gier miejskich. Przeprowadzono m.in. konkurs plastyczny „Moja miejscowość oczami dziecka”, spotkania z ciekawymi ludźmi; zwiedzanie okolicznych zabytków (kościół, młyn). Na szczególną uwagę zasługują projekty: „moja mała Ojczyzna”, „Miejsca pamięci w mojej okolicy”, „Legendy mojego regionu”.

Zasów GEZ jest na bieżąco monitorowany przez samorząd Gminy, problemy konsultowane z WUOZ w Szczecinie Delegatura w Koszalinie.

Sprawozdanie (2) z realizacji GPOnZ za okres od 31 października 2017 do 31 października 2019 roku

Dokument opracowany na analogicznym jak (1) wzorze.

Założone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2019 cele są stopniowo osiągnięte. Główne działania skupione były na realizacji inwestycji wpływających na poprawę stanu budynków mieszkalnych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz położonych na obszarze wpisanym do rejestru zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Finansowanie zadań następowało w ramach wyodrębnionych na ten cel środków finansowych odpowiednio do potrzeb.

Działania finansowe:

- kontynuowano odnawianie elewacji (w tym obiekty w Gez)
- Park Zdrojowy (wpisany do rej. zabytków); działania obejmują :⁴⁵
- renowację dwóch alei parkowych i zatok parkingowych,
- renowacje placu przy pijalni wody „Joasia”,
- remont stawu z fontannami i schody przy amfiteatrze,
- remont i przebudowa oświetlenia alei parkowych oraz instalacja monitoringu,
- remont zatoki postojowej oraz chodnika od strony wejścia do parku,
- montaż wielojęzycznego oznakowania.

W 2019 r. Gmina przystąpiła do realizacji zadań inwestycyjnych.

Szacunkowa wartość zadania to ok. 3,7 mln zł.

Duże znaczenie w działaniach ma edukacja oraz zaangażowanie dzieci i młodzieży, przybliżające im historię miasta i podnosząca świadomość o potrzebie kultywowania kart historii. Na szczególną uwagę zasługuje zaangażowanie placówek szkolnych w poszerzaniu wiedzy o dziedzictwie kulturowym, tradycjach (dziedzictwo niematerialne), budowanie postaw patriotycznych, zachowanie pamięci i historii regionu po 1945 r. (np. film „miasto pokoleń, widowisko słowno-muzyczne „nim wstanie świt”.

Pamięć o skomplikowanej historii Pomorza Zachodniego i Środkowego pozwala na budowanie szacunku do zastanego dziedzictwa kulturowego oraz nazywania go **pomorskim** a nie poniemieckim.

Opracowanie zawiera istotną dla kolejnej edycji GPOnZ informację o zadaniach niezrealizowanych:

- nie podjęto uchwały o dofinansowaniach remontów obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- nie podjęto uchwały o wdrożeniu ulg i rekompensat dla posiadaczy zabytkowych obiektów podejmujących prace remontowe;
- Z uwagi na ograniczenia w budżecie gminy nie ustalono rocznego udziału procentowego w budżecie gminy na dotacje przy pracach przy zabytkach
- Brak udziału w Europejskich i Zachodniopomorskich Dniach Dziedzictwa (współpraca z BDZ, NID) - w przyszłości odbywać się będą szkolenia dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, cykl wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych
- Brak sporządzenia programu opieki nad historycznymi parkami.

Wskazuje to problemy budżetowe z jakimi boryka się większość jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie samorząd Gminy Połczyn-Zdrój wspiera wspólnoty

⁴⁵ Gmina Połczyn-Zdrój wspólnie z niemieckim miastem partnerskim Templin opracowała wspólny wniosek na dofinansowanie ze środków Programu Współpracy Interreg VA projektu pn. „Transgraniczny rozwój turystyki, w szczególności turystyki zdrowotnej w miastach Templin i Połczyn-Zdrój w oparciu o zrównoważone wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego”. Umowa o dofinansowanie została podpisana w 2018 r. W 2019 r. zakończenie realizacji planowane jest na 2021 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

mieszkaniowe przy remontach np. elewacji oraz pomaga właścicielom/administratorom zabytkowych świątyń w aplikacjach o środki zewnętrzne.

6.4. DOFINANSOWANIA REMONTÓW ZABYTKÓW Z BUDŻETU GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ

Zgodnie z danymi zawartymi w Ankiecie do Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami Gmina Połczyn-Zdrój nie udzieliła (w latach 2016-2017) dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy obiektach zabytkowych.

Z uwagi na zmiany ustawy o ochronie zabytków (...) z 2003 r. - obowiązujące od 01.10.2018 roku w zakresie dofinansowań oraz zaostreżenia kart za świadome niszczenie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków (a te z mocy ustawy stanowią integralny element gminnej ewidencji zabytków) oraz zabytków archeologicznych⁴⁶ - konieczne jest podjęcie przez samorząd gminy starań na rzecz opracowania stosownej informacji bądź szkoleń dla urzędników i właścicieli i użytkowników zabytków rejestrowych i ewidencyjnych. Szkolenia prowadzi m.in. Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie, także we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa, Oddział Terenowy w Szczecinie oraz Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

UWAGA!

Zmiana ustawy 2003 - z 22 czerwca 2017 r.⁴⁷ w zakresie art. 81.1 - wprowadza możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie (...) dla obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Art. 81. 1. W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale."

Gmina Połczyn-Zdrój posiada aktualny gez i zasadnym wydaje się rozważenie możliwości wsparcia finansowego dla właścicieli takich obiektów⁴⁸. Stanowi to rodzaj zachęty m.in. dla wspólnot mieszkańców, osób indywidualnych.

⁴⁶ Zagrożenie karą finansową od 500 zł do 500000 zł.

⁴⁷ Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2017 poz. 1595.

⁴⁸ Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego od 2018 r. stosuje taką możliwość, a pierwsze dotacje zostały przyznane w konkursie w 2019 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYŃ-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

6.5. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW (GEZ)

(Zarządzenie Burmistrza Połczyna-Zdroju Nr 427/1870/13, z dn. 21.08.2013 r., aktualizacja zarządzeniem Burmistrza Połczyna-Zdroju nr 155/Z/2014 z dnia 29.10.2014)

Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona przez samorząd nie jest prawną formą ochrony zabytków. Jednak ze względu na wymóg uwzględnienia zabytków ujętych w GEZ w studiach i planach zagospodarowania, a także na fakt, że znajdują się w niej obiekty tworzące zasadniczy krajobraz kulturowy gminy, należy podkreślić jej znaczenie.

Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴⁹ wzmacnia znaczenie gminnej ewidencji zabytków w art. 22 ust. 4 otrzymuje brzmienie: „*Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy*”⁵⁰.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (**burmistrza**, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Nowelizacja (z 18 marca 2010 r.) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami art. 3:

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z póź. zm.) w art. 39 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków”.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzyskania akceptacji organu ochrony zabytków dla planowanych przy nich działaniach inwestycyjnych. Zgodnie z art. 53 ust. 4 pkt. 2 oraz art. 60 ust.1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r., o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2018, poz. 1945, z późn. zm.), decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, a także decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do obszarów i obiektów

⁴⁹ Niniejszą ustawą zmienia się następujące ustawy: ustawę z dnia 17 czerwca 1960 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z późniejszymi zmianami, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

⁵⁰ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego1) z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (...) nie dotyczy GEZ uchwalonych przed wejściem w życie tym w.w. rozporządzenia.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

objętych formami ochrony zabytków, o których mowa, w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków⁵¹.

Należy zwrócić uwagę na obowiązującą od 15 listopada 2008 roku ustawę (z 03. października 2008 r.) o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, na mocy, której ochrona „*obszarów o krajobrazie mającym znaczenie historyczne, kulturowe lub archeologiczne, zabytków i krajobrazu kulturowego, objęte istniejącą dokumentacją, w szczególności rejestrzem lub ewidencją zabytków otrzymuje dodatkowe umocowanie prawne*”.

W „**GEZ**” powinny być ujęte zabytki nieruchomości istotne dla zachowania charakteru lokalnych krajobrazów. Jak wspomniano, zabytki te otrzymują formę ochrony prawnej także poprzez ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zasób zabytków, które powinny być ujęte w GEZ wskazany został w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, Rejestrze Zabytków, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zawiera także inne obiekty wskazane w uzgodnieniu z burmistrzem miasta Połczyn-Zdrój.

Program opieki nad zabytkami 2015-2019 poprzedziła weryfikacja obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Połczyna-Zdroju. W GEZ znajduje się 978 obiektów:

- ✓ zabytki architektury, w tym: obiekty sakralne, mieszkalne, gospodarcze,
- ✓ użyteczności publicznej, techniki i przemysłu;
- ✓ układy przestrzenne (obszary);
- ✓ cmentarze – komunalne, wyznaniowe;
- ✓ zieleń komponowaną – parki, aleje, formy krajobrazowe.
- ✓ stanowiska archeologiczne

Gminna Ewidencja Zabytków Połczyna-Zdroju jest sporządzona w formie kart, zawierających m.in. dane adresowe o obiekcie, datowanie, formę ochrony oraz aktualne fotografie i mapę z lokalizacją.

- 48 - obiekty wpisane do rejestru zabytków
- 591 - zabytków nieruchomości, obejmujące zarówno zabytki wyznaczone przez ZWKZ w Szczecinie (po weryfikacji) jak i wyznaczone przez burmistrza Połczyna-Zdroju (zweryfikowane w 2013 r.)
- 339 - stanowiska archeologiczne

GEZ dostępna jest w formie zbioru kart w siedzibie Urzędu Miejskiego Połczyn-Zdrój – Referat Gospodarki Gruntami, Inwestycji i Budownictwa

⁵¹ Na podstawie odpowiedzi MKiDN, w sprawie interpelacji poselskiej nr 13365, z dn. 1203.2013.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

7. OCENA STANU ZACHOWANIA I FUNKCJONOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ

Analiza stanu zachowania i funkcjonowania w obiegu społecznym poszczególnych elementów dziedzictwa kulturowego gminy Połczyn-Zdrój (krajobrazu, zabytków nieruchomych, ruchomych i niematerialnych) pozwala na zestawienie zjawisk pozytywnych i negatywnych oraz wskazanie perspektyw.

7.1. MOCNE STRONY

- Cenne i różnorodne zasoby dziedzictwa kulturowego o walorach lokalnych i ponadlokalnych, zamek łączący ziemię półczyńską z dynastią Gryfitów, miasto Połczyn-Zdrój, park zdrojowy, historyczne świątynie, zieleni komponowana.
- Dziedzictwo historyczne, swoiste *genius loci* Miasta i Gminy: zabytkowy układ śródmiejski, historia rodzimych rodów pomorskich – Wedlowie, Manteufflowie, dzieje uzdrowiska Bad-Polzin.
- Dobre rozpoznanie i zewidencjonowanie zabytków archeologicznych (AZP), nieruchomych i ruchomych (do wielu obiektów powstały opracowania, specjalistyczne dokumentacje konserwatorskie, które mogą być wykorzystane do sporządzania programów prac przy zabytkach oraz do badań historii osadnictwa, architektury i in.).
- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Połczyn-Zdrój” zawiera wnikliwą analizę krajobrazu kulturowego wraz z zaleceniami do ochrony i kształtowania krajobrazu, obowiązujące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój na lata 2015-2019 – zawierający cele i zadania do realizacji przez samorząd.
- Sprawozdania (w dwuletnich cyklach) przedstawiane przez Burmistrza Radzie Miejskiej z realizacji GPOnZ.
- Gminna Ewidencja Zabytków (przyjęta zarządzeniem Burmistrza Połczyna-Zdroju).
- Krajobrazy o walorach przyrodniczych i kulturowych (podstawa do zintegrowania ochrony obszarowej krajobrazu w tym: Drawski Park Krajobrazowy i zasady ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego).
- zespół XIX-wiecznych kościołów (neoromańskich i neogotyckich) połączenie elementów krajobrazu kulturowego o walorach zabytkowych z walorami krajobrazowymi (Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Czarnkowieckie Wzgórza”, ZPK „Dolina Dębnicy”, ZPK „Dolina Bliskiej Strugi”, ZPK „Dolina Wogry”, Geopark Polodowcowa Kraina dolnej Drawy).
- opracowany i realizowany program rewitalizacji półczyńskiej Starówki program promocji produktu turystycznego „Kurort z duszą”.
- opracowany w porozumieniu z uzdrowiskiem udział miasta w produkcji turystycznym „Szlak Solny” i „Szlak otwartych kościołów” Dorzecza Parsęty.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

- Bogata sieć szlaków turystycznych mocną stroną są funkcjonujące **szlaki turystyczne**: rowerowe: Szlak „zwiniętych torów” 27 km ścieżka rowerowa biegnąca na nasypie linii kolejowej Połczyn-Złocieniec; szlak „Szwajcarii Połczyńskiej”, szlak „Pradolina Dębnicy, Greenway „Naszyjnik Północy; szlaki piesze: „Wokół Połczyna-Zdroju”; „Szwajcarii Połczyńskiej”, Szlak Przyrodniczy DPK i inne.
- Uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych uchwalonych przez Radę Miejską (np. **Strategia Rozwoju Gminy Połczyn-Zdrój na lata 2015-2025**).
- Popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego: wydarzenia o lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym zasięgu np. Dni Miasta, Maraton MTB Polodowcową Krainą Drawy i Dębnicy, Festiwal Orkiestr Dętych, Turniej Sztuki Recytatorskiej i Poezji Śpiewanej im. Skamandrytów.
- Uczestnictwo Gminy Połczyn Zdrój w Związku Miast i Gmin Dorzecza Parsęty.
- Kulturotwórcza rola Centrum Kultury (samorządowa instytucja kultury): Zamek, kino, świetlice wiejskie, filie biblioteczne; partnerzy: Stowarzyszenie Połczyńskie Innowacje Kulturalne, Stowarzyszenie Niezwykły Połczyn, Uzdrowisko Połczyn Grupa PGU S.A, Zamek Książąt Pomorskich w Szczecinie.
- Funkcjonujące szlaki turystyczne : dofinansowania ze środków Unii Europejskiej z Funduszu Spójności (Kohezji), Program Rozwoju Turystyki Dorzecza Parsęty (Szlaki otwartych kościołów Dorzecza Parsęty), Subregionalny Programu Rewitalizacji Miast, Gmin i Powiatów Dorzecza Parsęty na bazie Polsko-Niemieckiego Markowego Produktu Turystycznego "Szlak Solny" w ramach Interreg IIIA, Szlaki dawnych rodów niemieckich: von Manteuffel, von Kleist, von Glasenapp oraz von Wedel" i in.
- Gmina jest aktywnym członkiem Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP Stowarzyszenia Mieleńska Lokalna Grupa Rybacka (informacje na stronie internetowej) Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania powiatu Świdwińskiego -Stowarzyszenia „Konwent Współpracy Samorządowej Polska- Ukraina”.
- Historyczne nekropolie chronione są: przez wpisanie do rejestru zabytków lub ujęcie ich w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Znajdują się w gminnej ewidencji zabytków. Nakłada to na właściciela/użytkownika konieczność uzyskania opinii, zaleceń/pozwoleń Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie delegatura w Koszalinie przed podjęciem jakichkolwiek działań na ich obszarze.
- Pozyskiwanie środków zewnętrznych (fundusze UE) na prace rewitalizacyjne dla obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w GEZ w tym: Park Zdrojowy, budynek SP nr 1 w Połczynie -Zdroju, Centrum Kultury⁵².

⁵² Dane z Ankiety do jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego dot. realizacji Programu Opieki nad Zabytkami dla Woj. Zachodniopomorskiego na lata 2017-2020, monitoring pierwszy cykl 2017-2018 (jednostka odpowiedzialna Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

7.2. SŁABE STRONY

- Stan techniczny kamienic i oficyn staromiejskich (wiele wymaga kompleksowych remontów konstrukcji, dachów, elewacji).
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania (**SUIKZP 2016**) zawiera szczegółowe zapisy dotyczące zagrożeń w funkcjonowaniu dziedzictwa kulturowego – niewystarczające egzekwowanie jego zapisów.
- Brak Gminnej Ewidencji Zabytków na stronach www. Urzędu Gminy.
- Niewielki procent powierzchni gminy objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.
- Niewystarczająca liczba zabytkowych obiektów objętych ochroną prawną w postaci wpisu do rejestru zabytków - w tym pałace, dwory, domy uzdrowiskowe (stanowiące o charakterze gminy).
- Postępująca degradacja historycznych układów ruralistycznych; pogarszający się stan techniczny większości budynków wiejskich wzniesionych w rodzimej konstrukcji ryglowej, co skutkuje m.in. skreśleniem ich z GEZ, a w konsekwencji fizycznym unicestwieniem.
- Niewystarczające eksponowanie pod względem turystycznym obszarów gminy na których występują wartościowe obiekty zabytkowe (miasto, dolina Parsęty, wieś Szwajcarii Połczyńskiej).
- Promocja walorów kulturowych gminy oparta głównie na eksponowaniu zabytków miejskich.
- Brak systemu dofinansowań remontów obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków nie będących w zasobach gminy.
- Historyczne nekropolie wymagają pilnych prac porządkowych.
- postępująca degradacja nawierzchni brukowych.
- Brak samorządowej jednostki muzealnej, mogącej w sposób profesjonalny rozwijać wiedzę o ziemi połczyńskiej i wypełniać także misję edukacyjną.
- Brak stosownej polityki samorządu zachęcającej do inwestycji ewentualnych nowych użytkowników obiektów zabytkowych (w tym ujętych w gez). Rozważenie możliwości ulg podatkowych lub partnerstwa publiczno-prywatnego.
- Dewaloryzujące modernizacje historycznej zabudowy – wymiana stolarki, przebudowa elewacji (docieplenia zewnętrzne), stosowanie blachodachówki, skutkujące obniżeniem walorów zabytkowych (szczególnie na obszarach wiejskich).
- Niewystarczające wykorzystanie wszystkich możliwych źródeł dofinansowania działań w sferze ochrony i opieki nad materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym.
- Brak w strukturach Urzędu Miejskiego Połczyna-Zdroju wyodrębnionego stanowiska ds. zabytków, co pozwoliłoby na skuteczniejsze działania na rzecz jego ratowania i odpowiedniego zabezpieczenia.
- Niski poziom estetyki reklam i witryn w mieście (negatywny wpływ na zabytkowe walory staromiejskich pierzei). Zaśmiecanie wpisanego do rejestru

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

zabytków obszaru historycznego układu urbanistycznego, banerami, tablicami itp.

Brak uchwały samorządu Połczyna-Zdroju dot. tzw. ustawy reklamowej, porządkującej nośniki wielkopowierzchniowe.

7.3. PERSPEKTYWY

- ✓ Połczyn-Zdrój gminą eksponującą dobrze utrzymane zabytkowe budowle, z rozwiniętą infrastrukturą turystyczną i rekreacyjną (w tym zabytkowe śródmieście, park zdrojowy, zamek, domy zdrojowe, architektura sakralna, dwory i pałace, zieleń komponowana).
- ✓ Ekspozycja historycznych pierzei zabudowy i tworzenie klimatu miasta przyjaznego turystom poprzez ograniczenie ruchu kołowego (kontynuacja).
- ✓ Centrum Kultury w Połczynie-Zdroju (wraz z partnerami), jako animatorzy działań w sferze promocji dziedzictwa materialnego i niematerialnego, także o zasięgu ponadregionalnym, tworzące zaplecze merytoryczne dla samorządu gminy.
- ✓ Tworzenie warunków dla wszystkich właścicieli zabytków poprzez np. porozumienia publiczno-prywatne, publiczno-publiczne, skutkujących zwiększeniem udziału w działalności turystycznej.
- ✓ Dobry stan techniczny i odpowiednie zagospodarowanie zabytkowych budynków na całym obszarze gminy.
- ✓ Muzeum samorządowe lub prywatne w oparciu o historyczny budynek zamku lub zespół browaru w Połczynie-Zdroju z misją edukacyjną i popularyzatorską „Dziedzictwo ziemi połczyńskiej”.
- ✓ Zachowane walory kulturowe wsi połczyńskich.
- ✓ rozwój agroturystyki we wsiach o walorach i cechach sprzyjających tej funkcji, do których należą przede wszystkim: Czarnkowie, Ostre Bardo, Toporzyk.
- ✓ Funkcjonowanie sieci gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych zagrodach.
- ✓ systematyczny rozwój szlaków turystycznych.
- ✓ Dobry poziom realizacji architektonicznych. Kształtowanie nowego zagospodarowania na zasadzie dobrej kontynuacji. Możliwość powołania komisji opiniującej projekty koncepcyjne zabudowy na terenie miasta i terenów wiejskich.
- ✓ Powstanie zintegrowanego systemu opieki zarządzania i monitoringu zagospodarowania (m.in. na cele turystyczne) środowiska naturalnego i kulturowego.
- ✓ Zagospodarowanie turystyczne dostosowanego do walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego, służącego rozwojowi i promocji wybranych obszarów w gminie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- ✓ Liczne - na dobrym poziomie merytorycznym i edytorskim – wydawnictwa dotyczące historii i jej świadectw na ziemi półczyńskiej, w tym opracowania monograficzne.
- ✓ Społeczeństwo świadome historii Pomorza Zachodniego, ziemi półczyńskiej a tym samym akceptujące dziedzictwo kulturowe jako własną – swojską - przestrzeń.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

8. CELE I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ**8.1. CELE PERSPEKTYWICZNE**

Przeгляд zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, przeprowadzone na wstępnym etapie prac nad Programem Opieki nad Zabytkami stanowią podstawę formułowania celów i zadań. Ich realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku **Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój** atrakcyjnej dzięki walorom kulturowym na równi z walorami przyrodniczymi, z potencjałem obszarów do rewitalizacji i obiektów do zagospodarowania.

Niżej wskazano cele perspektywiczne, dalekosieżne, służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawie stanu dziedzictwa kulturowego (**cel 1**),
- funkcjonowaniu zabytków w procesach aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności (**cel 2**),
- społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego (**cel 3**).

Osiągnięcie tych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i mentalnej (zmiany stosunku do zabytku, dobra uznawanego często za kłopotliwe i niezwykle kosztowne w utrzymaniu).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną, ekonomiczną i podniesienie atrakcyjności regionu.

Cel perspektywiczny 1 – Utrzymanie i wyeksponowanie zachowanych zasobów i struktury krajobrazu kulturowego.

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
- zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
- określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) i określenie wytycznych do ich zabudowy i zagospodarowania oraz wskazanie najcenniejszych obszarów do zachowania poprzez wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (**z uwzględnieniem wytycznych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego**);
- poprawę stanu technicznego zachowania zabytków, poprzez budżet własny miasta oraz pozyskiwane środki zewnętrzne;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

- rewitalizację obszarów niedoinwestowanych, wymagających szczególnej opieki (np. zabudowa średniowiecznego układu urbanistycznego, dziedzictwo archeologiczne, zieleń komponowana - parki);
- budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
- współpracę czynników społecznych (społeczni opiekunowie zabytków, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje), samorządowych i rządowych w sprawach dotyczących ochrony krajobrazu kulturowego i naturalnego;
- utworzenia w strukturze Urzędu Gminy stanowiska ds. zabytków (gez).

Cel perspektywiczny 2 - Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku Miasta i Gminy

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- tworzenia warunków finansowych i organizacyjnych służących zaangażowaniu dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
- stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, wojewódzkich, powiatowych, miejskich oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
- racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację, aktywizację społeczną i ekonomiczną w oparciu o obiekty i obszary zabytkowe;
- zagospodarowania zabytkowych (**nie tylko wpisanych do rejestru zabytków**) budowli na cele kulturalne, turystyczne i inne przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
- budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki;
- budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej, w tym ponadgminnej.

Cel perspektywiczny 3 - budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania

Osiągnięcie celu poprzez:

- organizację wydarzeń kulturalnych, konferencji naukowych, popularno-naukowych pogłębiających wiedzę o dziedzictwie kulturowym, kierowanych do różnych środowisk;
- wykreowanie wiodącego wydarzenia kulturalnego związanego z dziedzictwem kulturowym integrującego różne środowiska (np. Jarmark Solny);
- wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach oraz opieki i ochrony nad zabytkami;
- włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów szkolnych, upowszechnianie edukacji nt. historii i dziedzictwa kulturowego, wykorzystanie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

zabytków gminy w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa, archeologii (np. lekcje muzealne);

- budowa sieci muzealnej, także w oparciu o inicjatywy prywatne

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

8.2. CELE PERSPEKTYWICZNE - CELE OPERACYJNE - ZADANIA**Propozycje zadań do realizacji w lata 2019 - 2023
na mocy uchwały Rady Miejskiej w Połczynie-Zdroju**

CEL PERSPEKTYWICZNY 1. UTRZYMANIE I WYEKSPONOWANIE ZACHOWANYCH ZASOBÓW I STRUKTURY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2019-2023 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa gminnego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania krajobrazu kulturowego	Prowadzenie i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków (sporządzona 2013)	1. Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków. 2. Udostępnienie kart GEZ na stronie www. Urzędu Miasta. - Budowa komputerowej bazy danych o zabytkach (np. system GISON) przewidywane do realizacji w latach późniejszych
	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	Sporządzenie m.p.z.p. dla obszarów najcenniejszych kulturowo – wskazanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (2016)
	Rozszerzenie chronionego wpisem do rejestru zasobu dziedzictwa kulturowego	Rozważenie możliwości wystąpienie do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie „z urzędu” do rejestru zabytków wskazanych w studium uwarunkowań
	Wzmocnienie w strukturze Urzędu stanowiska ds. zabytków	Rozpatrzenie możliwości wzmocnienia kadrowego/ stanowiska ds. zabytków w Urzędzie Miejskim w Połczynie-Zdroju
2. Budowa zintegrowanego systemu ochrony wartości kulturowych i przyrodniczych	1.Sporządzenie programu opieki nad historycznymi zespołami zieleni komponowanej	Sporządzenie programu opieki nad historycznymi parkami (z uwzględnieniem Planu Zagosp. przestrzennego województwa zachodniopomorskiego) – przewidywane do realizacji w latach późniejszych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023		
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	Monitoring stanu zachowania zabytków w zasobach komunalnych (w GEZ) z zastosowaniem komputerowej bazy danych	1. Monitoring stanu zachowania zabytków ujętych w GEZ. 2. Budowa komputerowej bazy danych w tym w systemie informacji geoprzestrzennej – przewidywane do realizacji w latach późniejszych
	Remonty historycznych obiektów na obszarze Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój	- sakralnych - świeckich (rozpoczęcie lub kontynuacja działań, wsparcie finansowe i organizacyjne)
	Realizacja ustaleń zawartych w Strategii Rozwoju Gminy na lata 2015-2025 w tym poprzez: Realizację prac remontowych dla obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gez – dofinansowanych z Funduszy UE (poz. 1,2)	1. Budynek Centrum Kultury w Połczynie (GEZ), docieplenie, izolacje, roboty remontowo-budowlane, termin realizacji 2019-2020 2. Park Zdrojowy (rej. zabytków), nawierzchnia, ścieżki schody amfiteatru; termin realizacji 2020-2021
	Dofinansowywanie z budżetu Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój prac remontowo - konserwatorskich przy zabytkach nie będących własnością gminy	Podjęcie uchwały w sprawie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków (uozozionz z 2003 r. z późn. zmianami) – przewidywane do realizacja w latach późniejszych
	Opracowanie systemu rekompensat i ulg dla posiadaczy zabytkowych obiektów podejmujących prace remontowo-konserwatorskiej	Podjęcie uchwały o wdrożeniu systemu ulg i rekompensat dla posiadaczy zabytkowych obiektów podejmujących prace remontowo-konserwatorskie – przewidywane do realizacji w latach późniejszych
	Oznakowanie obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną.	Oznakowanie zabytków na terenie Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój zgodnie z odpowiednimi przepisami – (zadanie stałe Gminy realizowane na bieżąco)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023		
	Opieka nad historycznymi nekropoliami Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój	zlecenie prac pielęgnacyjno-utrzymaniowych na terenie cmentarzy ewangelickich i żydowskich.
	Działania na rzecz utrzymania tradycyjnych wzorców architektonicznych w nowych realizacjach	Zorganizowanie konkursu architektonicznego promującego dobre przykłady – przewidywana realizacja w latach późniejszych
CEL PERSPEKTYWICZNY 2. FUNKCJONOWANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W PROCESACH AKTYWIZACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja działań do realizacji w latach 2019-2023 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości	Rozbudowa kulturowych tras turystycznych	Tworzenie nowych oraz rozbudowa i oznakowanie istniejących ścieżek i tras turystycznych wykorzystujących warunki środowiska kulturowego, np.: Szlak Gryfitów, Manteuffłów, Wedlów
	Budowa produktu turystycznego Budowa produktu turystycznego związanego z przemysłem i techniką	Współpraca z uzdrowiskiem w zakresie istniejących już produktów jak „Kurort z duszą”, „Polodowcowa Kraina Drawy i Dębnicy”, rozważenie form współpracy i zasad finansowania z budżetu gminy innych produktów turystycznych związanych z dziejami ziemi półczyńskiej Wykorzystanie potencjału historycznego browaru w Połczynie-Zdroju (historyczna linia produkcyjna) – w zależności od możliwości finansowych Gminy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023		
	Rozbudowa systemu informacji turystycznej	1. Uzupelnienie istniejacego systemu informacji wizualnej - tablice informacyjne dotyczace historii i walorow zabytkow (nie tylko rejestrowych) wedlug istniejacego wzoru. 2. Przewodniki po zabytkach Miasta i Gminy (nie tylko rejestrowych)
2. Stworzenie warunkow finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym	Podniesienie poziomu wiedzy spolecznej o mozliwosciach pozyskania i efektywnego wykorzystaniu dotacji z roznych programow	- Przygotowanie informatora dla wlascicieli zabytkow o mozliwosciach dofinansowania np. na stronach www.
	Dofinansowywanie prac przy zabytkach z budzetu Gminy Polczyn-Zdroj.	Podjecie uchwały w sprawie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytkow oraz ujetych w gminnej ewidencji zabytkow (uwoziona z 2003 r. z pozn. zmianami) – przewidywane do realizacji w latach pozniejszym terminie
	Popularyzacja metod konserwatorskich, zasad prac przy zabytkach	Przygotowanie cyklu spotkan (np. w swietlicach wiejskich, w urzedzie, Centrum Kultury) ze specjalistami konserwatorami, architektami (wspolpraca z BDZ, SKZ, NID)
CEL PERSPEKTYWICZNY 3. POWSTANIE SWIADOMYCH WIEZI LOKALNYCH SPOLECZNOSCI Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM I POTRZEBY JEGO ZACHOWANIA		
Cele operacyjne	Zadania	Propozycja dzialan do realizacji w latach 2019 - 2023 na mocy uchwały Rady Miejskiej
1. Budowa swiadomych wiezi lokalnych spolecznosci z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania	Systematyczna edukacja dzieci i mlodzięzy	Przygotowanie cyklu spotkan (np. w swietlicach wiejskich), ze specjalistami konserwatorami, architektami (wspolpraca z BDZ, SKZ, NID) 2. Organizacja lekcji muzealnych, bibliotecznych i konkursow historycznych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023		
	Popularyzatorskie działania wizualne: organizowanie w instytucjach kultury i budynkach użyteczności publicznej wystaw, pokazów n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków	1. Opracowanie i realizacja rocznych programów wystaw n.t. historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, zabytków (muzeum, biblioteki etc.). 2. Inicjatywa powołania w szkołach Koła Detektywów Historii z możliwością utworzenia grupy rekonstrukcyjnej – Połczynianie w średniowieczu, początki kurortu
	Promocja znaczenia Połczyna-Zdroju dla nauki o Pomorzu (historii, architektury, sztuki i innych dziedzin) i istniejącego już dorobku naukowego	Przygotowanie cyklu spotkań z osobistościami świata nauki i kultury we współpracy ze środowiskami naukowymi i twórczymi
2. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy	Promocja dziedzictwa kulturowego	Zwiększenie promocji wydarzeń kulturalnych w mediach ponadlokalnych (w tym strony www. partnerów np. BDZ, SKZ, itp.)
	Promocja dziedzictwa kulturowego poprzez wydawnictwa (w tym kontynuacja).	1. Publikacja wydawnictw poświęconych zabytkom np.: - Katalog zabytków Miasta i Gminy Połczyn-Zdrój - albumy, opracowania popularno-naukowe, monografie miejscowości 2. Wydawanie serii regionalnych, pocztówek (zabudowa miejska, obiekty użyteczności publicznej)
	Ochrona i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego – promowanie postaci historycznych	Kontynuacja wydarzeń tematycznych organizowanych przez Centrum Kultury, Bibliotekę Miejską; stowarzyszenia, osoby prywatne (np. właściciele obiektów historycznych)
	Organizacja dorocznych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze miasta i gminy	Udział w obchodach ZDD i EDD Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze miasta i gminy (wrzesień - każdego roku), we współpracy z organizatorami (BDZ Szczecin) – (kontynuacja współpracy)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023		
	Współpraca ze środowiskami naukowymi – inicjowanie i wspieranie budowy i realizacji programów badawczych nad dziedzictwem kulturowym (archeologicznych, architektonicznych, historycznych)	Kontynuacja wydarzeń lub ich inicjacja

- **Programowe cele i zadania podlegają uchwaleniu przez Radę Miejską.**
- **Cele perspektywiczne i operacyjne sformułowane wyżej powinny pozostać jako zasady programowe. Zadania mogą być modyfikowane, zależnie od bieżących uwarunkowań.**
- **Z katalogu zadań przedstawionych, jako propozycja do realizacji w 4-leciu (2019-2023) Samorząd powinien wytypować te, które zamierza realizować.**
- **Po dwóch latach od uchwalenia Programu Burmistrz składa Radzie sprawozdanie z jego realizacji.**

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Realizacja programu odbywać się będzie poprzez wskazane zadania na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Dostępne instrumentarium służące realizacji programu wynika z obowiązujących przepisów prawnych oraz opartych na nich działań umocowanych w realiach instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Instrumenty prawne - wynikające z przepisów dotyczących ochrony zabytków, w tym:

- wnioskowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów/obszarów z gminnej ewidencji zabytków;
- wnioskowanie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o skreślenie nieistniejących już obiektów, a nadal widniejących w rejestrze zabytków;
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustanawiających ochronę i rewaloryzację historycznych obszarów;
- uwzględnianie gminnej ewidencji zabytków i programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Pólczyn-Zdrój w zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe, zbiórki społeczne, programy uwzględniające finansowanie z funduszy europejskich, państwowych, samorządu województwa, powiatu, gminy, miasta.

Instrumenty koordynacji – uwzględnianie dziedzictwa kulturowego w strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, miasta planie rozwoju lokalnego, programach rozwoju infrastruktury, programie ochrony środowiska przyrodniczego. Współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Instrumenty kontrolne - monitoring (we współpracy z wojewódzkim konserwatorem zabytków i powiatowym inspektorem nadzoru budowlanego) stanu zachowania zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Instrumenty społeczne - edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego, profesjonalna (aktualizowana) informacja, współdziałanie z organizacjami społecznymi, związkami wyznaniowymi etc. Budowa produktu turystycznego w oparciu o zabytki, tradycyjne techniki budowlane, dziedzictwo niematerialne. Finansowanie działań (np. remontowych, promocyjnych) przy zabytkach zarówno wpisanych do rejestru jak i ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

10. KRYTERIA OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków burmistrz/prezydent **zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata** sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawienia go Radzie Miejskiej. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena stopnia realizacji gminnego programu uwzględniająca:

1. wykonanie zadań przyjętych do realizacji,
2. efektywność ich wykonania.

Za kryteria oceny realizacji programu opieki mogą służyć:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki przyjęte za miarodajne) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów;
- wartość finansowa zrealizowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- liczba powołanych parków kulturowych;
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego, stolarek itp.);
- liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy;
- liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych etc.;
- liczba opracowanych/wydanych wydawnictw/aplikacji mobilnych/stron www. (w tym folderów promocyjnych, przewodników, albumów, materiałów pokonferencyjnych etc.);
- liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej;
- ilość szkoleń (zewnętrznych i organizowanych przez samorząd Miasta Koszalin) lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- liczba przyjętych / zmienionych mpzp

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ochrona zabytków i opieka nad nimi jest ustawowym obowiązkiem państwa, samorządów i właścicieli zabytków. Tak więc do finansowania działań na rzecz utrzymania dziedzictwa kulturowego są zobowiązani wszyscy wymienieni.

Niżej przedstawiono przykładowe źródła pozyskania środków zewnętrznych i możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków publicznych.

Finanse publiczne - budżet państwa i budżety samorządów terytorialnych

Dotacje na ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane, oraz popularyzację zabytków przeznaczane z budżetu państwa i budżetów samorządów lokalnych, mogą być udzielane przez:

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz innych ministrów
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)
- Sejmik Województwa
- Radę Powiatu
- Radę Miasta/Gminy

Budżet Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy Ministra są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze i osoby fizyczne.

Rokrocznie MKiDN ogłasza programy, z których do zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami na terenie Gminy Połczyn-Zdrój można zaliczyć działania w ramach:

- Rozwój infrastruktury kultury
- Edukacja kulturalna i diagnoza kultury
- Dziedzictwo kulturowe - priorytety:
 - Priorytet "Ochrona zabytków"
 - Priorytet "Wspieranie działań muzealnych"
 - Priorytet „Kultura ludowa”
 - „Ochrona zabytków archeologicznych”
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dotacje na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są na podstawie ustaw (o ochronie zabytków.., o finansach publicznych..) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. dotacje na prace konserwatorskie i roboty budowlane...).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Zapisy aktów prawnych określają precyzyjnie katalog prac, które mogą być dofinansowane poprzez udzielenie dotacji celowej - są to prace zmierzające do zabezpieczenia, zachowania i utrwalania historycznej substancji zabytku. Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu

Dofinansowanie można uzyskać jedynie na zabytki wpisane do rejestru.

Zasadą ustawową udzielanych dotacji budżetowych jest współfinansowanie prac - dotacja z jednego źródła może być udzielana do wysokości 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac.

Ze środków budżetowych nie jest możliwe dofinansowanie prac nie dotyczących substancji zabytkowej i zabezpieczenia funkcjonowania obiektu (np. termomodernizacje, wymiana stolarek, wymiana posadzek, instalacja wodno-kanalizacyjne i in.)

Mecenate Państwa w dziedzinie kultury

Dotacje na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury stanowią jedną z kategorii dotacji celowych. Dotacje te mogą być udzielane jednostkom samorządu terytorialnego. Rozwinięcie przepisów ustawowych w odniesieniu do dotacji na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury, które mogą otrzymywać jednostki samorządu terytorialnego zawiera rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie zakresu zadań objętych mecenatem państwa w dziedzinie kultury, na które jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje, oraz sposobu i trybu przyznawania tych dotacji (Dz. U. poz. 737).

Zgodnie z przepisami tego rozporządzenia jednostki samorządu terytorialnego ubiegające się o dotację z budżetu państwa na zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury mogą otrzymywać te dotacje w zakresie zachowania, waloryzacji i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz budowy i modernizacji infrastruktury kulturalnej, w tym obiektów publicznych, w których prowadzona jest działalność kulturalna. Ponadto zgodnie z przepisami o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej dotacje celowe z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na zadania objęte mecenatem państwa, w tym dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji mogą otrzymywać organizacje pozarządowe prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje kultury, dla których organizatorami są jednostki samorządu terytorialnego, a także inne podmioty prowadzące działalność w obszarze kultury.

<http://www.mkidn.gov.pl/>

Źródło: (<http://www.sejm.gov.pl/>)

Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2010 r., Nr 80, poz. 526, z późn. zm.), art. 43, ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 r., poz. 406), art. 5 i art. 9.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Fundusz Kościelny

Na prace konserwatorskie i budowlane przy budowach sakralnych dodatkowym wsparciem finansowym mogą być środki pochodzące z budżetu państwa zgromadzone w Funduszu Kościelnym, usytuowanym w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Katalog prac objętych dofinansowaniem ograniczony jest do podstawowych prac budowlanych zabezpieczających, nie uwzględnia otoczenia, wystroju wnętrz, zabytków ruchomych będących wyposażeniem świątyni, jednak nie zawiera ograniczenia przedmiotowego: dotyczy wszystkich obiektów sakralnych, także tych, znajdujących się w ewidencji konserwatorskiej.
www.mswia.gov.pl

Budżet Województwa Zachodniopomorskiego

Samorząd Województwa Zachodniopomorskiego od 2007 roku wspiera właścicieli obiektów wpisanych do rejestru zabytków ustalając zasady realizacji zadań publicznych w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami pn. **„Dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub ujętym w gminnej ewidencji zabytków położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego”** (od 2018 r.) Kwota na dofinansowania w tym konkursie w 2019 r. wyniosła 1,6 mln złotych.

Uchwała określiła, iż z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego mogą być udzielane dotacje celowe na prace przy zabytku posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym, znaczenie posiada także kontynuacja prac. Dotacje udzielane są m.in.: na prace remontowo- konserwatorsko-budowlane, zakup materiałów, **dokumentacje**. Zasady udzielania dotacji, zawarte w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, terminy składania wniosków oraz warunki ubiegania się o środki, określone są w ogłoszeniach o konkursach i przyjętym regulaminie (ogłaszane na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego: www.bip.wzp.pl)

Budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (w części budżetu państwa w dyspozycji wojewody)

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, realizowane są – podobnie jak dotacje Ministra Kultury - na podstawie ustaw (*o ochronie zabytków...*, *o finansach publicznych...*) i aktów wykonawczych do nich (rozporządzeń – np. *dotacje na prace konserwatorskie... i roboty budowlane...*).

Katalog prac, na jakie można otrzymać dotację, obejmuje nakłady konieczne m.in. na sporządzanie ekspertyz, badań, programu konserwatorskiego, projektów budowlanych, zabezpieczanie obiektu, odnowienie i odtworzenie okładzin, tynków, okien, drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej, zakup materiałów budowlanych, wyeksponowanie oryginalnych elementów parku, wykonanie instalacji przeciwwłamaniowej, przeciwpożarowej i odgromowej.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023
--

Zadania publiczne

Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami i upowszechnienie wiedzy o zabytkach województwa zachodniopomorskiego realizowane jest przez WKZ, zgodnie z ustawą *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* oraz na podst. *ustawy o ochronie zabytków*. Corocznie ogłaszany jest otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w ustawie. Zadania publiczne mogą być realizowane w różnych formach, w szczególności poprzez:

- organizowanie festiwali, przeglądów, konkursów, konferencji, seminariów, szkoleń, spotkań, plenerów, warsztatów, kursów, wystaw i innych imprez;
- wydanie niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji, periodyków, książek - także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, katalogów, druków ulotnych;
- prowadzenie badań naukowych, prac studialnych, opracowanie ekspertyz technicznych;
- innych działań związanych z popularyzacją dziedzictwa kulturowego, jak np. oznakowanie szlaków turystycznych.

Dotacje z budżetu WKZ realizowane są w cyklu danego roku budżetowego, adekwatnie do wielkości przyznanych środków finansowych. WKZ corocznie ogłasza nabór wniosków w dwóch terminach: do końca lutego dla wniosków na prace planowane do wykonania w danym roku oraz do 30 czerwca na realizację refundacji poniesionych wcześniej (do 3 lat przed złożeniem wniosku) nakładów.

www.wkz.szczecin.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

W szczególnych projektach, możliwie jest pozyskanie środków z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace związane z ochroną krajobrazu, utrzymaniem i rewaloryzacją zabytkowych założeń zieleni (np. parków, cmentarzy), a także zabytkowych obiektów budowlanych powiązanych z zielenią. Dotyczy to inwestycji powiązanych np. z edukacją ekologiczną (ścieżki edukacyjno-przyrodnicze) czy ośrodkami dydaktyczno-naukowymi. Wśród kryteriów przyznawania środków nie ma ograniczenia dotyczącego wpisu obiektu czy zespołu do rejestru zabytków.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego⁵³

Szczegółowy opis priorytetowych na lata 2014 - 2020 (<http://www.bip.wzp.pl/>) dostarcza informacji dotyczących planowanych źródeł finansowania na zabytki i dziedzictwo kulturowe.

IV Priorytet: Naturalne otoczenie człowieka

Działanie: Dziedzictwo kulturowe

⁵³ Należy monitorować zmiany w obrębie powyższych Programów.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Realizacja prac konserwatorskich i restauratorskich, które przez zachowanie historycznej substancji zabytkowej przyczynia się do dostosowania obiektów do celów użytkowych oraz do ich udostępnienia mieszkańcom regionu i turystom. Działanie nakierowane jest na ochronę rodzimego dziedzictwa Pomorza Zachodniego, mającego wysoką wartość historyczną i kulturową, służyć ma zwiększeniu potencjału turystycznego regionu, zwiększeniu miejsc pracy.

Wspierane projekty z zakresu prac konserwatorskich i restauratorskich muszą stanowić element szerszej grupy – zespołu, w których poszczególne elementy łączy idea ochrony i popularyzacji rodzimego dziedzictwa kulturowego Pomorza Zachodniego.

Uprawnienie beneficjenci:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia oraz podmioty podległe jst;
- instytucje kultury
- organizacje pozarządowe
- kościoły i inne związki wyznaniowe
- przedsiębiorcy
- jednostki sektora finansów publicznych

Punkty informacyjne Funduszy Europejskich

Główny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Szczecinie

UMWZ ul. Kuśnierska 12 B, 70-536 Szczecin; gpi@wzp.pl

Lokalny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Koszalinie lpi@koszalin@wzp.pl

Budżety samorządów lokalnych – Gmina Połczyn-Zdrój

Działając na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawie o samorządzie gminnym, organy stanowiące samorządów lokalnych mają prawo udzielania dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na swoim terenie. Zasady udzielania w/w dotacji, są określane w podjętych przez rady uchwałach, tworzących prawo lokalne.

Gmina Połczyn-Zdrój planuje podjęcie uchwały, na mocy której możliwe będzie wspieranie prac remontowych i konserwatorskich dla właścicieli/użytkowników obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków) na swoim terenie (uoozionz z 2003 r. z późn. zmianami).

Gmina pomaga proboszczom/administratorom zabytków sakralnych w uzyskaniu dotacji na cele konserwacyjno-remontowe obiektów sakralnych ze źródeł zewnętrznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

KALENDARIUM

VII-VIII/IX w – rozległa osada wczesnośredniowieczna w płn części Połczyna – „Pluchenberg”, osady słowiańskie w rejonie Dębnicy.

IX w – gród obronny w Połczynie-Zdroju zlokalizowany przy szlaku handlowym, 2,7 km na południe od miasta, zespół osad otwartych na wschodnich krańcach obecnego miasta, w pobliżu rzeki Dębnicy.

X-XI w – przedlokacyjny organizm miejski (teren Starego Miasta w Połczynie-Zdroju).

XII/XIII w – Połczyn-Zdrój wchodzi w skład kasztelanii białogardzkiej.

XIII w – ekspansja brandenburska na ziemię pomiędzy Drawą a Gwdą; napływ osadników niemieckich – rody von Rahmel, von Borck, Zosenow, rozwijają się osady warowne.

1277 r. – Barnim I sprzedaje zachodnią część kasztelanii białogardzkiej biskupowi kamieńskiemu Henrykowi von Gleichen.

1280 r. – Brandenburczycy kupują ziemię świdwińską.

Ok. 1290 r. – z inicjatywy księcia Bogusława IV rozpoczęto budowę zamku w Połczynie.

1304 r. – pierwsza wzmianka o miejscowości – Poltsin.

Po 1319 r. – po bezpotomnej śmierci margrabii Waldemara, sprawującego władzę w Nowej Marchii, Wacław IV, książę pomorski przekazuje Połczyn Hasso von Wedel, w nagrodę za poparcie jego starań o objęcie zwierzchnictwa nad Nową Marchią.

1326 r. – śmierć Wacława IV, Ludwik Bawarski z Wittelsbachów, władcą Nowej Marchii – podjęcie akcji kolonizacyjnej na Pomorzu Zachodnim, ród von Wedel, właściciele Połczyna, wiążą się z margrabią brandenburskim.

1335 r. – **lokacja miasta na prawie brandenburskim** – Połczyn otrzymał prawa miejskie od rodu von Wedel – dokument lokacyjny nie zachował się.

1337 r. – traktat lenny między Hasso Rudym von Wedel a margrabią Ludwikiem Wittelsbachem, współwłaścicielem miasta był Henning von Wedel, któremu margrabia Ludwik w dokumencie sporządzonym 15 września 1337 r. gwarantował poparcie w walce o Pełczyce.

Miasto zostało otoczone palisadą i wałem ziemnym wraz z rowami obronnymi, Brama Wardyńska od północy i Ogartowska od wschodu, w centrum miasta znajdował się rynek z ratuszem, w pobliżu kwartał z kościołem NMP, w mieście działały cechy i rada miejska, wybierana przez mieszkańców i zatwierdzana przez właściciela, ława sądownicza, ale poważniejsze przestępstwa sędzono w zamku. Herbem miasta był fragment winnicy z trzema krzewami winnej latorośli i winogronami (odniesienie do winnicy założonej przez Hasso Rudego na stokach doliny Wogry).

1348 r. – zamieszki w Połczynie spowodowane nadmiernym uciskiem fiskalnym.

1351 r. – dżuma w Połczynie.

1355 r. – zamieszki w Połczynie.

18 marca 1363 r. – układ w Norymberdze – przekazanie prawa do dziedziczenia Marchii Brandenburskiej Luksemburgom.

1365 r. – bezpotomna śmierć Ludwika Wittelsbacha. Karol IV sprawuje rządy w Marchii Brandenburskiej, eksploatacja ekonomiczna budzi opór rodów pomorskich, które szukają sprzymierzeńców po polskiej stronie. Hasso von Wedel również oddaje się pod opiekę króla polskiego.

1367 r. – walki polsko-brandenburskie.

1368 r. – **układ w Drawsku** – Polska odzyskuje ziemię walecką, Drahim i Czaplunek.

1373 r. – po śmierci Kazimierza Wielkiego Marchia Brandenburska zostaje włączona do Cesarstwa Luksemburgów.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

1374 r. - zmiana stosunków własnościowych w Połczynie – panowie von Wedel sprzedają miasto rycerzowi Gerdowi von Manteuffel z Białogardu, okres prosperity.

1377 r. - nowe podatki, w Nowej Marchii rody rycerskie podejmują wyprawy łupieskie na terytorium polskie jak również napadają na rycerzy wspomagających Zakon Krzyżacki, prawdopodobnie w porozumieniu z książętami pomorskimi wspierającymi króla Władysława Jagiełłę w walce z Krzyżakami.

1389 r. – pierwsza wzmianka o kościele w Połczynie.

1402 r. - Zakon Krzyżacki kupuje Nową Marchię od Zygmunta Luksemburczyka, co wiązało się z pogorszeniem sytuacji mieszczan półczyńskich, ograniczenie wolności obywatelskich, nowe podatki

XV w. - działalność rycerzy-rozbójników, wspierających Władysława Jagiełłę w walce z Zakonem, von Wedlowie należeli do stronników Jagiełły, podobnie jak Borckowie, Arnold von Wolde.

1407 r – potyczki zbrojne z Krzyżakami na terenie Nowej Marchii, wyprawy odwetowe oddziałów polskich na pogranicze polsko-marchijskie.

1409-1411 r. wielka wojna Polski z Zakonem, nie przyniosła wymiernych korzyści –pogranicze polsko-marchijskie nadal terenem najazdów rycerstwa pomorskiego oraz wojsk polskich, mieszczanie okolicznych grodów sami muszą bronić miast.

1422 r – spór o Drahim, zajęty przez drawskich mieszczan, przyczyną wypowiedzenia wojny Zakonowi przez Polskę, mimo pokoju zawartego w Melniku wojny polsko-krzyżackie trwały nadal.

1433 r.- Czesi zajmują Nową Marchię wspierani przez oddziały rycerstwa wielkopolskiego i księcia śląskiego Bogusława X.

9 czerwca 1433 r. komtur gdański splądrował i spalił Połczyn – w odwecie panowie z Połczyna prowadzili długoletnie wojny z Krzyżakami

1454 r – powstanie w Prusach, w Drawsku zebrali się stany, aby zdecydować o przyłączeniu się do buntu. Krzyżacy oddają Nową Marchię w zastaw elektorowi brandenburskiemu

1454-1466r – wojna trzynastoletnia, pogranicze w ogniu – Eggerd von Manteuffel zyskuje sławę „największego rozbójnika w kraju”.

Połczyn zostaje administracyjnie podporządkowany wójtowi świdwińskiemu, Dionizemu von Osten, którego ustanowił elektor brandenburski Fryderyk II.

14 marca 1469 r. – Bogusław X odnawia traktat lenny panów na Połczynie nadając im część zamku i miasta oraz to, co posiadali w okolicznych wioskach.

Panowie von Manteuffel rozwijają produkcję rolną a Połczyn przeżywa okres prosperity – rozwój handlu i rzemiosła.

1500 r. – pożar zniszczył miasto (spłonął kościół oraz młyn miejski).

Kurt von Manteuffel rozbudował południowe skrzydło zamku, założył huty szkła w Lipnie, Kłokowie i Kłokówku.

1515 r. – Połczyn otrzymuje prawo lubeckie (korzystniejsze dla mieszczan) i nowy herb – do dotychczasowego herbu miasta Kurt v. Manteuffel dodał swój herb rodzinny, w mieście rozwija się warzelnictwo piwa, sukiennictwo, krawiectwo i szewstwo.

1529 r. – zaraza w Połczynie.

1545 r. – reformacja w Połczynie (po śmierci biskupa Erazma von Manteuffel, który został pochowany w krypcie półczyńskiego kościoła).

3. września 1559 r. – traktat w Połczynie – układ graniczny między Królestwem Polskim a książętami pomorskimi. Na mocy traktatu granica biegła od Kluczewa wzdłuż Drawy, do Polski należały wsie: Nowe Worowo, Kluczewo i Popielewo, jeziora Głębokie, Długie i Okrągłe. Linia Połczyńsko-lipieńska rodu von Manteuffel prowokuje starcia na granicy rywalizując z Manteufflami z Popielewa. Ci ostatni oddają się w lenną opiekę króla polskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

1574 r. – pożar miasta.

1581 r. – szkoła miejska w dobudowanej części ratusza.

1587 r. – najazd na Kluczewo oddziału dowodzonego przez Manteufflów z Połczyna i Lipia.

1592 r. – książę nadaje miastu przywilej jarmarku.

1601 r. w czasie pożaru spłonęły niemal wszystkie zabudowania.

1618 -1648 – wojna trzydziestoletnia, w Połczynie stacjonują wojska cesarskie, kontrybucje, miasto popada w nędzę.

1631 r. – wojska szwedzkie stacjonują w Połczynie, kontrybucje.

1635 r. – wojska szwedzkie splądrowały miasto, zniszczono zamek połczyński, z kościoła wywieziono naczynia liturgiczne. Połczyn wyludniony.

1645 -1668 r. – procesy o czary w Połczynie.

1654 r. – Asmus von Manteuffel sprzedaje miasto i zamek Jakubowi von Krockow, landratowi dystryktu połczyńskiego, utworzonego po zakończeniu wojny trzydziestoletniej.

1655 r. pożar - spłonęła najzamożniejsza część miasta.

1670 r. kolejny pożar niszczy pozostałą część miasta.

1671 r. gradobicie.

1688 r. miejscowy pastor Joachim Titel odkrywa źródła wody mineralnej.

1703 r. linia pocztowa Szczecinek-Białogard – Karlino.

1705 r. pierwszy dom zdrojowy wybudowany przez Jakuba von Krockow juniora.

1705 r. – pożar niszczy całe miasto (ocalał ratusz i kościół).

1712 r. – z uzdrowiska w Połczynie skorzystał książę Ferdynand z Kurlandii, do Połczyna przybył pierwszy lekarz zdrojowy z Drawska Pomorskiego.

1712 - 1715 r. – drugi dom zdrojowy „Halbe Mond”(cztery izby).

Ok 1740 r. – powstają kolejne dwa domy zdrojowe – Langen Haus (12 pokoi).

Ok. 1744 r. – budowa nowego ratusza.

1745 r. – powódź w Połczynie, zniszczenie folusza.

1747 r. – Ferdynand II pozwala kuracjom z terenu Polski na praktyki religijne podczas pobytu kuracyjnego w Połczynie.

1756-1763 – wojna trzydziestoletnia – dewastacja zabudowań uzdrowiskowych.

1759 r. - w Połczynie kwateruje oddział wojska polskiego.

1760 r. – regiment rosyjski napadł na miasto grabiąc je i paląc, nałożono kontrybucje.

1770-72 - przebudowa i rozbudowa połczyńskiego zamku.

1773 r. - pierwsze reklamy połczyńskich uzdrowisk i właściwości leczniczych wód połczyńskich

1774 r. – melioracja gruntów wokół pałacu.

1775 r. – powstaje „Nowy Dom”, zabudowania uzdrowiskowe odbudowano częściowo za dotacje państwowe, w uzdrowisko inwestowali mieszcianie i magistrat, w mieście rozwija się browarnictwo (w mieście działa 57 gorzelników i 12 browarników), tkactwo, szewstwo i krawiectwo.

Po 1784 r. - przekazanie władz sądowniczej magistratowi miasta, likwidacja prywatnego sądu zamkowego.

1785 r. – Połczyn otrzymuje połączenie pocztowe.

1791 r. – powstaje służba pożarnicza w mieście.

1799 r. – w Połczynie funkcjonuje pięć domów uzdrowiskowych, są apartamenty, kręgielnia, duża stajnia, wozownia i piekarnia.

1806-1813 – wojny napoleońskie wymusiły konieczność reform wewnętrznych w Prusach.

1808 r. - nowa ordynacja miejska dla Połczyna, wybory do rady miejskiej, i powołanie magistratu na czele którego stał burmistrz, mający do pomocy podskarbiego i 4 członków. Powołanie sądu ziemskiego i miejskiego w Połczynie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

W Borkowie z inicjatywy Filipa von Brocke powstaje Luisenbad, kolejny dzierżawca kurortu hrabina Henckel popadła w długi i wraz z wyposażeniem domów zdrojowych wyjechała do Berlina. Miasto przejęło kurort.

1810 r. – w Połczynie powstaje Bractwo Kurkowe

1815 r. - nowy podział administracyjny – Połczyn znalazł się w powiecie białogardzkim, w rejencji koszalińskiej w prowincji Pomorze Zachodnie, na cele powiatu stał landrat posiadający uprawnienia władz policyjnej. Landrat kierował wszelkimi sprawami oświatowymi, komunalnymi, gospodarczymi i sądowno-administracyjnymi.

1818 r. - Albertyna von Brocke zostaje właścicielką kurortu i buduje „Dom Towarzyski” z Salą lustrzaną na miejscu „Halbe Mond”, a w Międzyborzu tzw „ **Czerwony Dom**”.

1824 r. – powstaje browar H. Fuhrmanna, zmodernizowany w 1852 r. przez Carla Fuhrmanna, działają gorzelnie.

Ok. **1830 r.** – **powstaje park zdrojowy z ośrodkiem teatralnym i koncertowym.**

1834 r. – reforma szkolnictwa Pestalozziego, rozwój szkolnictwa – od 1824 r, szkoła dla społeczności żydowskiej.

1836-1839 r. – melioracja bagien na południe od miasta – rozwój uzdrowiska – wytyczono teren parku zdrojowego.

1837 r. – nowy budynek szkoły podstawowej.

1847 r. – „wojna kartoflowa” - wystąpienia najuboższych mieszkańców Połczyna, na czele których stanął przewodniczący rady Miejskiej Janstch, stłumione przez landrata.

1846-1848 – przebudowa dawnego traktu pocztowego ze Świdwina przez Połczyn do Szczecinka.

1849 r. – zlikwidowano sąd zamkowy w Połczynie, powołano państwowy sąd powiatowy w Białogardzie z filią w Połczynie.

Ok. **1850 r.** – w mieście działa 12 cechów różnych specjalności, obok przeżywającego kryzys cechu sukienników cechy stolarzy, garbarzy, kowali ślusarzy, bednarzy i kołodziejów, młynarzy, krawców, szewców, piekarzy, siodlarzy, kuśnierzy oraz cech ceglarzy.

Na trasie Szczecinek-Połczyn-Świdwin-Stargard kursują dylżanse dwa razy dziennie.

1852 r. - wmurowanie kamienia węgielnego pod szpital szarytek, który oddano do użytku w 1855 r. – od 1860 r. przekazany zakonowi Joannitów, rozbudowany na szpital i przytułek dla ubogich (Johanniterhospitz).

1853 r. – sukiennicy budują nowy folusz (maszyna parowa), powstaje fabryka likierów.

Od 1855 r. - dr Lehmann wprowadza kąpiele borowinowe w terapii.

1862 r. - w mieście działają dwa młyny zbożowe.

1864 r. – droga Stare Drawsko-Połczyn przez dolinę Pięciu Jezior

1865 r. – miasto rozwija się dynamicznie, zamieszkuje je 4371 mieszkańców, którzy modernizują swoje zakłady i warsztaty.

1866 r. – telegraf w Połczynie, miasto wydaje gazetę („Połczyński Poślaniec”, następnie „Gazeta Połczyńska”.

Powstaje sanatorium Friedrich-Wilhelm Bad.

1867 r. – oddanie do użytku nowej szkoły przy szosie białogardzkiej.

1874 r. - powstaje Marien und das Victoriabad.

1875 r. – szkoła zawodowa – przysposobienia rzemiosła.

1879 r. – ukończono drogę Tychowo-Połczyn.

1885 r. – droga Drawsko-Połczyn.

W Połczynie powstaje związek gimnastyczny.

1889 r. – rozpoczęto budowę linii kolejowej Połczyn-Świdwin, oddawana do użytku odcinkami Redło-Połczyn, Połczyn –Grzmiąca 1903 r. i Połczyn-Złocieniec.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

1894-1896 r. - powstaje sanatorium „Podhale” (56 pokoi i 35 łazienek” i sanatorium „Gryf”, rozbudowane ok 1912 r.

1897 r. - bezpośrednio połączenie kolejowe ze Świdwinem.

1900 r. - oddano elektrownię w Połczynie.

1907 r. - oddano do użytku dworzec kolejowy w Połczynie.

1908 r. – utworzenie gimnazjum prorealnego, przekształconego od 1918 r. w szkołę średnią

Powstaje sanatorium Borkowo, od 1930 r. własność prywatna dr Petzel.

1914-1918 - domy zdrojowe szpitalami wojskowymi, liczba pacjentów i rekonwalescentów wyniosła ponad 6 tysięcy.

1923/1924 wzrost produkcji przemysłowo-rzemieślniczej oraz handlu – w Połczynie działa 10 zakładów przemysłowych

Lata 20-te XX w. – rozbudowa sieci drogowej - regularne kursy autobusowe do Czaplinka, Białogardu, Drawska i Tychowa.

3 września 1926 r. - dekret ministerialny zmienia nazwę miasta na Bad Polzin – ożywienie ruchu turystycznego i kuracyjnego – w Połczynie przebywało 11339 kuracjuszy i wczasowiczów.

1933 r. – wystąpienia antyżydowskie w Połczynie-Zdroju.

1938 9/10 listopada – Noc Kryształowa – dr Leon Lewy zostaje zastrzelony przez „niezidentyfikowanych sprawców”.

1939 r – Połczyn kwaterą główną Grupy Armii „Północ”

4/5 marca 1945 r. - do miasta wkraczą oddziały Wojska Polskiego i Armii Czerwonej.

28 marca 1945 r. - pierwszym burmistrzem Połczyna-Zdroju zostaje kapitan Otto Benedykt Polak, jeniec Oflagu.

11 kwietnia 1945 r. - zostaje uruchomiony urząd pocztowy, na teren miasta i Gminy przybywają osadnicy polscy, powstaje Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska.

3 czerwca 1945 r. – powołano zarząd Państwowych Uzdrawisk Pomorza.

Zachodniego, w Połczynie-Zdroju powstaje Dyrekcja Państwowych Zakładów Zdrojowych.

6 sierpnia 1945 r. Borkowo rozpoczyna działalność, zatwierdzenie statutu uzdrowiska

30 sierpnia 1945 r. – powołanie Polskiej Komendy Wojennej – konflikt z dowódcami wojsk radzieckich okupującymi majątki i sanatoria Połczyna –Zdroju.

15 lutego 1946 r. – Armia Czerwona przekazuje władzom polskim browar.

17 sierpnia 1946 r. – pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej Połczyna-Zdroju.

Luży – kwiecień 1947 r. – władze polskie odzyskują sanatorium „Podhale” i „Gryf”, wysiedlenia Niemców, żołnierze radzieccy opuszczają Połczyn-Zdrój.

Ok 1950 r. - powstają Połczyńskie Zakłady Piwowarsko-Słodowe złożone z browaru w Połczynie-Zdroju, Szczecinku oraz rozlewni piwa w Świdwinie, Czaplinku, Wałczu i Człuchowie Działo Fabryka Maszyn i Urządzeń Przemysłu Spożywczego „Spomasz” – od 1967 r. produkująca detale okrętowe.

20 kwietnia 1950 r. – piorun uderzył w wieżę kościelną, która sptonęła.

Lata 50-te i 60-te XX w. - remonty obiektów uzdrowiskowych, nawiązanie współpracy z Akademią Medyczną w Gdańsku – specjalizacja poszczególnych sanatoriów – uzdrowisko staje się największym pracodawcą w Połczynie-Zdroju a miasto centrum leczenia chorób kobiecych, reumatycznych i ortopedii. Sanatoria stopniową są przekształcane w specjalistyczne placówki szpitalne.

1964 r. – odkrycie nowych źródeł solankowych, kąpiele solankowe od 1965 r.

Powstaje Rozlewnia Wód Mineralnych „Połczynianka”

1967 r. – I Festiwal Muzyki i Piosenki Żołnierskiej w Połczynie-Zdroju, zorganizowany przy współpracy z Połczyńskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

27 stycznia 1972 r. - Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie Połczyn-Zdrój zyskuje status uzdrowiska.

1982 r. – odbudowano wieżę kościoła parafialnego, zakończono prace dekararskie.

1984 -1987 r. – remont kapitalny kościoła NMP.

1989 r. – przekształcenia gospodarczo-polityczne, uzdrowisko poszerza ofertę.

1989-1990 - rewitalizacja parku – odtworzenie alejek, melioracja, nowe nasadzenia.

1995 r. – w Połczynie-Zdroju powstaje Pomorskie Centrum Osteoporozy i Mammografii.

1996 r. – w wyremontowanym sanatorium „Irena” powstaje Centrum Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym.

1996 - 2001 – gazyfikacja miasta i gminy.

1997- 1998 – odtworzenie stawów na terenie parku.

2005 – 2008 – rewitalizacja półczyńskiej Starówki – modernizacja nawierzchni ulic, remonty kamienic.

2005-2010 – realizacja projektu zintegrowana gospodarka wodno-ściekowa w Dorzeczu Parsęty.

2009 – 2010 - kolejny etap rewitalizacji parku zdrojowego, wymiana nawierzchni alejek, bieżąca konserwacja drzewostanu i małej architektury, planowana modernizacja zdroju „Joasia” oraz realizacja obiektów małej architektury w angielskiej części parku.

2010-2012 – III etap rewitalizacji półczyńskiej Starówki - w tym Zamku w Połczynie-Zdroju, planowane są kolejne etapy rewitalizacji kamienic zlokalizowanych na terenie Starego Miasta.

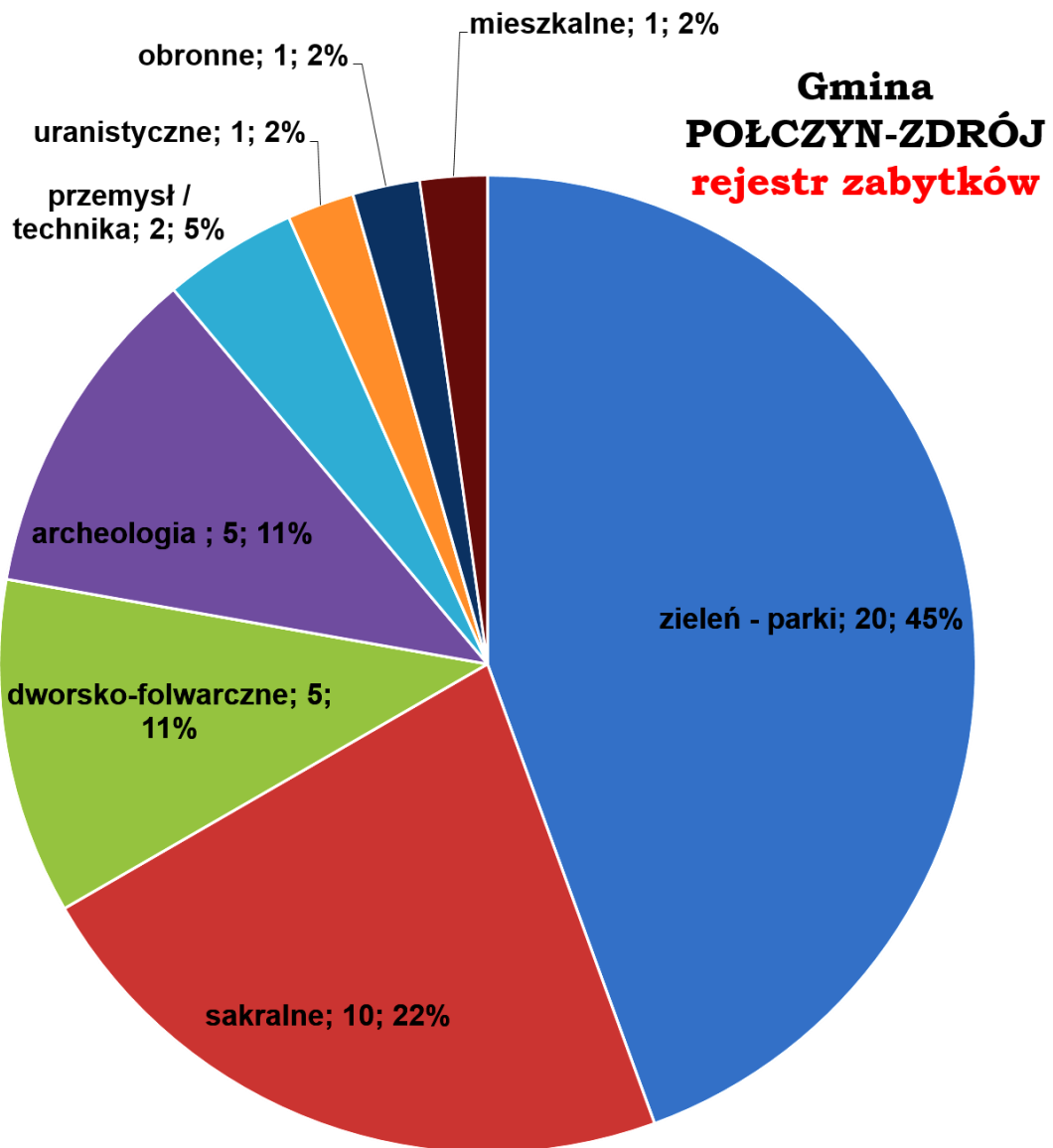
2010 r. - Ministerstwo Skarbu Państwa podpisało umowę sprzedaży 1.600.621 akcji spółki: Uzdrowisko Połczyn S.A. z siedzibą w Połczynie Zdroju stanowiących 89,91% kapitału zakładowego spółki, na rzecz KGHM i Fundusz Inwestycyjny Zamkniętych Aktywów Niepublicznych z siedzibą we Wrocławiu.

2013 r. - odkup akcji od pracowników spółki przez KGHM i Fundusz Inwestycyjny Zamkniętych Aktywów Niepublicznych kończy proces prywatyzacji uzdrowiska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Załącznik nr 1

Gmina i Miasto Połczyn-Zdrój

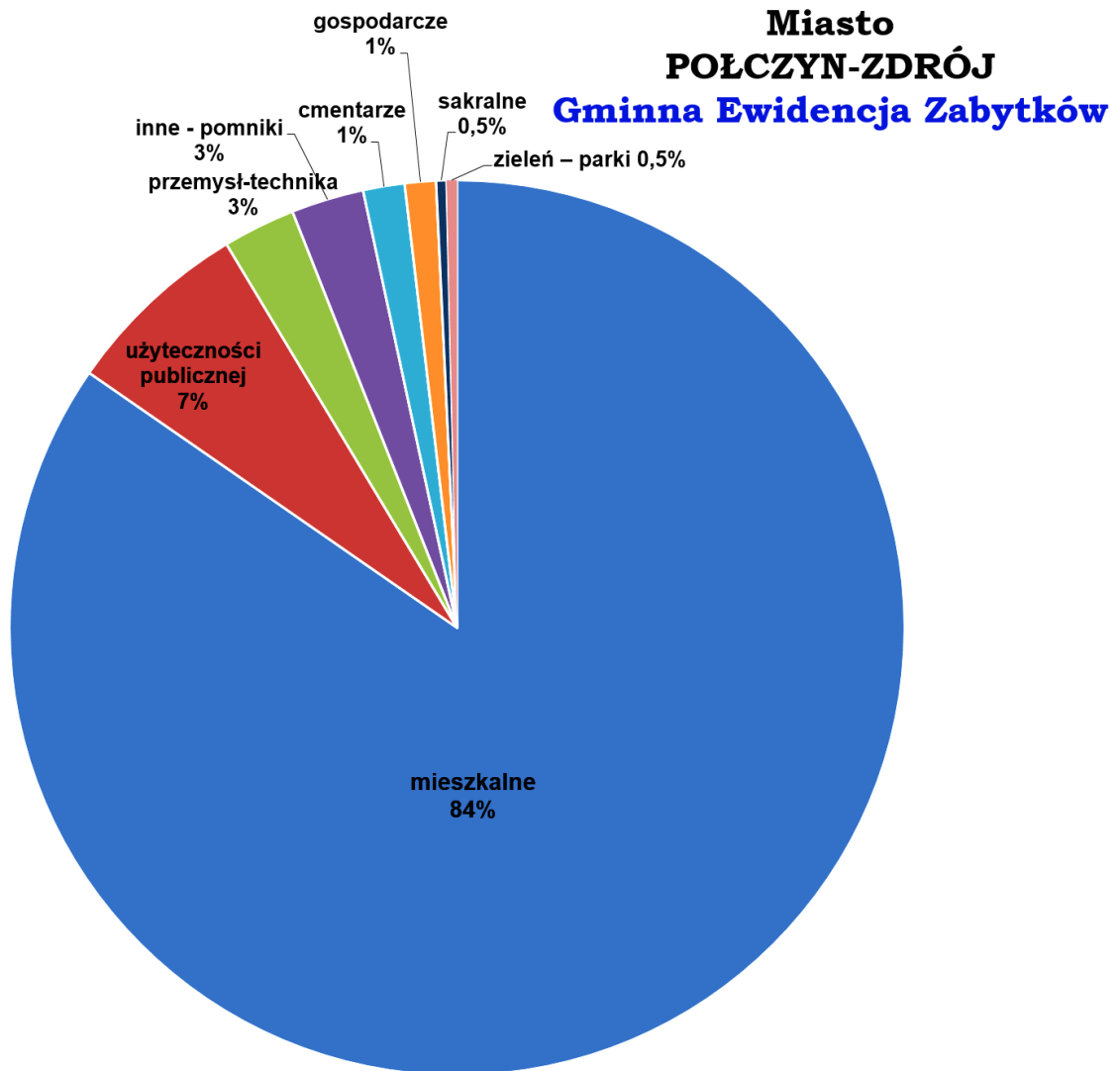
REJESTR ZABYTKÓW
ZABYTKI NIERUCHOME

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Załącznik nr 2A

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW - Miasto Połczyn-Zdrój

ZABYTKI NIERUCHOME

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYŃ-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Wykaz obiektów na postawie:

Zarządzenia Nr 155/Z/2014 Burmistrza Połczyna Zdroju z dnia 29 października 2014 roku, w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Połczyn-Zdrój

oraz Uchwały Nr XVI/141/2016 Rady miejskiej w Połczynie-Zdroju, z dnia 20 stycznia 2016 roku, w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Połczyn-Zdrój.

Wykaz obejmuje obiekty wpisane do rejestru zabytków, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zaproponowane przez Burmistrza do gminnej ewidencji zabytków.

LEGENDA:

kolor czerwony - rejestr zabytków

kolor niebieski - wojewódzka ewidencja zabytków

kolor czarny - inne obiekty gminnej ewidencji zabytków (zaproponowane przez burmistrza)

wyróżnienie żółte - obiekty wyłączone z gminnej ewidencji zabytków (2014 r.)

Lp.	ULICA	OBIEKT	ADRES	SYMBOL KARTY	NUMER KARTY	Weryfikacja 2013
a.		Układ urbanistyczny staromiejski		B	501	
b.		Park Zdrojowy		D	502	2 str
1.	ul. Browarna	Dom	17	A	503	
2.	ul. Chopina	Dom	1	A	504	
		Dom	3	A	505	
		Dom	9	A	506	
3.	ul. Chrobrego	Dom	1	A	507	
		Dom	3	A	508	
		Dom	5	A	509	
		Dom	8	A	510	
		Dom	10	A	511	Wyłączony
		Dom	12	A	512	
		Dom	13	A	513	
		Dom	14	A	514	
		Dom	16	A	515	
		Dom	20	A	516	Wyłączony
		Dom w zagrodzie	21	A	517	
		Dom	22	A	518	
		Dom	28	A	519	
		Dom	32	A	520	
		Dom w zespole	42-42a, 44-44a	A	521	
		Most drogowy		A	522	
4.	ul. Demokracji	Dom	2	A	523	
5.	ul. Dolna	Dom	8	A	524	
		Dom	9a	A	525	Wyłączony
		Dom	11	A	526	Wyłączony

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	13	A	527	
		Dom	15	A	528	
		Dom	21	A	529	
		Dom	23	A	530	
		Dom	25	A	531	
		Most drogowy		A	532	
6.	ul. Grunwaldzka	Dom	1	A	533	
		Dom	2 - 2a	A	534	
		Dom	3	A	535	
		Dom	4	A	536	
		Dom	6	A	537	
		Dom	8	A	538	
		Dom	10	A	539	
		Dom	12-14	A	540	
		Dom	13	A	541	
		Dom	14	A	542	
		Dom	15	A	543	
		Dom	16	A	544	
		Dom	17	A	545	
		Dom	18	A	546	
		Dom	20	A	547	
		Dom	21	A	548	
		Dom	22	A	549	
		Dom	23	A	550	
		Dom	24	A	551	
		Pocztą	27	A	552	2 str
		Dom	29	A	553	
		Dom	30	A	554	
		Oficyna ob. dom	30a			
		Dom	31	A	555	
		Dom	32	A	556	
		Dom, ob. wypoczynkowy	33	A	557	
		Szkoła, ob. podstawowa	34	A	558	2 str
		Sala sportowa	34	A	559	
		Dom	35	A	560	
		Dom	37	A	561	2 str
		Dom	38	A	562	
		Dom	40	A	563	2 str

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	42	A	564	
		Dom	44	A	565	
		Pomnik Mickiewicza	44	A	566	
7.	Gwardii Ludowej	Dom	1	A	567	
		Dom	2	A	568	
		Dom	3	A	569	
		Szpital - zespół	5	A	570	2 str
8.	ul. Kilińskiego	Dom	1	A	571	
		Dom	2	A	572	
		Dom	3	A	573	
9.	ul. Kolejowa	Dworzec kolejowy	1	A	574	Wyłączony
		Dom w zespole	12	A	575	
		Dom w zespole	14	A	576	
		Dom w zespole	16	A	577	
		Dom w zespole	18	A	578	
		Dom w zespole	22	A	579	
		Dom w zespole	b. nr 2	A	580	Wyłączony
		Budynki kolejowe gosp. – zespół	b. nr	A	581	Wyłączony
10.	ul. Koszalińska	Dom	1	A	582	
		Dom	3	A	583	Wyłączony
		Dom	4	A	584	
		Młyn zespół	5	A	585	
11.	ul. Kościuszki	Dom	3	A	586	Wyłączony
		Dom	4	A	587	
		Dom	5	A	588	
12.	ul. Krucza	Dom	2	A	589	
		Dom	4	A	590	2 str
13.	ul. Mariacka	Dom	1	A	591	
		Dom	1a	A	592	
		Kościół	4	A		
		Dom	5	A	593	
		Dom	6	A	594	
		Dom	7	A	595	
		Dom	8	A	596	
		Dom	9	A	597	
		Dom	11	A	598	
14.	ul. Mickiewicza	Dom	1	A	599	
		Dom	3	A	600	
		Dom	5	A	601	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	8	A	602	Wyłączony
		Dom	12	A	603	Wyłączony
		Dom	14	A	604	Wyłączony
15.	ul. Mieszka I	Dom - zespół	2,6,8,9,11, 13	A	605	
	ul. Mieszka I		2			
	ul. Mieszka I		4			
16.	ul. Miodowa	Dom - zespół	1, 3, 5,7,9	A	606	
		Dom	4	A	607	
		Dom	10, 12	A	608	
17.	ul. Młyńska	Dom	1	A	609	
		Dom	3	A	610	Wyłączony
		Dom	7-9	A	611	Wyłączony
		Dom	11	A	612	
		Cmentarz żydowski		C	613	
18.	ul. Moniuszki	Dom	1	A	614	
		Dom	2	A	615	
		Dom	3	A	616	Wyłączony
		Dom	6	A	617	
		Dom	8	A	618	
19.	ul. Nowa	Dom	5	A	619	
		Dom	13	A	620	Wyłączony
20.	ul. Ogrodowa	Dom	1	A	621	
		Dom	1a	A	622	
		Dom	2	A	623	
		Dom	3	A	624	Wyłączony
21.	ul. Okrzei	Dom	2	A	625	
		Dom	3	A	626	
		Dom	4, 4a	A	627	
		Dom	5	A	628	
22.	pl. Orła Białego	Dom	1	A	629	
23.	ul. Parkowa	Dom sanatoryjny	1	A	630	2 str
		Kawiarnia	2	A	631	
24.	ul. Piwna	Dom	1	A	632	
		Dom	1 a	A	633	
		Dom	4	A	634	Wyłączony
		Dom	5	A	635	
		Szpital, ob. szkoła	6	A	636	
		Mleczarnia	7	A	637	Wyłączony
		Dom	9	A	638	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Browar - zespół	10	A	639	2 str
		Cmentarz komunalny		C	640	2 str
	Cmentarz komunalny	Kaplica cmentarna		A	641	2 str
	Cmentarz komunalny	Upamiętnienie, I wojny światowej	Kwatera pamięci	A	642	
	Cmentarz komunalny	Upamiętnienie dawnych mieszkańców	Kwatera pamięci	A	643	
	Cmentarz komunalny	Pomnik katyński	Kwatera pamięci	A	644	
	Cmentarz komunalny	Pomnik sybiraków	Kwatera pamięci	A	645	
	Cmentarz komunalny	Pomnik napoleoński	Kwatera napoleońska	A	646	
	Cmentarz komunalny	Głaz Tałdykina		A	647	
25.	ul. Powstańców Warszawskich	Dom w zagrodzie	3	A	648	Wyłączony
		Dom	4, 4a	A	649	
		Dom	8	A	650	
		Dom	10	A	651	
		Dom	12	A	652	
		Dom	14	A	653	
		Dom	16	A	654	
		Dom	18	A	655	
		Dom	20	A	656	Wyłączony
		Dom	22	A	657	
26.	ul. Reymonta	Dom – zespół	1, 3, 5	A	658	
27.	ul. Rynekowa	Dom	4	A	659	
		Dom	6	A	660	
		Dom	8	A	661	
		Dom	12	A	662	
28.	ul. Sobieskiego	Dom	2	A	663	
		Dom	3	A	664	
		Dom	4	A	665	
		Dom	5	A	666	
		Dom	6	A	667	
		Dom	7	A	668	Wyłączony
		Dom	8	A	669	
		Dom	9	A	670	Wyłączony
		Pensjonat Skaut	11			
		Dom uzdrowiskowy Borkowo	13	A	671	2 str

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Trafostacja		A	672	Wyłączony
		Park sanatorium Borkowo	Włączyć do Parku Zdrojowego	D	673	
29.	ul. Solankowa	Dom	1	A	674	Wyłączony
		Dom	2	A	675	
		Dom	3	A	676	
		Dom	5	A	677	
		Dom	5a			
		Dom	5b	A	678	Wyłączony
		Dom sanatoryjny „Podhale”	6	A	679	2 str
		Dom sanatoryjny „Gryf”	8	A	680	2 str
		Dom sanatoryjny „Gryf II,, (Rudolfbau)	8			2 str
		Willi lekarzy – kawiarnia	8			
		Dom	8a	A	681	Wyłączony
		Dom "Hopferówka"	8b	A	682	
		Dom, willa Radość	9	A	683	2 str
		Dom sanatoryjny Radość II	11	A	684	2 str
		Szalet	b.nr	A	685	Wyłączony
		Dom, willa (b n r)	10	A	686	
30.	ul. Sportowa	Dom	7	A	687	Wyłączony
31.	ul. Słazica	Dom	1	A	688	
		Dom	3	A	689	2 str
		Dom	5	A	690	
		Dom	7	A	691	
		Dom	8	A	692	
		Dom	9	A	693	
		Dom	11	A	694	
		Dom	13	A	695	
	ul. Słazica	Cmentarz d. ewangelicki	Dz.442	C	801	
32.	ul. Świerczewskiego	Dom	1	A	696	
		Dom	2a	A	697	
		Dom	5	A	698	
		Dom	6-6a	A	699	
		Dom	7	A	700	
		Dom	8	A	701	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	10	A	702	
		Dom	12	A	703	
33.	ul. Targowa	Dom	1	A	704	
		Dom	1a	A	705	
		Dom	3	A	706	
		Dom	6	A	707	
		Dom	7	A	708	
		Dom	8	A	709	
		Dom	12	A	710	
		Dom	20	A	711	
34.	ul. Traugutta	Dom, zespół	1-10, 11-20, 21-30	A	712	
		Dom, zespół	11-20			
		Dom, zespół	21-30			
		Dom, zespół	44, 46, 47	A	713	
		Dom	72-81	A	714	
		Dom, zespół	82, 83, 84	A	715	
35.	ul. Warszawska	Dom	9	A	716	
		Dom	15	A	717	
		Dom	17	A	718	
		Dom	21	A	719	
		Dom	23	A	720	
		Dom	25	A	721	
		Dom	30	A	722	
		Dom	43	A	723	
36.	ul. Wiejska	Dom	1	A	724	
		Dom	5	A	725	
		Dom	7	A	726	
		Dom	9	A	727	
		Dom	10	A	728	
		Dom	11	A	729	
		Dom	12	A	730	
		Dom	14	A	731	Wyłączony
37.	ul. Wilcza	Dom	4	A	732	
38.	ul. Wojska Polskiego	Dom	4	A	733	
	ul. 15 Grudnia	Upamiętnienie - sgraffito	4	A	734	Wyłączony
		Dom	6	A	735	
		Dom	8	A	736	
		Dom	10	A	737	

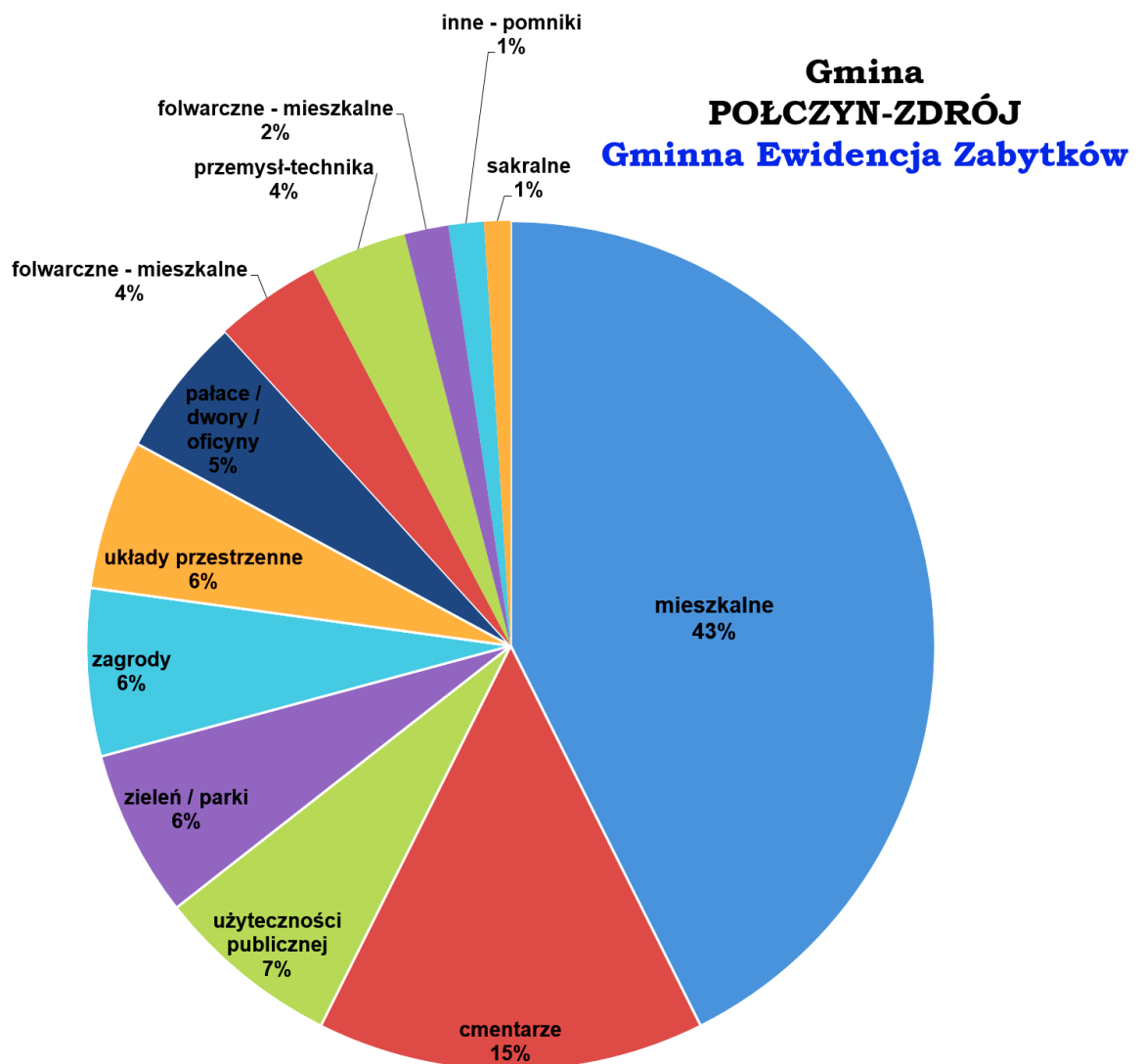
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	12	A	738	
		Dom	14	A	739	
		Dom	16	A	740	
		Dom	18	A	741	
		Dom	30	A	742	
		Bud. użyt. Publicznej, Dom Kultury	54	A	743	
		Dom, zespół	56, 58, 60	A	744	
39.	pl. Wolności	Dom	1	A	745	
		Dom	2	A	746	
		Dom, Urząd Miasta	3-4	A	747	
		Dom	5	A	748	
		Dom	6	A	749	
		Dom	7	A	750	
		Dom	8-9	A	751	2 str
		Dom	9			
		Dom	10	A	752	
		Ratusz, USC	11	A	753	
40.	ul. Zamkowa	Dom	1	A	754	
		Dom	2	A	755	
		Dom	5	A	756	
		Dom	4	A	757	
		Zamek	7	A	758	2 str
41.	ul. Zdrojowa	Dom sanatoryjny, Ob. „Marta”	1	A	759	2 str
		Dom sanatoryjny Poznanianka	2	A	760	
		Dom sanatoryjny, ob. „Irena”	5	A	761	2 str
		Upamiętnienie, I wojny światowej	Park Zdrojowy	A	762	Wyłączony
42.	ul. 5 Marca	Dom	4	A	763	Wyłączony
		Dom	5	A	764	
		Dom	7	A	765	2 str
		Dom	8	A	766	
		Dom	9	A	767	
		Dom	10	A	768	
		Dom	11	A	769	
		Dom	12	A	770	
		Dom	16	A	771	
		Dom	18	A	772	2 str

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	18a	A		
		Dom	20	A	773	
		Dom	21	A	774	
		Dom	24	A	775	
		Dom	26	A	776	
		Dom	30	A	777	
		Dom	32	A	778	
		Dom	36	A	779	
43.	ul. 15 Grudnia	Dom	4	A	780	
		Dom	8	A	781	
		Dom	9, 9a	A	782	
		Dom	11	A	783	
		Dom	13	A	784	
		Dom	14	A	785	
		Dom	15, 15a	A	786	
		Dom	16	A	787	Wyłączony
		Dom - zespół	17, 17a, 18	A	788	
		Dom	19 B	A	789	
		Dom - zespół	20, 22, 26 28, 30, 32	A	790	
44.	ul. 22 Lipca	Dom	1	A	791	
		Dom	2	A	792	
		Dom	4	A	793	
		Dom	6	A	794	
		Dom	8	A	795	
		Dom	9	A	796	
		Dom	10, 13	A	797	
		Dom	13			
		Dom	11, 15	A	798	
		Dom	15			
		Dom	12	A	799	
		Cmentarz ewang. I		C	800	
		Cmentarz ewang. II		C	801	Przenieść Słazica
45.	ul. 1000-lecia Państwa Polskiego	Remiza strażacka	7	A	802	
		Pomnik		A	803	Wyłączony

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Załącznik nr 2B

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW – Gmina Połczyn-Zdrój (wsie)

ZABYTKI NIERUCHOME

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Wykaz obiektów na postawie:

Zarządzenia Nr 155/Z/2014 Burmistrza Połczyna Zdroju z dnia 29 października 2014 roku, w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Połczyn-Zdrój oraz Uchwały Nr XVI/141/2016 Rady miejskiej w Połczynie-Zdroju, z dnia 20 stycznia 2016 roku, w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Połczyn-Zdrój.

Wykaz obejmuje obiekty wpisane do rejestru zabytków, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zaproponowane przez Burmistrza do gminnej ewidencji zabytków.

LEGENDA:

kolor czerwony - rejestr zabytków

kolor niebieski - wojewódzka ewidencja zabytków

kolor czarny - inne obiekty gminnej ewidencji zabytków (zaproponowane przez burmistrza)

wyróżnienie żółte - obiekty wyłączone z gminnej ewidencji zabytków (2014 r.)

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	ADRES	SYMBOL KARTY	NUMER KARTY	Weryfikacja
						2013
1.1.	BOLKOWO	Dwór, ob. szkoła	Nr 10	A	1001	+ 2 str
		Folwark		A	1002	Zdew - wyłączyć
1.2.		Szkoła, ob. dom	Nr 19	A	1003	+
1.3.		Dom	Nr 4	A	1004	+
		Dom	Nr 7	A	1005	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 15	A	1006	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 18	A	1007	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 22	A	1008	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 24	A	1009	Zdew- wyłączyć
1.4.		Dom	Nr 25	A	1010	+
		Dom	Nr 26	A	1011	Zdew- wyłączyć
1.5.		Przepust drogowy		A	1012	+
1.6.		Cmentarz wiejski, ewangelicki		C	1013	+
1.7.		Cmentarz rodowy		C	1014	+
1.8.		Park dworski		D	1015	+
1.9.		Aleje		D	1016	+
2.	BORKOWO	Folwark		A	1017	Zdew- wyłączyć
2.1.		Spichlerz		A	1018	+
		Kolonia domów rob. folwarcznych	Nr 4-5	A	1019	Zdew- wyłączyć
2.2.		Dom	Nr 7	A	1020	+
2.3.		Park dworski		D	1021	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
3.	BORUCINO	Dom	Nr 1	A	1022	Zdew- wyłączyć
3.1.		Dom	Nr 2	A	1023	+
3.2.		Dom	Nr 4	A	1024	+
3.3.		Dom	Nr 5	A	1025	+
3.4.		Dom	Nr 6	A	1026	+
3.5.		Park dworski		D	1027	+
4.1.	BRONOWO	Szkoła, ob. dom	Nr 2	A	1028	+
4.2.		Dom	Nr 9	A	1029	+
		Zagroda	Nr 14	A	1030	Zdew- wyłączyć
4.3.		Dom	Nr 15	A	1031	+
4.4.		Zagroda	Nr 16	A	1032	+
5.	BRÓNOWKO	Dom	Nr 5	A	1033	Zdew- wyłączyć
5.1.		Dom	Nr 6	A	1034	+
5.2.		Cmentarz wiejski, Ewangelicki I		C	1035	+
5.3.		Cmentarz wiejski, ewangelicki II		C	1036	+
6.1.	BRUSNO	Dwór		A	1037	+
6.2.		Folwark		A	1038	+
6.3.		Szkoła, ob. dom	Nr 20	A	1039	+2 str
		Dom	Nr 6	A	1040	Zdew- wyłączyć
6.4.		Dom	Nr 13	A	1041	+
		Dom rządcy	Nr 18	A	1042	Zdew- wyłączyć
6.5.		Trafostacja		A	1043	+
6.6.		Cmentarz wiejski ewangelicki		C	1044	+
6.7.		Park dworski		D	1045	+
7.	BRZOWOWICA	Dom	Nr 1	A	1046	Zdew- wyłączyć
7.1.		Dom	Nr 4	A	1047	+
8.	BUŚLARKI	Trafostacja		A	1048	Zdew- wyłączyć
9.1.	BUŚLARY	Kościół		A	1049	+
9.2.		Dwór	Nr 4	A	1050	+
9.3.		Folwark - zespół		A	1051	+
9.4.		Dom	Nr 7	A	1052	+
9.5.		Dom	Nr 10	A	1053	+
9.6.		Dom	Nr 11	A	1054	+
9.7.		Dom	Nr 13	A	1055	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
9.8.		Dom	Nr 17	A	1056	+
9.9.		Dom, ob. plebania	Nr 27	A	1057	+2 str
9.10.		Dom	Nr 28	A	1058	+
9.11.		Dom, ob. sklep	Nr 33	A	1059	+
9.12.		Układ ruralistyczny		B	1060	+
9.13.		Cmentarz przykościelny		C	1061	+
9.14.		Cmentarz wiejski, d. ewangelicki		C	1062	+
9.15.		Cmentarz wojskowy		C	1063	+2 str
9.16.		Park dworski		D	1064	+
10.1.	CZARNKOWIE	Kościół		A	1065	+2 str
		szkoła, ob. dom	Nr 52	A	1066	?
		Dom	Nr 1	A	1067	Zdew- wyłączyć
10.2.		Dom	Nr 3	A	1068	+
10.3.		Dom	Nr 23	A	1069	+
		Dom	Nr 24	A	1070	Zdew- wyłączyć
10.4.		Dom	Nr 25	A	1071	+
10.5.		Dom	Nr 28	A	1072	+
		Dom	Nr 29	A	1073	Zdew- wyłączyć
10.6.		Dom	Nr 30	A	1074	+
10.7.		Dom	Nr 31	A	1075	+
10.8.		Dom	Nr 34	A	1076	+
10.9.		Dom	Nr 35	A	1077	+
		Dom	Nr 36	A	1078	?
10.10.		Dom	Nr 39	A	1079	+
10.11.		Dom	Nr 41	A	1080	+
10.12.		Dom	Nr 42	A	1081	Zdew- wyłączyć
10.13.		Dom	Nr 43	A	1082	+
10.14.		Dom	Nr 44	A	1083	+
10.15.		Dom	Nr 46	A	1084	+
10.16.		Dom	Nr 47	A	1085	+
10.17.		Dom	Nr 49	A	1086	+
		Dom	Nr 57	A	1087	Zdew- wyłączyć
10.18.		Upamiętnienie I wojna		A	1088	+
		Układ ruralistyczny		B	1089	Zdew- wyłączyć
10.19.		Cmentarz wiejski ewangelicki		C	1090	+
11.	DOBINO	Dom	Nr 7	A	1091	Zdew- wyłączyć
11.1.		Park podworski		D	1092	+
12.1.	DZIWÓGORA	Zespół stacji PKP		A	1093	+
		Garzelnia		A	1094	rozebrany

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Tartak		A	1095	Zdew- wyłączyć
		Bud. d. stajni folw.		A	1096	Zdew- wyłączyć
		Dom rządcy		A	1097	Zdew- wyłączyć
12.2.		Dom gorzelnego	Nr 1	A	1098	+
12.3.		Park podworski		D	1099	+
13.1.	GAWORKOWO	Szkoła		A	1100	+
13.2.		Dom	Nr 4	A	1101	+
13.3.		Dom	Nr 5	A	1102	+
13.4.		Dom	Nr 8	A	1103	+
13.5.		Dom	Nr 12	A	1104	+
13.6.		Park dworski		D	1105	+
14.1.	GAWRONIEC	Kościół		A	1106	+
14.2.		Dwór		A	1107	+
14.3.		Folwark		A	1108	+
14.4.		Zespół stacji PKP		A	1109	+
14.5.		Szkoła		A	1110	+
14.6.		Remiza		A	1111	+
14.7.		Dom	Nr 2	A	1112	+
14.8.		Dom	Nr 5	A	1113	+
14.9.		Dom	Nr 11	A	1114	+
14.10.		Dom	Nr 13	A	1115	+
14.11.		Cmentarz przykościelny		C	1116	+
14.12.		Park dworski		D	1117	+
15.1.	GROMNIK	Dom	Nr 2	A	1118	+
15.2.		Dom	Nr 3	A	1119	+
						+
16.1.	KAPICE	Wiatrak holender		A	1120	+
16.2.		Szkoła, ob. dom		A	1121	+
		Dom	Nr 13		1122	Zdew- wyłączyć
		Układ ruralistyczny		B	1123	Zdew- wyłączyć
16.3.		Cmentarz wiejski ewangelicki		C	1124	+
17.1.	KŁOKOWO	Park podworski		D	1125	+
18.1.	KOCURY	Folwark (OBORA odr.)		A	1126	+
18.2.		Dom	Nr 4	A	1127	+
18.3.		Dom	Nr 7	A	1128	+
18.4.		Dom	Nr 16	A	1129	+
18.5.		Dom	Nr 20	A	1130	+
18.6.		Dom	Nr 21	A	1131	+
18.7.		Cmentarz wiejski ewangelicki		C	1132	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
18.8.		Park dworski		D	1133	+
18.9.		Aleja		D	1134	+
19.1.	KOŁACZ	Kościół		A	1135	+
19.2.		Dwór	Nr 30	A	1136	+2 str (wpis)
19.3.		Folwark		A	1137	+
19.4.		Rzqdcówka	Nr 28	A	1138	+2 str(wpis)
19.5.		Remiza	Nr 29	A	1139	+
		Dom	Nr 1	A	1140	Zdew-wyłączyć
19.6.		Dom	Nr 5	A	1141	+
		Dom	Nr 17	A	1142	Zdew-wyłączyć
19.7.		Dom	Nr 19	A	1143	+
		Dom	Nr 22 (21)	A	1144	Zdew-wyłączyć
19.8.		Dom	Nr 24	A	1145	+
19.9.		Dom	Nr 40	A	1146	+
19.10.		Dom	Nr 44	A	1147	+
		Dom	Nr 46	A	1148	rozebrany
19.11.		Dom	Nr 53	A	1149	+
19.12.		Dom	Nr 69	A	1150	+
19.13.		Dom	Nr 71	A	1151	+
19.14.		Trafostacja		A	1152	+
19.15.		Cmentarz przykościelny		C	1153	+
19.16.		Cmentarz wiejski, d. ewangelicki		C	1154	+
19.17.		Park dworski		D	1155	+
19.18.		Aleje		D	1156	+
20.1.	KOŁACZEK	Dwór		A	1157	rozebrany
20.2.		Dom	Nr 11	A	1158	+
20.3.		Cmentarz, d. ewangelicki		C	1159	+
20.4.		Park dworski		D	1160	+
21.1.	LIPNO	Cmentarz wiejski d. ewangelicki I		C	1161	+
21.2.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki II		C	1162	+
22.1.	ŁĘGI	Kościół		A	1163	+
22.2.		Kaplica rodowa	(park)	A	1164	+2 str
22.3.		Dwór		A	1165	+2 str
		Zespół folwarczny		A	1166	Zdew-wyłączyć
22.4.		Gorzelnia	Nr 38	A	1167	+
22.5.		Magazyn - d. stodownia	Nr 38	A	1168	+
		Szkoła	Nr 12	A	1169	Zdew-wyłączyć
22.6.		Dom	Nr 2	A	1170	+
22.7.		Dom	Nr 7	A	1171	+
22.8.		Dom	Nr 8	A	1172	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
22.9.		Dom	Nr 9	A	1173	+
22.10.		Dom	Nr 19	A	1174	+
22.11.		Dom	Nr 20	A	1175	+
22.12.		Dom	Nr 21	A	1176	+
22.13.		Dom	Nr 23	A	1177	+
		Dom	Nr 28	A	1178	Zdew- wyłączyć
22.14.		Dom	Nr 39	A	1179	+
		Dom	Nr 40(42)	A	1180	Zdew- wyłączyć
22.15.		Upamiętnienie I wojna światowa		A	1181	+
22.16.		Układ ruralistyczny		B	1182	+
22.17.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1183	+
22.18.		Cmentarz rodowy		C	1184	+
22.19.		Park dworski		D	1185	+
22.20.		Aleja		D	1185a	+
23.1.	ŁĘZEK	Dom	Nr 1	A	1186	+
23.2.		Dom	Nr 2	A	1187	+
24.	ŁOŚNICA	Folwark		A	1188	Zdew- wyłączyć
24.1.		Dom	Nr 1	A	1189	+
24.2.		Dom	Nr 2	A	1190	+
		Dom	Nr 3	A	1191	Zdew- wyłączyć
24.3.		Dom	Nr 4	A	1192	+
		Dom	Nr 6 abc	A	1193	Zdew- wyłączyć
24.5.		Dom	Nr 8	A	1194	+
24.6.		Dom	Nr 13	A	1195	+
		Dom	Nr 15	A	1196	Zdew- wyłączyć
24.7.		Dom	Nr 17	A	1197	+
24.8.		Dom	Nr 18	A	1198	+
24.9.		Dom	Nr 19	A	1199	+
24.9.		Układ ruralistyczny		B	1200	+
24.10.		Park		D	1201	+
25.1.	MIĘDZYBORZE	Dwór		A	1202	+2 str
25.2.		Dwór – oficyna		A	1203	+2 str
25.3.		Folwark – obora		A	1204	+
25.4.		Folwark – wozownia z cz. mieszkalną		A	1205	+
25.5.		Leśniczówka „Ogrodno”		A	1206	+
25.6.		Park dworski		D	1207	+
26.	MILICE	Dom	Nr 2	A	1208	Zdew- wyłączyć
26.1.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1209	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
27.1.	NOWE LUDZICKO	Pałac		A	1210	+2 str
		Dom	Nr 7	A	1211	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 8	A	1212	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 13	A	1213	Zdew- wyłączyć
27.2.		Trafostacja		A	1214	+
27.3.		Park pałacowy		D	1215	+
28.1.	NOWE RESKO	Dom	Nr 4	A	1216	+
28.2.		Dom	Nr 7	A	1217	+
28.3.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		D	1218	+
29.1.	NOWY TOPORZYK	Dom	Nr 3	A	1219	+
29.2.		Dom	Nr 10	A	1220	+
29.3.		Dom	Nr 11	A	1221	+
		Dom	Nr 12	A	1222	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 16	A	1223	rozebrany
29.4.		Dom	Nr 17	A	1223a	+
29.5.		Dom	Nr 20	A	1224	+
29.6.		Dom	Nr 22	A	1225	+
29.7.		Dom	Nr 50	A	1226	+
30.1.	OGARTOWO	Pałac		A	1227	+2 str
30.2.		Szkoła, ob. dom	Nr 27	A	1228	+
		Dom	Nr 5	A	1229	Zdew- wyłączyć
30.3.		Dom	Nr 6	A	1230	+
30.4.		Dom	Nr 13	A	1231	+
30.5.		Dom	Nr 16	A	1232	+
		Dom	Nr 17	A	1233	?
30.6.		Dom	Nr 18	A	1234	+
30.7.		Dom	Nr 21	A	1235	+
		Dom	Nr 22	A	1236	Zdew- wyłączyć
30.8.		Trafostacja		A	1237	+
30.9.		Most		A	1238	+
30.10.		Układ ruralistyczny		B	1239	+
30.11.		Cmentarz ewangelicki		C	1240	+
30.12.		Park pałacowy		D	1241	+
31.1.	OGARTÓWKO	Dwór		A	1242	+2 str
		Folwark		A	1243	Zdew- wyłączyć
31.2.		Trafostacja		A	1244	+
32.	OGRODNO	Dom	Nr 2	A	1245	Zdew- wyłączyć
32.1.		Dom	Nr 6	A	1246	+
32.2.		Dom	Nr 17	A	1247	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
32.3.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1248	+
33.1.	OSTRE BARDO	Kościół		A	1249	+
33.2.		Dwór		A	1250	+
33.3.		Folwark		A	1251	+
33.4.		Szkoła, ob. dom	Nr	A	1252	+
33.5.		Dom	Nr1	A	1253	+
33.6.		Dom	Nr 2	A	1254	+
		Dom	Nr 3	A	1255	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 12	A	1256	Zdew- wyłączyć
33.7.		Dom	Nr 15	A	1257	+
33.8.		Dom	Nr 16	A	1258	+
		Dom	Nr 17	A	1259	Zdew- wyłączyć
33.9.		Dom	Nr 20	A	1260	+
		Dom	Nr 23	A	1261	Zdew- wyłączyć
33.10.		Dom	Nr 24	A	1262	+
33.11.		Trafostacja		A	1262a	+
33.12.		Układ ruralistyczny		B	1263	+
33.13.		Cmentarz przykościelny		C	1264	+
33.14.		Cmentarz d. ewangelicki		C	1265	+
33.15.		Park dworski		D	1266	+
34.1.	OSTROWĄS	Dwór		A	1267	+
		Dom	Nr 2	A	1268	Zdew- wyłączyć
34.2.		Park dworski		D	1269	+
34.3.		Aleja		D	1270	+
35.1.	POPIELAWY	Młyn		A	1271	+ 2 str
36.1.	POPIELEWICE	Park podworski		D	1272	+
37.1.	POPIELEWKO	Pałac		A	1273	+ 2 str
		Kolonia domów	Nr 1-4	A	1274	Zdew- wyłączyć
37.2.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1275	+
37.3.		Park pałacowy		D	1276	+
38.1.	POPIELEWO	Kościół		A	1277	+ 2 str
38.2.		Szkoła		A	1278	+
		Dom	Nr 8	A	1279	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 10	A	1280	Zdew- wyłączyć
38.3.		Dom	Nr 12	A	1281	+
38.4.		Dom	Nr 16	A	1282	+
		Dom	Nr 17	A	1283	Zdew- wyłączyć
38.5.		Dom	Nr 21	A	1284	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
38.6.		Dom	Nr 22	A	1285	+
38.7.		Dom	Nr 23	A	1286	+
38.8.		Dom	Nr 28	A	1287	+ 2 str
		Dom	Nr 31-32	A	1288	Zdew- wyłączyć
		Dom	Nr 34	A	1289	Zdew- wyłączyć
38.9.		Układ ruralistyczny		B	1290	+
38.10.		Cmentarz komunalny		C	1291	+
38.11.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1292	+
38.12.		Park dworski		D	1293	+
39.1.	PRZYROWO	Zespół folwarczny		A	1294	+
39.2.		Park dworski		D	1295	+
40.1.	REDŁO	Kościół		A	1296	+
40.2.		Szkoła		A	1297	+
40.3.		Zespół stacji PKP		A	1298	+
		Świetlica		A	1299	Zdew- wyłączyć
40.4.		Poczta		A	1300	+
40.5.		Młyn		A	1301	+
40.6.		Dom	Nr 4	A	1302	+
		Dom	Nr 8	A	1303	Zdew- wyłączyć
40.7.		Dom	Nr 13	A	1304	+
40.8.		Dom	Nr 15	A	1305	+
		Dom	Nr 27	A	1306	?
40.9.		Dom	Nr 37	A	1307	+
40.10.		Dom	Nr 42(31)	A	1308	+
40.11.		Dom	Nr 43	A	1309	+
		Dom	Nr 44	A	1310	Zdew- wyłączyć
40.12.		Dom	Nr 48	A	1311	+
40.13.		Dom	Nr 50	A	1312	+
40.14.		Cmentarz ewangelicki		C	1313	+
40.15.		Park dworski		D	1314	+
41.1.	RZĘSNA	Dom	Nr 3		1315	+
		Dom	Nr 4		1316	Zdew- wyłączyć
41.2.		Dom	Nr 5		1317	+
41.3.		Dom	Nr 15		1318	+
42.1.	SŁAWKA	Park podworski		D	1319	+
43.1.	SŁOWIANKI	Pałac		A	1320	+ 2 str
43.2.		Dom zaplecza pałacu (bud. oficynowy)		A	1321	+
43.3.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1322	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
43.4.		Park pałacowy		D	1323	+
44.1.	STARE RESKO	Pałac		A	1324	+ 2 str
44.2.		Kościół		A	1325	+
		Szkoła, ob. sklep		A	1326	Zdew- wyłączyć
44.3.		Założenie folwarczne		A	1327	+
44.4.		Dom	Nr 1	A	1328	+
44.5.		Dom	Nr 3	A	1329	+
44.6.		Dom	Nr 7	A	1330	+
44.7.		Dom	Nr 12(10)	A	1331	+
44.8.		Dom	Nr 14	A	1332	+
44.9.		Układ ruralistyczny		B	1333	+
44.10.		Cmentarz przykościelny		C	1334	+
44.11.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1335	+
44.12.		Park pałacowy		D	1336	+
45.1.	SUCHA	Kościół		A	1337	+
45.2.		Dwór		A	1338	+
45.3.		Założenie folwarczne		A	1339	+
		Dom	Nr 1	A	1340	Zdew- wyłączyć
45.4.		Dom	Nr 2	A	1341	+
45.5.		Dom	Nr 6	A	1342	+
45.6.		Dom	Nr 8	A	1343	+
45.7.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki I		C	1344	+
45.8.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki II		C	1345	+
45.9.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki III		C	1346	+
45.10.		Park dworski		D	1347	+
46.1.	SZELIGOWO	Szkoła		A	1348	+
46.2.		Dom	Nr 10	A	1349	+
46.3.		Dom	Nr 14	A	1350	+
46.4.		Dom	Nr 18	A	1351	+
46.5.		Dom	Nr 29	A	1352	+
46.6.		Zagroda	Nr 30	A	1353	+
47.1.	TOPORZYK	Kościół		A	1354	+
47.2.		Plebania	Nr 3	A	1355	+
47.3.		Dom	Nr 2	A	1356	+
		Dom	Nr 7	A	1357	Zdew- wyłączyć
47.4.		Dom	Nr 9	A	1358	+
		Dom	Nr 11	A	1359	Zdew- wyłączyć
47.5.		Dom	Nr 12	A	1360	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	Nr 14	A	1361	Zdew- wyłączyć
47.6.		Dom	Nr 17	A	1362	+
47.7.		Dom	Nr 18	A	1363	+
47.8.		Dom	Nr 19	A	1364	+
		Dom	Nr 21	A	1365	Zdew- wyłączyć
47.9.		Dom	Nr 24	A	1366	+
47.10.		Dom	Nr 30	A	1367	+
47.11.		Dom	Nr 32	A	1368	+
47.12.		Dom	Nr 35	A	1369	+
47.13.		Dom	Nr 37	A	1370	+
47.14.		Dom	Nr 54	A	1371	+
47.15.		Dom	Nr 59	A	1372	+
47.16.		Dom	Nr 62	A	1373	+
47.17.		Upamiętnienie poległych w I wojnie światowej			1373a	+
47.18.		Układ ruralistyczny		B	1374	+
47.19.		Cmentarz przykościelny		C	1375	+
47.20.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1376	+
47.21.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki II		C	1377	+
47.22.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki III		C	1378	+
47.23.		Park podworski		D	1378a	+
48.1.	TYCHÓWKO	Kościół		A	1379	+
48.2.		Dzwonnica		A	1380	+
48.3.		Upamiętnienie, I wojny światowej		A	1381	+
48.4.		Pałac		A	1382	+
48.5.		Folwark		A	1383	+
48.6.		Szkoła, ob. dom	Nr 7	A	1384	+
		Dom	Nr 5	A	1385	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 6	A	1386	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 8	A	1387	Zdew-wyłączyć
48.7.		Plebania, ob. dom	Nr 9	A	1388	+ 2 str
48.9.		Dom	Nr 10	A	1389	+
48.10.		Cmentarz przykościelny		C	1390	+
48.11.		Cmentarz, d. ewangelicki		C	1391	+
48.12.		Park pałacowy		D	1392	+
49.1.	WARDYŃ DOLNY	Dwór		A	1393	+ 2 str
		Założenie folwarczne		A	1394	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 2	A	1395	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 5	A	1396	Zdew-wyłączyć

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	Nr 7	A	1397	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 8	A	1398	Zdew-wyłączyć
49.2.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1399	+
49.3.		Park dworski		D	1400	+
50.1.	WARDYŃ GÓRNY	Szkoła		A	1401	+
		Dom	Nr 1	A	1402	Zdew-wyłączyć
50.2.		Dom	Nr 2	A	1403	+
		Dom	Nr 9	A	1404	Zdew-wyłączyć
50.3.		Dom	Nr 10	A	1405	+
		Dom	Nr 11	A	1406	Zdew-wyłączyć
50.4.		Dom	Nr 14	A	1407	+(nr 16-17)
		Dom	Nr 16-17	A	1408	Zdew-wyłączyć
50.5.		Dom	Nr 18	A	1409	+
50.6.		Dom	Nr 20	A	1410	+
		Dom	Nr 22	A	1411	Zdew-wyłączyć
50.7.		Układ ruralistyczny		B	1412	+
50.8.		Cmentarz wiejski d. ewangelicki		C	1413	+
50.9.		Park podworski		D	1414	+
50.10.		aleja		D	1415	+
51.1.	WIDÓW	Dom	Nr 1	A	1416	+
		Dom	Nr 2	A	1417	Zdew-wyłączyć
52.1.	ZABORZE	Cmentarz, d. ewangelicki		C	1418	+
52.2.		Park dworski		D	1419	+
52.3.		Aleja		D	1420	+
53.1.	ZAJĄCZKOWO	Szkoła		A	1421	+
53.2.		Remiza	Nr 44	A	1422	+
53.3.		Dom	Nr 1	A	1423	+
53.4.		Dom	Nr 6	A	1424	+
53.5.		Dom	Nr 9	A	1425	+
		Dom	Nr 10	A	1426	Zdew-wyłączyć
53.6.		Dom	Nr 11	A	1427	+
		Dom	Nr 12	A	1428	Zdew-wyłączyć
53.7.		Dom	Nr 14	A	1429	+
53.8.		Zagroda	Nr 17	A	1430	+
53.9.		Dom	Nr 19	A	1431	+
53.10.		Dom	Nr 22	A	1432	+
53.11.		Dom	Nr 23	A	1433	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023						
		Dom	Nr 24	A	1434	Zdew-wyłączyć
53.12		Dom	Nr 29	A	1435	+
53.13		Zagroda	Nr 31	A	1436	+
53.14		Dom	Nr 33	A	1437	+
53.15		Dom	b. nr	A	1438	+(26)
54.1.	ZAJĄCZKÓWKO	Szkoła, ob. dom	Nr 18	A	1439	+
54.2		Dom	Nr 4	A	1440	+
54.3		Dom	Nr 5	A	1441	+
54.4		Dom	Nr 10	A	1442	+
54.5		Dom	Nr 14	A	1443	+
54.6		Dom	Nr 20	A	1444	+
		Dom	Nr 23	A	1445	Zdew-wyłączyć
		Dom	Nr 26	A	1446	Zdew-wyłączyć
		Trafostacja		A	1447	Zdew-wyłączyć
55.	ZDROISKA	Dom	Nr 5	A	1448	Zdew-wyłączyć
56.1.	ZDROJE	Dom	Nr1	A	1449	+
		Dom	Nr 8	A	1450	Zdew-wyłączyć
57.1.	ŻOŁĘDNO	Folwark		A	1451	+
57.2		Aleja		D	1452	+

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

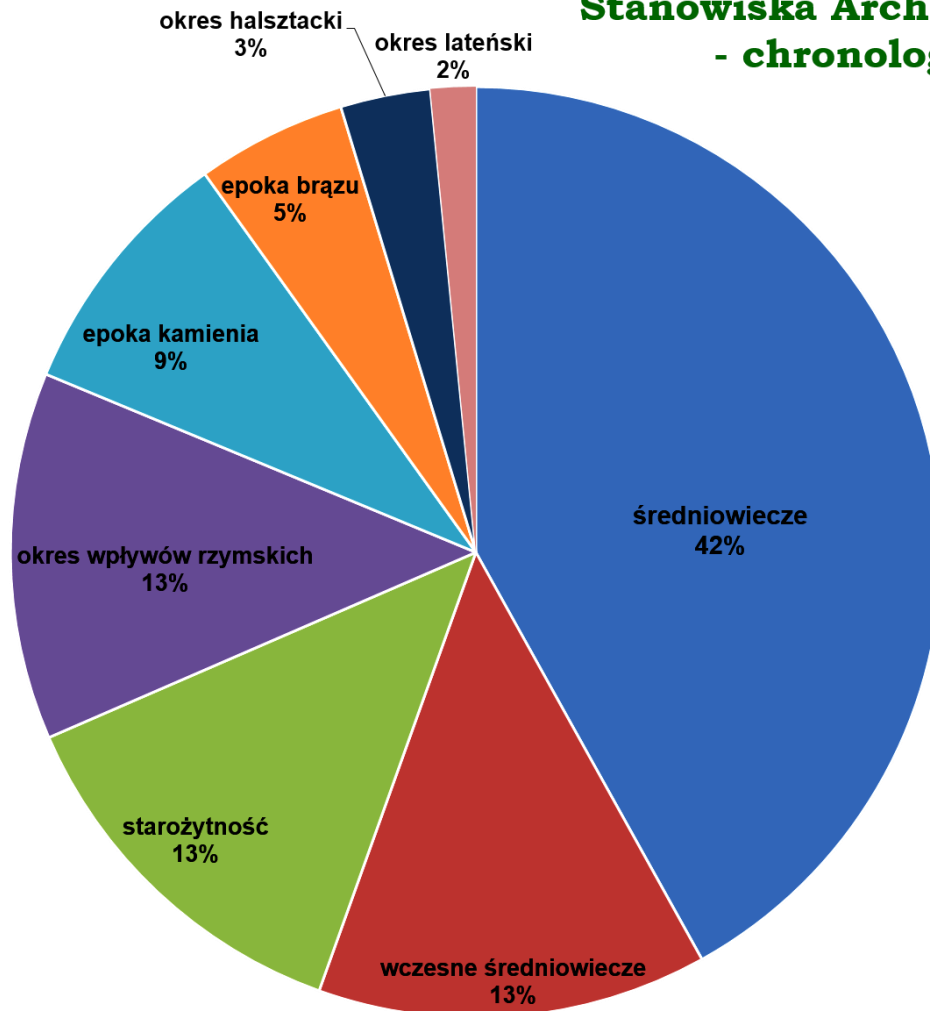
Załącznik nr 3

GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW – Gmina i Miasto Połczyn-Zdrój

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

**Gmina
POŁCZYN-ZDRÓJ**
**Stanowiska Archeologiczne
- chronologia -**

Wykaz stanowisk archeologicznych na postawie:

Zarządzenia Nr 155/Z/2014 Burmistrza Połczyna Zdroju z dnia 29 października 2014 roku, w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Połczyn-Zdrój oraz Uchwały Nr XVI/141/2016 Rady miejskiej w Połczynie-Zdroju, z dnia 20 stycznia 2016 roku, w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Połczyn-Zdrój.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	Nr stanowiska archeologicznego w miejscowości	Strefa ochrony do wyznaczenia	SYMBOL i NUMER KARTY	UWAGI
1.	BOLKOWO	1	W.II	E-1	
2.		2	W.II	E-2	
3.		3	W.III	E-3	
4.		4	W.II	E-4	
5.		5	W.III	E-5	
6.		6	W.III	E-6	
7.		7	W.II	E-7	
8.		8	W.II	E-8	
9.		9	W.III	E-9	
10		10	W.III	E-10	
11		11	W.III	E-11	
12		12	W.III	E-12	
13		13	W.II	E-13	
14		14	W.III	E-14	
15		15	W.III	E-15	
16		16	W.III	E-16	
17		17	W.III	E-17	
18		18	W.II	E-18	
19		19	W.II	E-19	
20		20	W.III	E-20	
21		21	W.III	E-21	
22		22	W.III	E-22	
23		23	W.II	E-23	
24		24	W.II	E-24	
25		25	W.III	E-25	
26		26	W.II	E-26	
27		27	W.III	E-27	
28		28	W.II	E-28	
29		29	W.III	E-29	
30		30	W.III	E-30	
31		31	W.III	E-31	
32	Borkowo	5	W.III	E-32	
33	Borucino	3	W.III	E-33	
34	Bronówko	2	W.III	E-34	
35		4	W.III	E-35	
36		6	W.III	E-36	
37	Brusno	10	W.III	E-37	
38		11	W.III	E-38	
39		12	W.III	E-39	
40		13	W.II	E-40	
41		14	W.III	E-41	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

42		16	W.III	E-42	
43		17	W.III	E-43	
44		18	W.III	E-44	
45		19	W.III	E-45	
46		21	W.III	E-46	
47		22	W.III	E-47	
48		23	W.III	E-48	
49		24	W.III	E-49	
50	Brzękowice	1	W.I	E-50	
51	Buślary	1	W.I	E-51	
52		4	W.III	E-52	
53		5	W.III	E-53	
54		7	W.III	E-54	
55		8	W.III	E-55	
56		9	W.III	E-56	
57		10	W.III	E-57	
58		11	W.III	E-58	
59		12	W.III	E-59	
60		13	W.III	E-60	
61		14	W.III	E-61	
62	Chojenka	4	W.III	E-62	
63	Czarnkowie	3	W.III	E-63	
64		6	W.III	E-64	
65		7	W.III	E-65	
66		9	W.III	E-66	
67		11	W.III	E-67	
68		13	W.III	E-68	
69		14	W.III	E-69	
70		17	W.III	E-70	
71		20	W.III	E-71	
72		22	W.III	E-72	
73		23	W.III	E-73	
74		25	W.III	E-74	
75		26	W.III	E-75	
76		27	W.III	E-76	
77		28	W.III	E-77	
78		29	W.III	E-78	
79	Dziwogóra	4	W.III	E-79	
80		5	W.III	E-80	
81		6	W.III	E-81	
82		7	W.III	E-82	
83		8	W.III	E-83	
84	Gaworkowo	2	W.III	E-84	
85		4	W.III	E-85	
86	Gawroniec	1	W.II	E-86	
87		3	W.III	E-87	
88	Jelonki	2	W.III	E-88	
89		3	W.III	E-89	
90		4	W.III	E-90	
91		6	W.III	E-91	
92	Kocury	1	W.II	E-92	
93		2	W.III	E-93	
94		3	W.III	E-94	
95		4	W.III	E-95	
96		6	W.III	E-96	
97	Kołacz	8	W.III	E-97	
98		12	W.III	E-98	
99		14	W.III	E-99	
100		15	W.II	E-100	
101		16	W.III	E-101	
102		22	W.III	E-102	
103		23	W.III	E-103	
104		24	W.III	E-104	
105		25	W.III	E-105	
106		26	W.III	E-106	
107		27	W.III	E-107	
108		28	W.III	E-108	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

109		31	W.III	E-109	
110		32	W.III	E-110	
111		36	W.III	E-111	
112		37	W.III	E-112	
113		39	W.III	E-113	
114		40	W.III	E-114	
115		41	W.II	E-115	
116		42	W.III	E-116	
117		43	W.III	E-117	
118		44	W.III	E-118	
119		46	W.II	E-119	
120		47	W.III	E-120	
121		48	W.III	E-121	
122		49	W.III	E-122	
123		50	W.III	E-123	
124	Lipno	7	W.III	E-124	
125	Łąkówko	1	W.II	E-125	
126	Łęgi	1	W.II	E-126	
127		2	W.III	E-127	
128		2	W.III	E-128	
129		3	W.III	E-129	
130		4	W.III	E-130	
131		4	W.III	E-131	
131		13	W.III	E-132	
133		14	W.III	E-133	
134		15	W.III	E-134	
135	Łośnica	1	W.III	E-135	
136		2	W.III	E-136	
137		2	W.II	E-137	
138		4	W.III	E-138	
139		5	W.III	E-139	
140		6	W.III	E-140	
141		7	W.III	E-141	
142		7	W.III	E-142	
143		10	W.III	E-143	
144		11	W.III	E-144	
145		12	W.III	E-145	
146		13	W.III	E-146	
147		14	W.III	E-147	
148		15	W.III	E-148	
149		16	W.II	E-149	
150		17	W.II	E-150	
151		18	W.III	E-151	
152		19	W.III	E-152	
153		20	W.II	E-153	
154		21	W.III	E-154	
155		22	W.III	E-155	
156		23	W.III	E-156	
157		24	W.III	E-157	
158		25	W.II	E-158	
159		26	W.III	E-159	
160		27	W.III	E-160	
161		28	W.II	E-161	
162		29	W.III	E-162	
163		30	W.II	E-163	
164		32	W.III	E-164	
165		33	W.III	E-165	
166		34	W.III	E-166	
167		35	W.II	E-167	
168		36	W.II	E-168	
169		37	W.III	E-169	
170		38	W.II	E-170	
171		38	W.III	E-171	
172		39	W.III	E-172	
173		40	W.III	E-173	
174		41	W.II	E-174	
175		42	W.II	E-175	
176		43	W.III	E-176	
177		44	W.II	E-177	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

178		45	W.III	E-178	
179		46	W.III	E-179	
180		47	W.III	E-180	
181		48	W.III	E-181	
182		49	W.II	E-182	
183		50	W.II	E-183	
184		51	W.III	E-184	
185		52	W.II	E-185	
186	Międzyborze	3	W.III	E-186	
187	Ogartowo	4	W.III	E-187	
188		5	W.III	E-188	
189		6	W.III	E-189	
190		7	W.III	E-190	
191		8	W.III	E-191	
192		9	W.III	E-192	
193		10	W.III	E-193	
194		11	W.III	E-194	
195		12	W.III	E-195	
196		13	W.III	E-196	
197		14	W.III	E-197	
198		15	W.III	E-198	
199		18	W.III	E-199	
200		19	W.III	E-200	
201		21	W.III	E-201	
202		22	W.III	E-202	
203		23	W.III	E-203	
204		24	W.III	E-204	
205		25	W.III	E-205	
206		26	W.III	E-206	
207		27	W.III	E-207	
208		28	W.II	E-208	
209		29	W.III	E-209	
210		30	W.II	E-210	
211	Ogartówko	1	W.III	E-211	
212		3	W.III	E-212	
213	Ostre Bardo	1	W.I	E-213	
214		5	W.III	E-214	
215		6	W.III	E-215	
216		7	W.III	E-216	
217		8	W.III	E-217	
218		9	W.III	E-218	
219		9	W.III	E-219	
220		10	W.III	E-220	
221		11	W.III	E-221	
222		12	W.II	E-222	
223		13	W.III	E-223	
224		14	W.III	E-224	
225		15	W.III	E-225	
226		16	W.III	E-226	
227		17	W.III	E-227	
228		18	W.III	E-228	
229		19	W.III	E-229	
230	Połczyn-Zdrój	8	W.III	E-230	
231		10	W.III	E-231	
232		11	W.III	E-232	
233		12	W.III	E-233	
234		16	W.II	E-234	
235		17	W.II	E-235	
236		18	W.II	E-236	
237		21	W.III	E-237	
238		22	W.III	E-238	
239		23	W.III	E-239	
240		24	W.III	E-240	
241		25	W.III	E-241	
242	Połczyńska Wieś	4	W.III	E-242	
243	Popielawy	1	W.II	E-242	
244					
245	Popielewko	1	W.III	E-244	
246		3	W.III	E-245	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

247		17	W.III	E-247	
248		20	W.III	E-248	
249	Popielewo	1	W.I	E-249	
250		6	W.III	E-250	
251		7	W.III	E-251	
252		8	W.III	E-252	
253		10	W.III	E-253	
254		11	W.III	E-254	
255		12	W.III	E-255	
256		13	W.III	E-256	
257			W.III	E-257	
258	Przyrowo	1	W.II	E-258	
259		2	W.III	E-259	
260		3	W.III	E-260	
261		4	W.III	E-261	
262		5	W.III	E-262	
263		6	W.III	E-263	
264		7	W.III	E-264	
265		8	W.III	E-265	
266	Redło	1	W.II	E-266	
267		2	W.II	E-267	
268		3	W.III	E-268	
268		4	W.III	E-269	
269		5	W.III	E-270	
270		6	W.III	E-271	
271		7	W.III	E-272	
272		9	W.III	E-273	
273		12	W.III	E-275	
274		13	W.III	E-276	
275		14	W.III	E-277	
276		20	W.III	E-278	
277		21	W.III	E-279	
278		22	W.III	E-280	
279		24	W.III	E-281	
280		25	W.III	E-282	
281		26	W.II	E-283	
282	Sucha	1	W.III	E-284	
283		2	W.III	E-285	
284		3	W.III	E-286	
285		5	W.III	E-287	
286		9	W.III	E-288	
287		12	W.III	E-289	
288		13	W.III	E-290	
289		14	W.III	E-291	
290		3	W.III	E-292	
291	Toporzyk	6	W.III	E-293	
292		13	W.III	E-294	
293		15	W.III	E-295	
294		18	W.III	E-296	
295		24	W.III	E-297	
296		34	W.III	E-298	
297	Tychówko	1	W.II	E-299	
298		2	W.III	E-300	
299		3	W.III	E-301	
300		4	W.III	E-302	
301		5	W.III	E-303	
302		6	W.III	E-304	
303		7	W.III	E-305	
304		8	W.III	E-306	
305		9	W.III	E-307	
306		10	W.III	E-308	
307		11	W.III	E-309	
308		12	W.III	E-310	
309		13	W.II	E-311	
310		14	W.III	E-312	
311		15	W.II	E-313	
312		16	W.III	E-314	
313		17	W.II	E-315	
314		18	W.III	E-316	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY POŁCZYN-ZDRÓJ NA LATA 2019-2023

315		19	W.III	E-317	
316		20	W.III	E-318	
317		21	W.III	E-319	
318		22	W.III	E-320	
319		25	W.III	E-321	
320		26	W.III	E-322	
321		28	W.III	E-323	
322		29	W.III	E-324	
323		36	W.III	E-325	
324		37	W.III	E-326	
325		38	W.III	E-327	
326	Wardyn Dolny	5	W.III	E-328	
327		7	W.III	E-329	
328		8	W.III	E-330	
329	Wardyn Górny	1	W.II	E-331	
330		15	W.III	E-332	
331		21	W.III	E-333	
332		27	W.III	E-334	
333	Wieś Połczyńska	1	W.III	E-335	
334	Zajczkowo	11	W.III	E-336	
335	Zdroiska	1	W.III	E-337	
336	Żołędno	1	W.II	E-338	
337		2	W.III	E-339	
338		3	W.III	E-340	
339		4	W.III	E-341	